

AESOP
FABVLAE
FOELICITER INCIPIVNT

VTiuuet& proſit donatur pagina pſens.
Dulcius arident ſeria picta iocis.
Hortul⁹ iſte parit fructū cū flore; fauores.
Flos, & fruius ctemūt, hic ſapit, ille nitet.
Si fruct⁹ pl⁹ flore placet, fructū lege, ſi flos
Plus fructu florem; ſi duo; carpe duo.
Ne mihi torpentem ſopitet inertia ſenſum;
In quo peruigilet mens mea nouit opus,
Vt meſſis precium de vigilis ſurgat agello;
Verbula ſicca deus impleat ore ſuo.
Verborū leuitas morum fert pondus honeſtum.
Etnucleum celat arida teſta bonum.

De gallo & hyaspide.

DVm rigidofodit ore fimum; dum quæſitat eſcam;
 Dum ſtupet inuenta hyaspide, gallus ait.
 Reſ vili præcioſa loco nitidique coloris
 Hac in ſorde manes; nil mihi meſſis habes.
 Si tibi nunc eſſet; qui debuît eſſe repertor;
 Quem fimus ſepelît; viueret arte nitor.
 Nec tibi conuenio; nectum mihi; nectibi proſum.
 Nectum mihi prodes; plus amo cara minus.
 In gallo ſtolidum; in hyaspide dona ſophiæ
 Pulchra notes. ſtolido nil ſapit iſta ſeges
 Delupo & agno.

Eſt lupus; eſt agnus; ſitit hic; ſitit ille fluentem.
 Limite non equo quærit vterque ſibi;
 In ſummo bibit amne lupus; bibit agnus in imo.
 Hunc timor impugnat verba mouente lupo.
 Rupîſti potum que mihi riuique decorem.
 Agnus vtrunque negat ſe ratione tuens;
 Nec tibi nec riuo nocui, nam prona ſupinum
 Neſcit iter; nec adhuc vnda nitore caret.
 Sic iterum tonat ore lupus; mihi damna minariſ;
 Non minor; agnus ait, cui lupus; immo facis.
 Fecit idem tuus ante pater ſex menſibus actis;
 Cum bene patriſſes; crimine patris obi.
 Agnus adhæc; tanto non vixi tempore. prædo
 Sic tonat, an loqueris furcifer; hunc que vorat.
 Sic nocet innocuo nocius; cauſam que nocendi
 Inuenit, hi regnant qualibet vrbe lupi;
 De mure & rana.

MVris iter rumpente lacu venit obuia muri
 Rana loquax; & opem pacta nocere cupit.
 Omne genus peſtis ſuperat mens diſſona verbis;
 Dum ſentes animi florida lingua polit.
 Rana ſibi murem filo confoderat, audet
 Neſtere fune pedem; rumpere fraude fidem

Pes coit ergo pedis; sed mens a mente recedit.

Ecce natant, trahitur, hūc tamē illa trahit.

Mergitur; vt secum murem demergat amicum.

Naufragium faciens; naufragat ipsa fides.

Rana studet mergi; sed mus emergit; & obstat

Naufragio; vires suggerit ipse timor.

Milius adest; miserum q̃ truci rapit vngue duellum.

Hic iacet, ambo iacent, viscera rupta patent,

Sic pereant; qui se prodesse fatentur & obsunt.

Discat in actorem poena redire suum.

De cane & oue.

IN causam canis vrget ouem, sedet arbiter, audit.

Reddat ouis panem vult canis; illa negat.

Pro cane stat milius. stat lupus; stat vultur; & instant;

Panem quem pepigit reddere; reddat ouis.

Reddere non debet; nec reddere iure tenetur;

Etramen vt reddat arbiter instat oui.

Ergo suum (licet Hyems erat) prauendit amicum;

Et boream patitur vellere nuda suo.

Sæpe fidem falso mendicat inertia teste.

Sæpe solet pietas criminis arte capi

De cane gerente carnem.

DVm carnem gerit ore canis; caro porrigat umbrā.

Umbrā coheret aquis; has canis vrget aquas.

Spem carnis plus carne cupit: plus fœnore signum

Fœnoris; os aperit; sic caro spesq̃ perit.

Non igitur debent pro vanis certa relinqui;

Non sua si quis amet; mox caret ipse suis.

De leone, oue, capra, & iuuenca.

VT ratione pari fortunæ munera sumant;

Sumunt fœdus ouis/capra/iuuenca/leo.

Ceruus adest; ceruum rapiunt. leo sic ait. hæres

Primæ partis ero; nam mihi primus honor.

Et mihi defendit partem vis prima secundam;

Et mihi dat maior tertia iure labor.

Et pars quarta meum nisi sit mea rumpet amorem,
 Publica solus habet fortior ima premens.
 Ne fortem societ fragilis vult fabula præsens,
 Nam fragili fidus nesciet esse potens.
 De latrone vxorem ducente.

Fœmina dum nubit furi; vicini gaudet.
 Vir bonus & prudens talia verba mouet;
 Sol pepigit sponsam. iouis autem terra querelis
 Perculit; & causam cur foret ægra dedit,
 Sole necor solo; quid erit si creuerit alter?
 Quid patiar? quid aget tanta caloris hyems?
 Hic prohibet sermo lætum præbere fauorem;
 Qui mala fecerunt; vel mala facta parant,
 De lupo & grue.

Arcalupum cruciat via gutturis osse retento.
 Mendicat medicam multa daturus opem.
 Grus promissa petit de fauibus osse reuulso,
 Cui lupo; en viuus munere tuta meo.
 Nonne tuum potui morsu præcindere collum;
 Ergo pro dono sit tua vita meo.
 Nil potest prodesse malis mens parua malorum.
 Immemor accepti non timet esse boni.
 De duabus canibus.

De partu querelam verborum nectare plenam.
 Pro cane mota canis suscipit æde canem.
 Hæcabit; illa manet, hæc cursitat; illa quiescit.
 Sed tamen a partu rumpitur illa quies.
 Illa raddit; reddiq; sibi sua tecta precatur.
 Obserat hæc aurem; nec minus aure domum.
 Plus prece posse minas putat hæc; plus bella duobus.
 Nescit posse minas plus prece; bella minis.
 Cum dolor hanc armet; plus matrem filius armat,
 Cedit sola gregi; causaq; iusta perit.
 Non satis est tutum mellitis credere verbis.
 Ex hoc melle solet pestis amara sequi.

FABVLARVM AESOPI.

De homine & colubro.

Cum niue canet humus; glaciés dum sopit aquarum
Cursus; in colubrum turbida sæuit hyems;
Hunc videt; hunc reficit hominis clementia : verum;

Temperat hunc recto; temperat igne gelu.
Ore ferit virus coluber; sic toxicat illum.

Hospes ait colubro; non rediturus abi.
Non exit coluber; nec vult exire; sed hæret.

Amplectensq; virum sibila dira mouet.
Reddere gaudet homo nequam pro melle venenum.
Pro fructu pœnam; pro pietate dolum.

De asello & apro.

Audet asellus aprum risu tentare proteruo.
Audet iners forti dicere; frater aue.

Vibrat aper pro voce caput; nam verba superbit
Reddere; sed dentem vix tenet ira truem.

Sus tamen ista mouet. vilem dens nobilis escam
Spernit. desidia tutus es ipsa tua.

Non debet stolido lædi prudentia risu,
Nec stolidus doctum debet adire iocis.

De mure rustico & vrbanò.

Rusticus vrbanum murem mus suscipit ede,
Cõmodat & mensam; mensaq; mente minor.
In tenui mensa satis est syncera voluntas.

Nobilitat viles mens generosa dapes.
Facto sine cibis vrbanum rusticus audit.

Vrbanisocius tendit in vrbis opes.
Ecce penum subeunt. inseruit amicus amico.

Inuigilans mensæ fercula mensę gerit;
Commendat. conditq; cibos clementia vultus.

Conuiuia fatiat plus dape mentis honor.
Ecce fere clauis immurmurat. ostia latrant.

Ambo timent; fugiunt ambo; nec ambo latent.
Hic latet: hic latebras cursu mendicat inepto.

Assuitur muro reptile muris onus;

LIBER PRIMVS.

Blanda penu clauso parcat fortuna timori.

Ille tamen febrit; teste timore tremi.

Exit qui latuit; timidum sic lenit amicum.

Gaude carpe cibos; hæc sapit esca fauum.

Fatur qui timuit; latet hoc in melle venenum.

Fellitum q̄ metu non puto dulce bonum.

Quam timor obnubit; non est sincera voluptas.

Non est sollicito dulcis in ore fauus.

Rodere malo fabam; quam cura perpete rodi.

De generare cibos cura diurna facit.

His opibus gaude, q̄ gaudes turbine mentis;

Pauperiem ditet pax opulenta mihi.

Hæc bona solus habe; quæ sunt tibi dulcia soli;

Det præcium dapibus vitæ quieta meis.

Finis verba, redit, præponit tuta timendis.

Et quia summa timet; tutius ima petit.

Pauperies si læta venit; ditissima res est.

Tristior immensas pauperat usus opes.

De vulpe & aquila.

Cum vulpes aquilam pro rapta prole perungit.

Mile precum; prædam reddere nescit avis.

Præda gemit; nidi q̄ timet cibus esse gulosi.

Sed redemit natos vtilis arte parens.

Arboreum zonat stipulis & vimine truncum.

In stipulam docto dirigit ore facem.

In pullos aquilæ coniurat copia summi.

Hanc tamen ut vulpem prouida placat avis.

Non sit qui studeat (quia maior) Jobesse minori.

Cum bene maiori possit obesse minor.

De testudine & aquila.

Pes aquilæ / prædo testudinis / æra findit.

Hanc sua concha regit; cornua longa patent;

Hoc monitum cornix aquilam præmunit; ineptum.

Fers onus; at fiat vtile; crede mihi.

FABVLARVM AESOPI.

Quod geris in concha; cibus est; tibi surripit illum
Concha cibum, concham frange; cibusq; cadet.
Vt concham lanies; pro viribus vttere sensu.
Hanc sic celsa cadat; saxea franget humus;
De se stultus homo subuersus turbine linguæ
Corruit; & fortes iusta procella rapit.

De vulpe & coruo.

Vulpe gerente famem coruum gerit arbor; & escæ
Ore gerens coruus vulpe loquente silet.
Corue decore decens; cignum candore peremptas.
Si cantu placeas; plus aue quaq; places.
Credita uis; pietæ q; placent præludia linguæ.
Dum canit vt placeat; caseus ore cadit.
Hoc fruuntur vulpes, insurgunt tædia coruo;
Asperat in medio damna dolore pudor,
Fellitum patitur risum; quem mellit inanis
Gloria; vera parit tædia falsus honor.

De leone & apro.

Irepsit miserum grauitas annosa leonem
Inglatiat corpus corq; senile gelu.
Instat aper; pensat veteri pro vulnere vulnus
Fronte eum telo taurus utroq; fodit.

Sæuit assellus iners; & frontem calce sigillat.

Hoc solo gemitu vindicat acta leo;

Omnia quæ vici; me vincunt omnia, dormit

Vis mea, dormit honor; dormit honoris opus;

Cui nocui nocet ille mihi; multisq; peperi:

Qui mihi non parcut; pro pietate nocent.

Hunc timeat casum; qui se non fultit amico;

Nec dare vult foelix; quam miser optat opem;

De catulo & asello & domino.

Murmuris & caudæ studio testatur amorem
Nunc lingua catulus; nunc pede palpat herus.
Gaudet herus; comitq; canem comitemq; ciborum
Efficit, alludit turba ministra cani.

LIBER PRIMVS.

Arte pari / simileſq; cibos / ſimilemꝫ fauorem

Lucrari cupiens inquit aſellus iners.

Me catulo præfert vitæ nitor vtile tergum.

Nec fructu placeo; ſed placet ille ioco.

Ludam ludo placens; ſic ludit tempore viſo.

Vt placeat ludo ludit & inſtat hero.

Blandiri putat ore tonans; humeroꝫ priorum

Preſſo mole pedum ſe putat eſſe pium.

Clamat herus; vult clamor opem; ſubit ordo clientum.

Multa domat multo verbere claua reum.

Quod natura negat nemo feliciter audet.

Diſplicet imprudens quando placere putat.

De mure & leone

FRigida ſopito blanditur ſilua leoni.

Curſitat hic murum ludere prompta cohors.

Preſſus mure leo muræ capit; ille precatur.

Ille precem vibrat; ſupplicat ira preci.

Hæc tamen ante mouet animo. quod mure perempto

Laudis habet ſummum; vincere parua pudet.

Si nece dignetur murem leo; nonne leoni

Dedecus; & muri cœperit eſſe decus.

Si vincat minimum ſummus; ſic vincere fraus eſt.

Vincere poſſe decet; vincere crimen habet.

Si tamen omne decus ſit laus; ſic vincere laus eſt.

Et decus hoc minimo fiet ab hoſte minus.

De precio victi pendet victoria victor.

Tantus erit victi gloria quanta fuit.

Mus abit; & grates reddit (ſi reddere poſſit)

Sponder opem ſolus. ſit mora parua dies.

Nam leo rete ſubit; nec prodeſt viribus vti.

Sed prodeſt querulo murmure damna loqui.

Mus redit. hunc reperit. cernit loca: vincula rodit.

Hæc ope penſat opem; ſic leo tutus abit.

Rem potuit tantam minimi prudentia dentis.

Cui leo dâns veniam ſe dedit ipſe ſibi.

Tu quisumma potes; ne despice parua potentem
 Nam prodesse potest; si quis obesse nequit,
 De Miluo infirmo & matre.

Milluus molle iacet morbo; matremq; precatur
 Vt superis pro se det sacra; detq; preces.
 Mater ait; mi Nate deos & sacra deorum

Læstisti; recolunt impia facta dei.
 Criminis ultores pensant pro crimine pœnam.

Dum sacra turbasti; pœna timenda fuit.
 Te cogit timor esse pium; te pœna fidelem.

Hic timor hæc pietas; cum nece sera venit.
 Qui maculat vitam; immundus cur incolit aras?
 Quem sua facta premunt; cur aliena leuant?

De hirundinibus & alijs auibus.

VT linum pariat lini de semine semen.
 Nutrit humus; sed aues tangit hirundo metu.
 Hic ager hoc semen nobis mala vincla minantur.

Vellite pro vestris semina sparsa malis.
 Turba fugit sonitus; monitus vanosq; timores
 Arguit; exit humo semen; & herba viret.

Rursus hirundo monet instare pericula; rident
 Rursus aues; hominem placat hirundo sibi.

Cumq; viris habitans; cantu blanditur amico.
 Nam præuisa minus lædere tela solent.

Iam metitur linum; iam fiunt retia; iam vir
 Fallit aues; iam se conscia culpata auis.

Vtile consilium qui spernit; inutile sumit.
 Qui nimis est tutus; retia iure subit.

Finit Liber primus.

LIBER SECVNDVS INCIPIT.

De Gentibus volentibus Regem.

FAbula nata sequi mores & pingere vitam
 Tagit; quod fugias; quodq; sequaris iter.
 Rege carēs nunc regis inops; sine rege nunc exlex.
 Absq; iugo gessit Attica terra iugum.

LIBER SECVNDVS.

Libertas errare negans se sponte coegit.

Et pudor ob legem fortior ense fuit.

Nelibitum faceret regem plæbs libera fecit;

Et quæ non potuit pelleret; iussa tulit;

Rex cœpit laniare truces; punire nocentes.

Quæq; leuanda leuans; quæq; premenda premens.

Hos onerat nouitas ciues in lege nouella.

Quod leuiter possint; vix potuere pati.

Vrbem triste iugum querula ceruice ferentem

Aesopus tetigit consona verba mouens.

De Ranis rege carentibus.

Cum nihil auderet ludentes lædere ranas;

Supplicuere Ioui; ne sine rege forent.

Iuppiter huic voto risum dedit; ausa secundas

Rana preces subitum sensit in amne sonum

Nam Ioue dante trabem; trabis ictu flumine moto

Demersit subitus guttura rauca timor.

Placato rediere metu videre tigillum.

Stando procul regem pertinuere suum.

Vt nouere trabem per se non posse moueri;

Pro duce fecerunt tertia vota Ioui.

Ira Iouem mouit; regem dedit; intulit hydrum.

Hydrus hiantē gula cœpit adire lacum.

Clamitat ecce lacus; morimur; pie Iuppiter audi.

Iuppiter exaudi; Iuppiter affert opem.

Nos sepelit venter; nostri sumus esca tyranni.

Aufer cædis opus; rede quietis opes.

Ille refert; emptum longa prece ferte magistrum.

Vindicer eternus oia spreta metus.

Omne boni precium nimio vilescit in usu.

Fitq; maligustu dulcius omne bonum.

Siquis habet; quod habere decet; sit lætus habendo.

Alterius non sit; qui suus esse potest.

De Accipitre & columbis.

FABVLARVM AESOPI.

Accipitrem milui pulsus; bella columbæ
Accipiunt regem; rex magis hoste nocet.
Incipiunt de rege queri; quod sanius esset

Milui bella pati; quam sine Marte mori.

Quicquid agas sapienter agas & respice finem,
Ferre minora volo; ne grauiora feram.

De Fure & Cane.

Fre vocante canem prætenso munere panis.
Spreto pane mouet talia verba canis;

Vt fideam tua dona volunt; furti; laborant

Esse locum; panem si fero; cuncta feres.

Fert munus mea dāna tuum; latet hamus in esca.

Me priuare cibo; cogitat iste cibus.

Non amo nocturnū panem plus pane diurno.

Aduena plus noto non placet. hostis hero.

Non rapiet nox vna mihi bona mille dierum.

Nolo semper egens esse; semelq; satius

Latratu tua furta loquar; nisi sponte recedas;

Hic silet; ille manet. hic tonat; ille fugit.

Sit tibi quid detur; cur detur respice; si des.

Cur des ipse nota; teq; gulose doma.

De Sucula & Lupo.

Vlt lupus vt pariat maturum sucula foetum.

Sedq; noui curam spondet habere gregis.

Sus ait; hac cura careas; mihi nolo ministras.

Horrent obsequium viscera nostra tuum.

I procul; vt liceat mihi tutos fundere foetus.

I procul; & pietas hæc erit apta mihi.

Pro natis natura iubet timuisse parentes.

Fine dato verbis; hic abit; illa parit.

Tempore non omni non omnibus omnia credas:

Qui misere credit; creditur esse miser.

De terra pariente murem.

Terra tumet; tumor ille gemit; gemitusq; fatetur

Partum; ferè perit sexus vterq; metu.

Cum tumeat tellus; monstrat se magna daturam,
 Horrent; & trepidant; & prope stare timent.
 In risum tumor ille redit; nam turgida murem
 Terra parit; iocus est; quod timor ante fuit.
 Sæpe minus faciunt homines qui magna minantur,
 Sæpe gerit vanos causa pusilla metus.

De Agno & Lupe.

Cum grege barbato dum ludit iunior agnus.
 Tendit in hunc lupus dissona verba mouens.
 Cur olidam munda sequeris plus matre capellam?
 Lact tibi præberet dulcius ipsa parens.
 Est prope; festina; matrem pete; munere matris
 Lac bibe; nam seruat vbera plena tibi.
 Agnus ad hæc; pia capra mihi lac dulce propinat.
 Me vice matris alit; me vice matris amat.
 Nec mihi sed dño prodest me viuere; viuo
 Vt metat in tergo vellera multa meo.
 Ergo mihi præstat nutrirî lacte caprino;
 Quàm lac matris habens mergar in ore tuo.
 Omnes vincit opes securam ducere vitam.
 Pauperius nihil est quàm miser vsus opum.
 Nil melius certo monitu; nil peius iniquo.
 Consilium sequitur certa ruina malum.

De viro & eius cane.

Armavit natura canem pede; dente; iuuenta.
 Hinc leuis; hinc mordax; fortis & inde fuit.
 Tor bona furatur senium nam robore priuat
 Corpus; dente; genas; & leuitate pedes.
 Hic leporem prendit; fauces lepus exit inermes.
 Illusum domini verberat ira canem.
 Reddit verba canis; dum me pia pertulit ætas;
 Nulla meum potuit fallere præda pedem.
 Defendit senij culpam laus ampla iuuentæ.
 Nunc mea vis cecidit; facta priora vigent.

Nullus amor durat ; nisi fructus seruet amorem,

Quilibet est tanti ; munera quanta facit.

Magnus eram ; dum magna dedi ; nunc marcidus annis

Vileo ; de veteri mentio nulla bono.

Silaudas quod eram ; quod sum culpae proteruum,

Siiuuenem recipis ; pellere turpe senem.

Se misere sciat seruire ; qui seruuit iniquo.

Parcere subiectis nescit iniquus homo.

De leporibus à sylua fugientibus.

Silua tonat ; fugiunt lepores ; palus obuia venit.

Fit mora ; respiciunt ante ; retròq ; timent.

Dum liberant in mente metus ; se mergere pati ;

Sic metuunt ; ranas stagna subire vident.

Vnus ait ; sperare licet ; non sola timoris

Turba sumus ; vano rana timore latet.

Spem decet amplecti , spes est via prima salutis.

Sæpe facit metui non metuenda metus.

Corporis est leuitas ; & mentis inertia nobis.

Ista metus causam suggerit ; illa fugam.

Sic metuat quicumq ; timet ; ne mole timoris

Spe careat ; grauis est spe fugiente timor.

Speret qui metuit morituros viuere videns

Spe duce ; victuros spe moriente mori.

De Hædulo & Lupo.

Capta cibum querens hædulum cõmendat ouile ;

Hunc illi solida seruat ouile fera ;

Natum cauta parens monitu præmunit amico ;

Vt lateat ; nec sit in sua damna vagus.

Hic later ; ecce lupo mouet ostia voce caprina ;

Exprimit ; vt pateant ostia clausa petit.

Ast procul hædus ait ; caprissas gutture falso ;

Cum bene caprisses te procul esse volo.

Quod mea sis mater / mentitur imago loquendi

Rimula qua video / te docet esse lupo.

Inſita natorum cordi doctrina parentum.

Cum pariat fructum; ſpreta nocere ſolet.

De Ruſtico & Angue.

Ruſtica menſa diu nutritum nouerat anguem,
Humanam potuit anguis amare manum.

Gratia longa viri ſubito mutatur in iram;

Ira per anguinum dirigit arma caput.

Vulneris autor eget; ſe vulnere credit egenum.

Angui pro venia ſupplicat; anguis ait.

Non erò ſecurus; cum ſit tibi tanta ſecuris;

Dum cutis hæc memorat vulnera ſcripta ſibi.

Qui me læſit; item lædet (ſi lædere poſſit.)

Expedit infido non iterare fidem.

Sed quia te piguit ſcleris; ſcelus omne remitto.

Nam gemitus veniam vulnere cordis emit.

Qui primo nocuit; vult poſſe nocere ſecundo.

Qua dedit infidus mella; venena puto.

De Ceruo & Oue.

Ceruus oui præſente lupoliſ inſonant; amplum
Vas tritici debes reddere; redde mihi.

Si iubet eſſe lupus; paret timor iſta iubenti.

Namq; die fixo debita ſpondet ouis.

Fit mora; ceruus ouem vexat pro ſœdere: ceruo

Inquit ouis; non ſtant ſœdera facta menu.

Me decuit cogente lupo quæcunq; fateri.

Me decuit fraudem pellere fraude pari.

Cum timor in pacto ſedet; promiſſa timore

Arent; niſi fidei verba timoris habent.

De Muſca & Caluo.

Muſca premit caluum; muſcam vult ledere caluus;

Vt muſcam feriat; ſe ferit. illa ridet.

Caluus ait; parca iubet vicina iocari.

Si ſerior rides ſi feriare cades.

Sos pes erò decies iſtus; ſemel iſta peribis.

Eſt mea prompta mihi gratia; ſurda tibi.

FABVLARVM AESOPI.

Iure potest lædi lædens; vt lædat, in illum

Vnde brevis coepit læsio; magna redit.

De Vulpe & Ciconia.

Vulpe vocante venit; speratq; ciconia coenam
Fallit eam liquidus vulpe iocante cibus.

Cum bibit illa cibos; solum bibit illa dolorem.

Hic dolor in vulpem fabricat arma doli.

Sunt pauci mora parua dies; auis inquit; habemus

Fercula quæ sapiunt; dulcis amica veni.

Hæc venit; hæc vase vitreo bona fercula condit.

Ac solam recipit formula vasis auem.

Laudat dapes oculis; vasis nitor; has negat ori

Formula; sic geminant visus odorq; famem.

Sic vulpes ieiuna redit; sic fallitur audens

Fallere; sic tælo læditur illa suo.

Quæ tibi non faceres; alijs fecisse caueto.

Vulnera ne facias; quæ potes ipse pari.

De Lupo & capite superbo.

Cum legit arua lupo; reperit caput arte superbum.
Hoc beat humanis ars præciosa genis.

Hoc lupo alterno voluit pede/verba resoluens;

O sine voce genas; o sine mente caput

Fuscat & extinguit cordis caligo nitorem

Corporis; est animi solus in ore nitor.

De Graculo & Pauone.

Graculus inuento picti pauonis amictu;

Se polit & socias ferre superbit aues.

Quem fore pauonem pauonis penna fatetur;

Pauonum generi non timet ire comes.

Pauo dolum sentit; falsi pauonis honorem

Increpat; & domitam verbere nudat auem.

Nuda latet; sociosq; fugit; minuiq; pudorem

Sic putat; hunc diro corripit ore comes.

Ascensor nimis nimium ruit; aptior imis

Est locus; hic levis est; illa ruina grauis.

LIBER SECVNDVS.

Qui plus posse putat; sua quam natura ministrat,
 Posse suum superans; se minus esse potest.
 Si tibi nota satis naturæ meta fuisset;
 Nec vilis; nec inops; nec sine veste fores.
 Cui sua non sapiunt; alienis edulus anceps;
 Quod non est sapiens; desinit esse quod est.

De mula & mulione.

Mula rapit cursum; nam mulam mulio cogit,
 Mulæ musca nocet vulnere siue minis.
 Cur pedes opito cursum tempusq; moraris?
 Te premo; te pungo; pessima curre leuis.
 Mula refert; quia magna sonas; vis magna videri.
 Ne tua verba nocent; nec tua facta mihi.
 Necte sustineo; sed eum quem sustinet axis.
 Qui mea frena tenet; qui mea terga ferit.
 Audet in audacem timidus; fortisq; minatur;
 Debilis audendi cum videt esse locum.

De Formica & Musca.

Musca mouens lites; formicam voce sagittat,
 Se titulis ornat turpiter ipsa suis;
 Torpes merfa cauis; leuitas mihi queritur alis.
 Dattibi fossa domum; nobilis aula mihi;
 Deliciæ sunt grana tuæ; me regia nutrit
 Mēsa. bibis fecem; sed bibo dulce merum.
 Quod bibis à limo suggis; mihi suggerit aurum
 Quod bibo; saxa premis; regia tecta premo.
 Aede; cibus; potus; thalamo cum regibus vtor.
 Regina teneris oscula figo genis.
 Non minus vrentes mittit formica sagittas.
 Et sua non modicum spicula fellis habent.
 Ludo merfa cauis; nescit tua penna quietem
 Sunt mihi pauca satis; sunt tibi multa parum.
 Me lætam iubet esse cauis te regia tristem.
 Plus grana mihi placent; q̃ tibi regis opes.

FABVLARVM AESOPI,

Venatur mihi farra labor; tibi fercula furtum.

Hæc mihi pax mellit; toxicat illa timor.

Mundo farre fruor; tu fœdas omnia tactu.

Cum nullis noceam; cuiuslibet ipsa noces.

Est mea parcendi speculum; tua vita nocendi.

Sunt mea quæ carpo; non nisi rapta voras.

Vt comedas viuus; comedo ne viuere cessem;

Me nihil infestat; te fugit omnis homo.

Vnde petis vitam; rapitur tibi vita palato.

Dulcia vina bibens fel necis acre bibis.

Si negat ala tibi ventoso victa flabello;

Aut nece vinceris; aut se uiuuiua iaces.

Si potes estiui dono durare fauoris;

Cætera si parcunt; non tibi parcit hyems.

Dulcia pro dulci; pro turpi turpia reddi

Verbo solet; odium lingua fidemq; parit.

De lupo & vulpe.

Respondere lupo de furti fraude tenetur

Vulpes, ipse vocat; hic petit; illa negat.

Simius est iudex; docti non errat acumen.

Iudicis; arcanum mentis in ore legit.

Iudicium fugito; poscis; quod poscere fraus est.

Visq; fidem de re; quam negat ipsa fides.

Tu benefurta negas. te vitæ purior usus

Liberat. hanc litem pax domet, ira cadat.

Simplicitas veri fraus est; puerpera falsi;

Esse solent vitæ dissona verba tua.

Sordibus imbuti nequeunt dimittere sordes.

Fallere qui didicit; fallere semper amat.

De homine & mustella.

Præda viri prædo murum mustella precatur

Da veniam. debes parcere. parce mihi.

Quod caret hoste domus; quod abest a sorde fatetur

Esse meum. pro me te rogat; ergo faue.

LIBER TERTIVS.

Seruitio me redde tuo; mihi redde laboris

Premia; pro donosita mea vita mihi;

Ille refert, operum debetur gratia menti,

Non operi; gratum mens bona reddit opus,

Nemo (licet pro sit) nisi vult prodesse meretur,

Nam; prodesse potest; hostis obesse volens;

Cum mihi prodesse mihi nil prodesse putabas,

Hostibus ipsa meis; & meus hostis eras,

Non mihi monstra necans; sed eras tibi prouida soli;

Sic panem poteras rodere sola meum,

Pane meo pinguis; mihi da pinguedinis vsum,

Damno penso nocem; digna perire; peri,

Nil honorat factum; nisi facti sola voluntas;

Non operis factum; sed noto mentis opus.

De rana & boue.

A Equari vult rana boui, tumet ergo; tumentis

Natus ait, cessa; prae boue toto nihil,

Rana dolet; meliusq; tumet; premit ille tumentem;

Vincere non poteris; victa crepare potes,

Fortius iratam vexat tumor, illa timoris

Copia scindit eam, viscera rupta patent,

Cum maiore minor conferri desinat; & se

Consulat; & vires temper et ipse suas;

Finit liber secundus.

INCIPIT LIBER TERTIVS.

De leone vulnerato.

Sollicitus praedae currit leo, spina leonem,

Vulnerat; offendit in pede mersa pedes,

Fit mora decursu, leuitas improuida lapsum

Saepe facit, leso stat pede turba pedum.

Vix egrum sinit ire dolor; faniemq; fatetur

Maior idem loquitur vulneris ipse dolor.

Cum ledit miseros fortuna medetur eisdem,

Hoc est; cur medicum plaga leonis habet,

FABVLARVM AESOPI.

Linguit aues; quæsumit auis de vespere nomen;
 Ne timet oppositi castra subire gregis.
 Armataues àquilæ virtus; & viribus implet;
 Et magno torpet altera turba metu.
 Amplexatur aues vlnis victoria lætis.
 Pro titulo pœnam transfuga sumit auis;
 Vellere nuda suo pro plumis vulnera sumit;
 Editum q; subit; ne nisi nocte volet.
 Non bonus est ciuis; qui præfert ciuib; hostem.
 Vtiliter seruit nemo duobus heris.

De philomena & accipitre.

DVm philomena sedet. studiū mouet oris amœni;
 Sic sibi sic nido visa placere suo.
 Impetit accipiter nidum. pro pignore mater
 Supplicat. alter ait; plus prece carnem amo.
 Nec prece nec precio; sed amœno flectere cantu
 Me potes. ille silet; dulcius illa canit.
 Mente gemit licet ore canat. mens eius arescit;
 Cuius mellifluum manat ab ore melos.
 Impia fatur auis. sordet modus iste canoris;
 Et laniat natum matre vidente suum;
 Mater obit; nec obire potest. sed viuit; vt ipsam
 Vincat vita necem plus nece cladis habens.
 Cor patitur matris plus natî corpore corpus.
 Rodit auis rostro; cor fodit ense dolor.
 Vestigat sua pœna scelus; nam fraudibus vso
 Aucupe; fraudosam viscus inescat auem.
 Fine malo claudî mala vita meretur; iniquus
 Qua capit infantes; se dolet arte capi.

De lupo & vulpe.

DItat preda lupum; ducit lupus ocia longa.
 Fauſto cibo vulpes inuidet. ista mouet.
 Frater aue: miror cum tanto tempore mecum
 Non fueris; nequeo non memor esse tui.

LIBER TERTIVS.

Ille refert; pro me vigilat tua cura precari;
 Numina non cesses; ne mea vita ruat.
 Fraudetamen munita venis; falsoq; venenum
 Melle regis; dolor est copia nostra tibi.
 Et torquere paras aliquid; furtumq; minaris.
 Sed mea furtiuam respuit esca gulam.
 Spreta redit; spretam stimulat dolor; apta dolori
 Fraus subit, ad pecudum transuolat ipsa ducem.
 Hunc monet his verbis; tua gratia numinis instar
 Sit mihi; nancq; lupum dat mea cura tibi.
 Hostem perde tuum; tuus iacet hostis in antro.
 Vir fauet; antra petit; hic necat ense lupum.
 Ista lupi consumit opes, sed floret ad horam.
 Vita nocens; vulpes casse retenta gemit,
 Cui nocui / nocet ecce mihi; nocuisse nociuo
 Iure cado; cuius concidit arte lupus.
 Viuere de raptu vitam rapit, inuidus instans
 Alterius damnis in sua damna ruit.

De ceruo & canibus.

Fons nitet argento similis, sitis arida ceruum
 Huc rapit; haurit aquas, se speculatur aquis.
 Hunc beat; hunc mulcet ramosæ gloria frontis;
 Hunc premit; hunc lædit tibia macra pedum.
 Ecce canes, tonat ira canum, timet ille, timenti
 Fit fuga, culpam curis adorat opem.
 Siluæ claustra subit, cornu retinente morantur
 Crura, nec hunc captum cornua longa negant.
 Spernere quod profit; vel amare qd' obsit ineptum est.
 Quod prodest fugimus; & quod amamus obest.

De viro & vxore.

Cum vir & vxor amant; vxorem priuat amato
 Parca viro; nec eam priuat amore viri.
 Coniugis amplectens tumulum pro coniuge vexat
 Vngue genas; oculos fletibus; ora sono.

FABVLARVM AESOPI.

Hanc inuat ipse dolor; nequit hac de sede reuelli.
 Grandine; seu tenebris, seu prece, siue minis.
 Ecce reum damnati iudex, crux horrida punit.
 In cruce custodit tempore noctis eques.
 Hic sitit; ad tumultum vocat hunc & clamor & ignis.
 Orata aquæ munus, hæc dat, & ipse bibit.
 Aegrum nectareis audet cor tangere verbis.
 Hunc vocat ad primum cura salutis opus.
 Sed redit; & dulces monitus intexit amato
 Cordi, vita subit claustra doloris amor.
 Vir metuens furem capi suspendia furis
 Visit, sed viduam tactus amore petit.
 Hanc ligat amplexu; fructumq; ligurit amoris.
 Hic redit ad furem; sed loca fure carent.
 Hic dolet; hic queritur: dolor instigat amicam.
 Non bene seruato fure timore premor.
 Rex mihi seruandum dederat, me regius ensis
 Terret; & extorrem me iubet esse timor.
 Hæc ait, inueni spem quæ tibi suscitet artem.
 Vir meus implebit in cruce furis onus.
 Ipsa viri bustum reseat; pro fure catenat
 Ipsa virum, restem subligat ipsa viro.
 Huic merito succumbit eques, succumbit amor
 Illa nouo, ligat hos firmus amore thorus.
 Sola premit viuos poënaq; metuq; sepultos
 Fœmina fœmineum non bene finit opus.
 De iuvene & thaide.

ARtes sua thais iuueues irretit; amorem
 Fingit, & ex ficto fructus amore venit.
 A multis fert multa procis, ex omnibus vnum
 Eligat, huic verispondeat amoris opes.
 Sum tua; sisq; meus; cupio plus omnibus vnum.
 Te volo; sed nolo munus habere tuum.
 Percipit ille dolos; & dedit qualia sumpsit.
 Sis mea; sumq; tuus; nos decet æquus amor.

LIBER TERTIVS.

Viuerenon vellem; nisi mecum viuerenon velles;

Tu mihi sola salus; tu mihi sola quies.

Sed falli timeo; quia me tua lingua fefellit.

Præterit ratio scire futura facit.

Vita apistaxum; quam gustusæpe probauit.

Fallere vult hodie; si qua fefellit heri.

Thaidasi quis amat; sua; ne se credat amari.

Thais amore caret. munus amantis amat.

Depatre & eius filio.

Est pater; est genitus. hic patri credere nescit;

Nam faciendafugit; & fugiendafacit.

Mens vaga discurrit; & menti consonat etas.

Mentis & etatis turbine frena fugit.

Ira senis seruos pro nati crimine punit.

Instruit ista senem fabula nata sequi.

Cauta bouem manus vitulumq; supponit aratro;

Hie subit; ille iugum pellit. arator ait.

Gaude; lætus aratur; quem domat vsus arandi.

A boue maiori discat arare minor.

Non placet; ut sudes. sed des exempla minori;

Qui pede qui cornu pugnatabire iugo.

Sic domat indomitum domito boue cautus arator;

Sic veterem sequitur iunior ille bouem.

Proficit exempli merito cautela docendi.

Maioriq; sua credat in arte minor.

De vipera & lima.

Vipera fabrilem dapis anxiatendit in ædem.

Incipithæclimam rodere; lima loqui.

Nescis posse meum. quæ sis mea gloria nescis.

Dente meo pateris; non ego dente tuo.

In tenuẽ fortis ferrum molo dente farinam.

Et cadit attritu dura farina meo.

Ferrea mordaci castigo tubera morfu.

Aspera plano. secolonga. foranda. foro.

Deliras igitur cum dente minaris inermi,
Rideo si ferior: vulnera ferre genis.
Fortem fortis amet, nam fortem fortior agit,
Maiori timeat obtrius ire minor.

De Lupis & Ouis.

PVgna lupis opponit oues, ouiumq; satelles
Est canis; est veruex, hac ope fidit ouis.
Palma diu dormit; desperat turba luporum;
Et simulans lupus fallere tentat ouem.
Foedus vtrinq; fides iurato numine fulsit,
Id lupus; id simplex obside firmat ouis.
Datq; lupis male sana canes; recipitq; luporum.
Pignora; non metuit nec sua damna videt.
Dum natura iubet natos vlulare lupinos.
Turba lupina furit; foedera rupta querens.
Ergo pecus tutoris egens in viscera mergit
Præside nuda suo, sic trucidatur ouis.
Tutorem retinere suum; tutissima res est;
Nam si tutor abest; hostis obesse potest.

De securi & nemore.

QVo teneatur eget; nil ausa secare securis:
Armet eam lucus vir rogat, ille fauet.
Vir nemus impugnat, lassans in cæde securi,
Arboris omne genus vna ruina trahit.
Lucus ait, pereō, mihi sum causa pericli,
Me necat ex dono rustica dextra meo.
Vnde perire queas; hostem munire caueto.
Quidat quo pereat; quem iuuat hoste petit.

De Cane & Lupo.

CVm cane filia lupum sociat, lupus inquit, amœna.
Pelle nites, in te copia sancta patet.
Pro verbis dat verba canis; me ditat herilis.
Gratia, cum domino me cibat ipsa domus.
Nocte vigil fures latratu nuncio, tutam
Seruo domum, mihi dat cumulus aede thorum.

LIBER TERTIVS.

Hæc mouet ore lupus; cupio me viuere tecum;

Communem vt capiant oĩa nostra cibum.

Verba canis reddit; cupio te viuere mecum.

Vna dabit nobis mensa manusq; cibum.

Ille fauet; sequiturq; canem; gutturq; caninum

Respicit; & quærit; cur cecidere pilæ

Inquit; ne valeam morsu peccare diurno.

Vincla diurna fero; nocte iubente vagor.

Reddit verba lupus; non est mihi copia tanti;

Vt fieri seruus ventris amore velim.

Ditior est liber mendicus / diuite seruo;

Seruus habet nec se nec sua. liber habet.

Libertas prædulce bonum; bona cætera condit.

Qua nisi conditur nil sapit esca mihi.

Libertas animi cibus est & vera voluptas.

Qua qui diues erit; ditior esse nequit.

Nollo velle meum pro turpi vendere lucro.

Has qui vendit opes; hoc agit; vt sit inops.

Non bene pro toto libertas venditur auro.

Hoc cœleste bonum præterit orbis opes.

De ventre / pedibus / & manibus.

Incusant auidi pes / & manus oĩa ventris.

Omnia solus habes lucra labore carens.

Nos labor edomuit; te fouit inertia, sorbes

Omnia; quæ nostræ cura laboris emit.

Disce pati famis acre iugum; vel disce labori

Credere; tēq; tui cura laboris alat.

Sic ventri seruire negant; se venter inanem

Comperit; orat opem; nil data uara manus.

Ille preces iterat; iterum fugit illa precantem.

In stomachi fundo torpet; abiq; calor.

Victa fame natura fugit; vix arida fauces

Obserat; vt solitum non sinat ire cibum.

Vult epulas dare sera manus, sed corporis egri

Perdita non reparans; machina tota perit

FABVLARVM AESOPI.

Nemo sibi satis est; eget omnis amicus amico.

Si non vis alijs parcere; parce tibi.

De Simia & vulpe.

Simia de turpi queritur nato. porrigit aurem
Vulpes; nec recipit mente; sed aure preces.

Simia sic fatur; natis vt mihi dedecus ornet;

Sufficeret cauda pars mihi parua tua.

Quid prodest nimia campos insculpere cauda?

Quod mihi prodesset; est tibi pondus iners

Illa refert nimio damnas de pondere caudam

Est breuis atq; leuis; hæc duo dāna queror.

Malo verrat humum; quā sit tibi causa decoris.

Quā tāgant immundas res bene munda nates.

Id minimum minimo; minus ditaret egenum.

Quod nimium minimo credis auare minus.

De mercatore & asino.

Dvm fora festinus lucro petit; instat a sella

Institor; & pressum pondere fuste premit.

Ille necem sperat; nece promittente quietem.

Sed nece completa viuere pœna potest.

Tympana nam facit & cribella pellis aselli.

Hinc lassatur & hinc pulsa tonante manu.

Cui sua vita nocet; caueat sibi rumpere vitam.

Non nece; sed meriti iure quiescit homo.

De Ceruo bobus & Canibus.

Motis voce canum ceruus fugit auia siluæ

Deserit arua; tenet claustra; bouina subit.

Bos ait; aut luci tenebras aut equora campi

Tutius intrares. hic piget. inde leuis.

Nunc veniet custos bouum stabulicq; magister.

Si duo vel tantum te videt alter; obis

Ceruus ait; mihi vestra necem clemencia demat.

Condite me latebris; vt iuuert vmbra fugam.

Hunc tumulat fœnum; præsepe reuissitator.

Frondeb; & fœno munit aliq; boues.

Hicabit, & ceruus vitasse pericula gaudet,

Bobus agit grates; ex quibus vnus ait,
Est leue vitare cecum si venerit argus.

Argum si poteris fallere tutus eris.

Centum fert oculos; cui se debere fatentur;

Et domus & serui tota q̃ iura loci.

Res tua te repperit argum; res altera cecum.

Qui tibi dormitat; cit vigilare sibi.

Hic latet; argus adest, pabulum bobusq; ministrat.

Plus æquo tenues viderat esse boues.

Dum munit præsepe cibo; dum fulgurat ira.

Ausa videre diem cornua longa patent;

Quid latet hic? quid ait video; sentitq; latentem.

Et bona fortunæ munera lætus habet.

Exulis est non esse suum; vigilare potentis.

Stertere seniorum; velle iuuare pij.

De Iudæo & pincerna regis.

Fert iudæus opes; sed onus fert pectore maius.

Intus adurit eum cura; laborq; foris

Ergo metu damni sibi muere regis amorem

Firmat; vt accepto pro ducet tutus eat.

Hunc regis pincerna regit; cor eius adurit

Auri dirasitis; & parat ense scelus.

Silua patet, subeunt, iudæus in ore sequentis

Cor notat, i sequar, i prior, ille negat.

Sed gladium nudans nemo sciet; inquit, obito.

Ille refert; scelus hoc ista loquetur auis.

Profilii ex dumo perdix; hanc indice signans.

Alter ait; scelus hoc ista loquetur auis.

Etrapi tenses caput, & opes metit; & scrobe funus,

Celat; agit celeres annus in orbe rotas.

Perdices domini cœnæ pincerna ministrat.

Ridet & à risu vix vacat ille suo.

Rex audire sitit; hic differt dicere causam.

Fit locus; ambo sedent, hic petit; ille refert.

FLORETVS.

Omne Floretus liber incipit ad bona coeptus.
Semper erit tutus eius documenta secutus.
Hic liber extractus de pluribus est vocitatus.
Recte floretus, quia flos est inde receptus.
Et breuiter textus flagrat virtute repletus.
Collegi flores, non omnes sed meliores.

Quos in virgultis vidi domini bene cultis.

Qui non marcescunt seruando dandóq; crescunt.

Ergo dilecte valeas sic viuere recte.

Multis proficere, domino semperq; placere.

Suscipe corde bono hos flores quos tibi dono.

Tollent languores, tribuent tibi semper honores.

Si bene dulcores florum retines & odores,

Summo cultore florum clemente datore.

Dogma sacrae fidei ponit prius ordo libelli.

Postea praecepta ponuntur parte secunda.

Tertia pars vere monstrat peccata cauere.

Inde docet quarta pars ecclesiae sacramenta.

Virtutes quinta mores notat & documenta.

Concludit sexta de morte suáq; sequella.

¶ Cap. primum de fide catholica.

Credere debemus qui christi nomen habemus.

Doctrinam christi, quia nemo secus placet isti.

Nec poteris fieri saluus, nec sanctus haberi.

Dixit enim christus ad coelum mox rediturus.

Qui baptizatus fuerit, valet esse beatus.

Si bene crediderit aliter sine fine peribit.

Ergo constanter credas & indubitanter,

Quae docet ecclesia romae petra solidata.

Articuli fidei bis sex sunt corde tenendi,

Quos christi socij docuerunt pneumate pleni.

Credo deum patrem inquit petrus cuncta creatorem.

Dixit & andreas, credo deum sic fore christum.

Conceptum & natum iacobus, passumq; iohannes.
 Intra philippus fregit, thomasq; renixit.
 Scandit bartholomeus, veniet censere matthæus.
 Pneuma minor iacobus, simon peccata remittit.
 Restituit iudas carnem, vitamq; matthias.

Sed tamen hos aliqui sic distinxere magistri.
 Spectat hominem septem, totidem deitatem.
 Sed mihi augetur fidei sic, nec remouetur.
 Vnum crede deum personis dicere trinum.

Sunt pater & natus & pnenma sanctum deus vnus.
 Cuncta creans, peccata leuans, ac præmia donans.
 Conceptus, natus, cruce mortuus, intra fregit.
 Surrexit, scandit, cunctos censere redibit.

Hæc est catholica sincera fides & vna.

A christo lata per discipulos publicata.

Signis firmata, diuina lege probata.

Solus adorandus deus est, sanctusq; rogandus.

Latria debetur domino: quia summus habetur.

Nullus adorare sic debet, siue rogare.

Effugiem fictam, sed significata per ipsam.

Vera fides saluat: quem vita decens bene format.

Namq; fides fista sine factis mortua dicta.

Non prodest, sed obest si possit: agens bona prodest.

Omne malum vita, bona fac, sic est bona vita.

Sed bene credendo saluaberis & faciendo.

Cur videas ista quæ sunt infra tibi scripta.

AD mala vitandum nec non bona continnandum.

Sunt data præcepta quæ commoda sunt & honesta.

Primo naturæ lex vult sic viuere pure.

Nec facias alijs quæ vis tibi, si bene possis.

Non facias alijs, ea quæ fieri tibi non vis.

Postea lex moysi data vult subscripta teneri.

Sperne deos plures, non per deum male iures.

Sabbata sanctifices, venerare tuosq; parentes.

Non interficias, non moechus corpore fias.

Non facias furtum, non testeris quocq; falsum.

Non cupias sponſam, nec rem quæ ſcis alienam.

Sic quoq; ius ſcriptum prohibet mala, mandat honeſtum.

Ius mandat cuiq; & q; viuat ſemper honeſte.

Vt nullum lædat, cunctis ſua iuraq; reddat.

Inde ieſus cuncta præcepta reduxit ad iſta,

Dilige corde deum toto ſuper omnia verum,

Dilige quemcunq; ſicut te diligis ipſe.

Iſtis completis pendent lex atq; propheita.

Sic non offendas deum, fratrem neq; lædas.

Semper gaudebit domini qui iuſſa tenebit.

Sed male peccabit, qui iuſſa dei violabit.

Non ſit peccatum, niſi per inſum violatum.

De peccatis in generali.

Omnia delicta triplici ſunt nomine diſta.

Originale, & mortale, & veniale.

Eſt hoc peccatum nobis ab origine natum.

Eſt grane mortale, lenius fertur veniale.

Cum baptizamur ab origine purificamur.

Nec non peccato quocunq; ſit ante patrato.

Et cum peccamus graniter / poſt nos maculamur.

Cum peccantis in his fertur cuiuſq; voluntas.

Quod tenet in ſe quid aliquoſiter immoderatum.

Sicut nec domini nec fratris oppugnet amori,

Tale ſuo genere peccatum ſit veniale,

Vt ſermo vacuus, vel riſus immoderatus.

Si tamen ordinet vt ab hoc mortale ſequatur.

Hoc mortale facit intentio praua volentis.

Vt cum quis ridet ad adulterium faciendum.

Aut in contemptum domini conſentit in iſtis.

Diſcernens ratio mortale ſit inde patenter.

Sed quando velle peccantis fertur in illud,

Quod domini de ſe vel fratris repugnat amori.

Peccatum grane eſt; mortaleq; dicitur eſſe.

Sicut homicidium, blaſphemia, ſchiſmaq; ſurtum.

Si tamen hoc ſiſtat ſine conſenſu rationis,

Quæ meditando dominum cordis reſtrimit cito motum.

Cum non sit plenus actus, tunc sit veniale:

De septem peccatis mortalibus

NE careas vita, septem mortalia vita
Maxima peccata que sunt sic iure vocata.

Nam moriens vitio mortali perditur vno.

Quoduis mortale vitium fit pernitiiale.

Nam mentem maculat, & sacro flamine priuat.

Offendit dominum, spernendo vulnerat ipsum.

Aufert splendorem domini, nec non & amorem.

Debilitat mentem, cæcam faciens & egentem.

Annihilatq; bona, quæ sunt in crimine lata.

Mortificat merita, quæ contulerat bona vita;

Interimens animam damnat finaliter ipsam.

Efficit ingratam, vitam tollitq; beatam.

Aeternam poenam dat, perpetuamq; catenam.

Sunt tumor, accidia, & gula, luxuries, simul ira.

Liuor, auaritia, septem mortalia dira.

Nunc videas horum plures species vitiorum.

Vt melius vere valeas peccata cauere.

De peccato superbiæ.

TV non sis tumidus verbis nec corde superbus.

Nes sis elatus factis si vis fore gratus.

Cum bona quis credit ex se meritis vel habere.

Vel fallo tribuit sibi, quo se credit egere.

Ant alios spernit, plus credens sepe valere.

Quattuor his rebus quis dicitur esse superbus.

Spernit obedire tumidus, vult obuius ire.

Vult apparere melior, male coepta tenere.

Cunctis præfere & se vult, sua magna referre.

Nunq; rancores dimittit, & ambit honores.

Nulla molestia pati vult, gestus scit variare.

Quantumcunq; bonus fuerit essendo superbus.

Totum deprauat, te sola superbia damnat.

Sis simplex, humilis, ne damneris quasi vilis.

Nam deus exaltat humiles, tumidos pede calcat.

De peccato accidia & eius speciebus.

Accidiam lingue: quæ dat mala tædia vitæ:
 Segniciam fugias, nunquam piger ad bonafias,
 Si bona tristis odis, diuina vel ipsa relinquis,
 Tædens & negligens: quæ consummare teneris,
 Vel contristeris, cum nolens hæc operis,
 Aut nimium tristis propter quæuis mala sistis.
 Quattuor his dictis, sic accidiosus haberis.
 Ocia qui sequitur, sine crimine vix reperitur.
 Ocia deuota, si vis bona sit tibi vita.
 Sæpe libens ora, faciendo sancta labora.
 Pigris dum possunt operari tempora defunt.

De peccato gulæ.

Pone gulæ frenum, tibi vel dabit ipsa venenum.
 Est sibi damnosus in multis quisq; gulosus.
 Nam nimis expendit, citius mala quam bona prendit;
 Qui nimium comedit, bibit ardens, studiose,
 Præpropere, lente, fertur peccare gulose.
 Crapula vitetur, ne corpus mensq; grauetur.
 Nausea non detur, vt morbus non generetur.
 Mens non grauetur, ne vita tibi breuietur.
 Vt tempestatem fugias magis ebrietatem.
 Mens alienatur vino, corpus viciatur.
 Sensus turbatur, secretum notificatur,
 Lingua nimis satur, vino verbum variatur.
 Vultus foedatur, rixa frequens generatur.
 Vis enernatur, vino sapiens hebetatur,
 Accidiffamatur, nec non & luxuriatur,
 Stulte lætatur, & ni pigeat, reprobatur,
 Prodigæ frenetur gula, ebrietas dominetur.
 Ni compescatur gula corpus mensq; grauietur.

De peccato luxuriæ.

Luxuriam fugias, castus sine crimine fias.
 Nil domino gratum sit luxuria maculatum.
 Luxuria peccat quisquis consentit in actum.
 Vel cum delectat, consentit, agendôq; factum.
 Actus carnalis semperq; est pernicialis.

Demptis coniugibus, quibus est consensus honestus;

Luxuriæ species dicuntur scilicet hæc sex.

Inter non nuptos proprie fornicatio fertur.

Stuprum causatur, cum virgo nolens violatur.

Coniugis alterius violator fertur adulter.

Cum sibi cognatis incoësus vel moniali.

Cum rapitur raptus, ac opprimitur violenter.

Contra naturam peccat sodomita nefandus.

Effuge luxuriam, quæ tollit nempe sapiam.

Mortificans animam; lædit cum corpore famam;

Excecat mentem, turbat valde rationem.

Subvertit sensum, consumit tempora, censum.

Offendit dominum, fert hostes, tollit amicum,

Vires debilitat, corpus macerat, bona vitat.

Vocem peiorat, vitam semperq; minorat.

Lites adducit, & plurima scandala ducit.

Dona dei tollit & fortia corda remollit.

Subtenebrat visum, tandem tollit paradysum;

Dæmonibus subdit, inferno deniq; trudit.

Sis semper castus, fugiens & verbum; tacitus,

Ocia, vina, dapes, ludos caueas quasi labes.

De peccato iræ.

IRa cor accendit, & protinus ad mala tendit.

Cur bene frenetur, rationi ne dominetur.

Ira furens animo de verbis exit in actum.

Sic triplici numero magnum facit ira reatum.

Ira cæcatur mens: sensus præcipitatur.

Cor perturbatur, corpus quoq; damnificatur.

Sensus fuscatur, gustus quandoq; grauatur.

Pax enervatur, discordia progeneratur.

Lingua venenatur, necnon mors anticipatur.

Non odias aliquem potius, sed eum tibi placat.

Quisquis odit fratrem, censetur ob hoc homicida;

Multa facit dira, si non compescitur ira.

Cur quasi deliram patientia temperet iram,

De peccato inuidiæ,

Inuidiam fugito, bona fratris amare velito.
 Nam liquor siccum corpus facit, & cor iniquum.
 Inuidus est tristis aliquorum cum bona cernit.
 Gaudet de damnis: bona non noceant sibi quamuis.
 Aemulus impugnat verum, de fratre susurrat.
 Detrahit, accusat, aliosq; iauare recusat.
 Propter liuorem fraternum frangit amorem.
 Lumine cæcatur, de re munda maculatur.
 Languet, marcescit homo inuidus atq; senescit.
 Corpore marcescit cernens q; res mea crescit.
 Effuge liuorem zelando fratris honorem.
 Qui bona fratris amat, semet virtutibus ornat,

De peccato auariciæ.

Cum sis præclarus, non sis cupidus nec auarus.
 Vix vlli charus cupidus, cunctis fit amarus.
 Qui capit aut retinet iniuste res alienas.
 Aut peramans gazas domini præponit amori.
 Qui satis est diues, cupit, & nunq; satiatur.
 Et qui pauperibus donare superflua non vult.
 Omnes præfati merito censentur auari.
 Furtum, rapinam, foenus, fraudem, symoniam,
 Causat auaricia, ludum, perinuria, bella.
 Omnes thesauri nunquam satiant cor auari.
 Et plus ardescit ambitio quando senescit.
 Quanto plus crescit census: plus inde famescit.
 Gazas quærendo labor est: timor in retinendo.
 Ipsas quædendo dolor est: labor & cupiendo.
 Nunquam stat clarus: nec tutus diues auarus.
 Raptorem, furem, plærumq; fore credit egenum.
 Semper egenus eris: si plus semper tibi quæris.
 Cum contentus eris, diues tunc efficeris.
 Gazas lucrando, non sis cupidus nec amando.
 Nec male seruando: sed sis largus bene dando.

De peccato in spiritum sanctum.

Qui peccat nimium præsumens de pietate;
 Vel qui desperat de diuina bonitate,

Ant induratus non cessat ab impietate,
 Et qui fratris edit virtutes improbitate,
 Impugnans verum certus sine commoditate,
 Qui non sine piget de culparum prauitate
 Contra pneuma sacrum peccat spreta deitate,
 Primæ quinq; tamen culpæ vix sunt releuatae.
 Sexta caret venia, quia corrumpit immediate.

De quibûdam documentis, contra peccata.

STringe tuam linguam, ne mentem reddat iniquam;
 Lingua cito lædedit, & læsio raro recedit.
 Qui male non loquitur, magna virtute potitur.
 Linguam frenare plus est, quàm castra domare.
 Non sis verbosus, iaculator, litigiosus.
 Nunq; sis censor, temerarius, aut reprehensor.
 Non sis defensor peccati siue, recensor.
 Non sis detractor rumorum, nec nouus auctor.
 Blandus, adulator non sis, nec conuiciator.
 Nec discordator fratrum, nec improperator,
 Nec blasphemator, irrisor, siue minator.
 Non accusabis false, nec murmur amabis.
 Non diffamabis alios, nec vituperabis,
 Si diffamari non vis, vel vituperari.
 Non sis scurrilis, rebellis, siue bilinguis.
 Nunq; promittas, nisi promissum dare credas.
 Non alijs pandas secretum, nec male dicas.
 Nunq; sis mendax, nec vaniloquens, neq; fallax.
 Noli iurare, nisi sit res debita, quare.
 Debet & hoc esse verum, licitumq; necesse.
 Ergo sic frena linguam rationis habena,
 Nec te confundat, si verba superflua fundat.

De peccato veniali.

Dicitur à venia veniale cito sibi danda.
 Multis namq; modis dominus veniale remittit,
 Infra contenta denote sacra recepta,
 Si tibi mortale non est, desent veniale.
 Confiteor, tondo, respergor, conteror, oro.

FLORETI.

Vngor, ieiuno, patior, conuerto, remitto,
 Signor, edo, dono, deleo, sic fit veniale,
 Quamuis expediat homini veniale fateri,
 Ut tamen hoc faciat non dico quemq; teneri,
 Ni quando dubitat grane illud forsitan haberi,
 Vel si non habeat grauius decet ista referri,
 Ut ius perficiat mandans quemcunq; fateri.

De excommunicatione.

TAnquam peccata semper caueas anathema.
 Nam grauis est poena, quamuis sit pro medicina;
 Hæc patitur damna qui magis fert anathema,
 Hic non eligitur, nec eligit, & prohibetur
 Ecclesiæ porta, cõmunio, sic sacramenta
 Traditus est satanæ, precibus caret ecclesiæq;
 Ac sibi legitimis prohibetur quilibet actus.
 Nunquam participes his quos anathema coerces
 Qualicunq; modo, nisi casu iure remisso.
 Nam secus est iure restrictus clauæ minore,
 Quæ solum pellit à sacris percipiendis.
 Casus excepti super hoc sunt inre reperti,
 Coniunx, & nati, famuli qui debita quærunt,
 Ignorans super his, & dicens vtile mentis,
 Et qui vitare nequit hos, aut vrgente necesse.
 Participant inre restrictis anathemate tute.
 Sunt intredicta, insensio nempe cauenda:
 Quamuis sint poenæ leniores, sunt metuendæ.

De hominis hostibus.

TRiplex est hostes hominis, demon, caro, mundus.
 Non faueas istis, vt sis à crimine mundus.
 Dæmon agit tumidum, mundus cupidum, caro oedum,
 Cur cum tentaris caueas ne decipiaris.
 Mundum spernendo vinces, carnem reprimendo,
 Prosterne satanam, seruando fidem bene sanam,
 Tentans assute, ne cures vinere iuste,
 Ut male delinquas, nec vt peccata relinquas:
 Cur te prudenter serua, meditando frequenter.

Nam damnatus eris, si mortaliter morieris:
 Ut mala diuites aliquid fac: oia vites,
 Nunc age, nunc ora, lege ne vaga transeat hora.
 Obsta principijs, quia tunc cito mergitur hostis.
 Quando nimis creuit tentatio raro requiescit.
 Crede deum, qui te semper speculatur ubiq;
 Qui mala vix celat, sed punit, & ipse reuelat.
 Nil est tam tectum, quin sit quandoq; repertum.
 Postea confusus reus est: perlepe retrusus,
 Inspice quanta bona dominus tribuit tibi dona.
 Precipue mortem domini bene respice fortem.
 Ne sis ingratus sibi commitendo reatus.
 Cum male delinquis: iterum christum crucifigis.
 Inspice sanctorum, nec non exempla reorum.
 Gloria pro meritis iustis, mala dantur iniquis.
 Inspicias animam sic christi morte redemptam,
 Actibi commissam, cur crimine destruis ipsam?
 Prospice fectorem culpe, poeneq; dolorem.
 Lingua datur poena, sed delectatio curta.
 Cerne quot & quanta peccatum det tibi damna,
 Nulla queunt tantum te ledere, crimina quantum.
 Cerne diem mortis: que pulsat ad ostia fortis.
 Quot quanti subito moriuntur saepe memento.
 Scisq; obibis homo, nescis vbi, quomodo, quando;
 Iudicium pensa quo nil remanebit inultum.
 Cerne granes poenas, barathri fortesq; catenas.
 Cerne domum coeli, ne perdas turbine teli.
 Lauda tuum dominum, ne perdas eius amorem.
 Sacrae scripturae studium quoq; sit tibi curae.
 Sic mala vitabis, mentemq; tuam satiabis,
 Sanctos lectare, prauos noli sociare.
 Sensus frenare satagas, carnemq; domare,
 Vinum sumendo sis sobrius, & comedendo.
 Et loca prompta malis fuge, ne sis pernitialis.
 Nam locus errare promptus facit, & fatuare.
 Haec bene seruando christum cum matre rogando,

Crimina vitabis, hostesq; tuos superabis.

Nemo tamen credat quod eum tentatio laedat,

Si non consentit animo, quia tunc bene sentit.

Debilis est hostis, quia nullum ni velit vrit.

Non est peccatum, nisi per velle patratum.

Velle nequit cogi, quāvis queat ad mala pungi.

Non excusatur ideo quis cum superatur,

Ergo tnum velle compescens crimina pelle

Vt careas poena letis in æde serena.

Te bene conante domino simul auxiliante:

Cap. iij. de septem sacramentis.

Contra peccata deus instituit sacramenta:

Perq; delentur commissa futura cauentur.

Gratia confertur, & sic bona vita refertur.

Percipe mente pia septem fidei sacramenta:

Nam male delinquit, q; digne nō sacra sumit.

Baptizor, firmor, poeniteor, cibor, vngor,

Ordine promoneor, gratis cum virgine iungor,

Ordo, thorus, velle sumuntur, quinq; necesse.

Ordinat & firmat presul, dat quinq; sacerdos.

Ordo baptismus, firmatio non iterantur.

Cætera sumpta semel sacramenta valent iterari:

De baptismo.

Est aqua materia baptismi, verbāq; forma:

Ac baptizantis intentio debet adesse,

Baptismi fructus est plena remissio culpe,

Gratia confertur: & poena remittitur omnis.

De confirmatione.

Presul, sons, chrisma, firmat intentio verba:

Gratia donatur: constans ad bella paratur.

Qui tenet in fonte, vel vñctum chrismate fronte,

Efficitur talis pater eius spiritalis.

De poenitentia & eius speciebus.

Contra peccatum graue post baptismā patratum:

Exstitit inuentum sacræ poenæ sacramentum.

Conteror in corde, mala confiteor simul ore,

Emendans opere deus indulget sibi vere.
 Pœnitet, atq; dolet, & crimina dicerere spondet.
 Vultq; satiliacere contritus, iniqua cānere.
 Crimina com memora, tua collige, flebilis ora.

De cōfessore eligendo, & de conditionibus cōfessoris.

E Lige prudentem: te soluere iure potentem.

Crimina dimittit confessio, cuncta reuela

Vni præsbytero, nullum graue sponte tacendo.

Integra, festina, simplex, confessio fida.

Vera, libens, clara, discreta, frequens, sit amara.

Accusans propria, parens, humilis, rubicunda.

De modo confitendi, & circumstan-

tijs aggrauantibus peccatum.

V T reminiscaris hoc ordine confitearis.

Dic de criminibus mortalibus & speciebus.

Dic de mandatis domini per te violatis.

De male perceptis dicas etiam sacramentis.

Dic si contemnis virtutes: vel caruisti.

De septem factis pietatis: de male factis.

Dic sensus quinq; nec cætera membra relinque.

Dic bene quæcunq; mala faceris ac vbicunq;.

In factis, dictis, consensu, siue relictis.

Quæ non dixisti dudum, dic si recidisti

In graue peccatum, per te dudum recitatum.

Res circumstantes dicas peccata grauant.

Saltem mutantes, crimenq; nouum generantes.

Ista grauant vitium, dignus, status, & reciduum.

Conditio, numerus, locus, ordo, scientia, tempus.

Copia, causa, mora, modus, ætas, lucta pusilla.

De conditionibus boni confessoris.

C onfessor blandus/verax/prudens/pius/aquus.

Hortatur/quærit/terret/punit/mala/soluit,

Postea sit tacitus: vt celet crimen aliis.

De modo iniungendi pœnitentias.

C ontra peccata detur contraria pœna.

Supplicet elatus, maceretur luxuriosus,

FLORETI.

Propria det cupidus,ieiunet sæpe gulosus.

Inuidus os tundat,iratus corde remittat.

Audiat officia peregrinans accidiosus.

Citius restituat si possit perniciosus.

Reddere si nequeat,saltem sit prompta voluntas.

De illis qui tenentur ad restitutionem.

FUr,vsurator,symon,vrens,quoq; raptor.

Iuris deceptor/alienarumq; repertor.

Rector,dilapidans,quoduis damnum male donans.

Reddere si quid habent,vel amore dei dare debent.

Iuxta consilium confessorum sapientum,

Mandans,consilians,socians,adiutor,adulans.

Celans,participans,defendens,atq; receptans.

Quilibet & fautor reddat,nisi redderit actor.

De casibus remittendis ad superiorem.

His quibus est pœna solēnis percipienda,

Crimine pro magno toti villę publicato.

Qui tacit incoestum,desforans,ant sodomita.

Patrum percussor,sacrilegus aut homicida.

Et voti fractor,periurus,sortilegusq;.

Pontificem quęrat,nec non qui misent ignem.

Quilibet arctatus anathemate sine ligatus,

Per papam feriens clericum,salfarinus,vrens.

Et qui sunt ausi missas celebrare ligati.

Symon si fuerit,nec fallit regula talis.

Clericus ex culpa confectus anormalus acta.

Ignem succensus ad dandum damna perurens.

Debent pontifici communi iure remitti.

Vt dictos soluat,ad maiorem ve remittat.

Quomodo confessio est iteranda.

Si fuerit ignarus confessor,vel sine posse.

Sine fatens tacuit aliquod mortale scienter.

Aut anathema tacens,sic solui iure nequibit.

Oblitus pœnæ non factæ iam sibi iussæ,

Est dudum facta confessio sic iteranda.

Quomodo poenitentia iniuncta
non est dimittenda sed faciēda.

POstea fac digne poenam patiendò benigne.
 Nam male delinquit, poenam sponte relinquit,
 Nemo satisfacere poterit de crimine vere,
 Stans in mortali peccato tunc aliquali.
 Iussa tamen poena (quàmuis non sit bene plena)
 Non est linguenda pro crimine, sed facienda.
 Nam faciens iustum, referes per hoc tibi fructum.
 Omne in malam punit deus, omne bonum quoq; reddit.

Ad quid valent opera facta in peccato mortali.

OMnia quæ fiunt in mortali bona prosunt.
 Nam mundi bona dant, & demonis arma refrenat,
 Mentes illustant citius, tormenta minorant,
 Ad maiora bona donant vsum facienda.
 Non tamen æternam possunt acquirere vitam.
 Nec cum purgantur homines hæc vniificantur.
 Sed bona quæ fiunt post mortificata reuiuunt.

De sacramento altaris.

IN coena summum deus instituit sacramentum.

Sub panis specie, cum discipulis tribuit te,

Ac specie vini, dicens hoc dicite cuncti.

Missæ celebratur vt mors christi recolatur.

Vt deus ore tur specialibus & veneretur.

Et confortemur, & pane sacro faciemur.

Quid significant ornamenta ecclesiæ.

DAnt ornamenta tibi presbyter hæc documenta:

Signat sub tunica q; mens debet fore munda,

Desuper astrictus ipem de superis dat amictus.

Vult candor tunice spondeas te viuere caste,

Signat ciactura, tibi q; non sit vaga cura.

Per manipulum leue contemnuntur mala vitæ.

Stola notat semper christo seruire decenter.

Sstringens cuncta foris notat infusa foedus amoris.

Quid significat altare & ea que supra ponuntur.

Designat signum crucis ara, calixq; seplchrum:

Sed panis carnem christi, vinumq; cruorem,

Sudorem dat aqua, sudaria linea pala,

Verba liber scriptus quæ protulit in cruce christus.

De forma & materia misse.

IN missa forma sunt verba iesu benedicta.

Panis materia, cum vino vitis, & vnda.

Candida triticea non magna lenisq; rotunda.

Expers fermenti non mixta sit hostia christi.

Prelbyter hæc facrat, intentio si temen extat.

Oratio dum leuatur corpus christi

Sacra videns ora genibus tu flexis adora.

Dicens denote hos versus, quos doceo te.

Salue saluator mundi, rex atq; creator.

Qui deus es & homo, natus de virginis aluo.

Te deus exoro supplex, & pronus adoro,

Vt mihi condones, & cœli gaudia dones.

Necnon defunctis, vivis, fideis quoq; cunctis.

Oratio dicenda dum leuatur eius sanguis.

OSanguis christi qui fusus amore fuisti

Contra luxuriam, contra gulam, quoq; & iram,

Contra superbiam, contra simul & accidiam

Contra superbiam, contraq; auaritiam

Humani generis, nobis præcor auxilieris.

Dele peccata, da nobis regna beata.

Quomodo quilibet debet recipere corpus christi.

Ovisquis dei sumens corpus, sit ei bene credens,

Orans, deuotus, ieiunus, crimine lotus,

Sitq; timoratus non vlla clauē ligatus.

Præstus percipere poterit cogente necesse.

Corpore percepto te custodire memento.

Nequaquam sancto pellas quid de sacramento.

Redde deo grates, orans tibi det bonitates.

Ne sis ingratus, caueas quoscunq; reatus.

De extrema unctione quomodo debet

feri, & vbi, & ad quid valet.

Prelbytero debet infirmus adultus innungi.

In septem membris, oleo, cruce, quoq; verbis.

Vngitur infirmus, vt maior gratia detur.

Sit leuior morbus, & poena minor toleretur.

De septem ordinibus.

O Rdo septenus est claro munere plenus.
Tres sunt maiores, sunt bis duo nempe minores.
Ianitor est primus, lector vult esse secundus.
Exorizista subit, hinc acolytus, sibi nubit.
Sableuita subest, lenitq; sacrior hoc est.
Septimo collatus est ordo presbyteratus.
Gratia cum posse datur, imprimiturq; character.

De horis dicendis & a quibus.

Q uilibet istorum qui fit susceptor eorum.
Ad sacra promotus, debet necnon titulus.
Horas quotidie septenas dicere rite.

Ad quid dicuntur horæ, & quid significant.

V T collaudetur christus, & mors memoretur.
Nocte Iesus captus, damnatur iudice prima.
Ducitur in tertia, sexta crucifigitur hora.
Mortuus est nona, fuit lancea vespere fixa.
Condatur extrema, cur septem diximus horas.

Quomodo horæ debent dici.

C Lericè pausando dic horas: non properando.
Dicas attente, dic totum supplice mente.

Dic iuxta morem, primo dicasq; priorem.

Cunq; deo loqueris orans, non ergo vageris.

Syncopa vitetur, versus non anticipetur.

Donec finitus omnino sit bene primus.

In templo vanum fuge cantum, dilige planum.

Non clames tantum: vt cogaris linguere cantum.

De sacramento matrimonij, & vbi
statutum fuit, & ad quid.

C Oningium primo statuit deus in paradiso.
Associans hominem, quos fecerat & mulierem.
Ad prolem dandum legaliter atq; fouendum:
Fit quoq; pro culpa luxur carnalis fugienda.
Coningij bona sunt proles, fides, sacramentum.
Hæctria nubentes debent seruire fideles.

LIBER.

Vt prolem generent, semperq; fidem sibi seruent;

Vt conseruentur semper simul atq; inuentur.

¶ Quot requiruntur ad coniugium:

& de impediētibus ipsum.

F It quoq; coniugium consensu: sed decet ipsum;

Consensum signis ostendi/sive loquelis.

Quando tractatur coniugium, tunc videatur.

Antequam factum sit, si pateat impedimentum.

Nam male peccarent, si contra ius sociarent;

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,

Cultus, disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,

Si sis affinis, sic forte coire nequibis.

Hæc facienda vetant, connubia facta retractant.

De tempore prohibente coniugium.

S Ex feriæ vetitum prohibent, sed non ea solvunt;

Aduentus differt sponso, Fœlix quoq; confert,

Septuagesima negat, paschæ lux noua relaxat,

Letania vetat: sed trinum nimen adunat.

¶ Caput quintum de virtutibus,

& primo in generali.

Riminibus lotis de mente tuâq; remotis;

Insere virtutibus semen, quæ sint tibi scutum;

Nequando viuas in peccatum recidiuas.

Sitq; tibi lumen, quò possis cernere numen.

De tribus virtutibus theologalibus,

& quattuor cardinalibus.

S Eptem virtutes habeas, aduersa resntes.

Esto fide firmus, spe rectus, amore ligatus.

Prudens, & iustus, animo fortis, moderatus.

De donis spiritus sancti.

D Onis impleri procura flaminis almi:

Esto timens, pins, atq; sciens, factis bene consul,

Hinc intellectus sapientia dona dei sunt,

Octo beatitudines.

S Is bene dotatus, vt sis in fine beatus.

Sis pauper, mitis, flens, insiticiens, miserator;

Mundus pacificus, sic vult mundi ipse creator.
 Per septem merita dantur tot præmia magna.
 Pauper enim regnat, mitis possessor abundat.
 Flens consolator, iustum sitiens satiarur.
 Fit pietasq; pijs, dominum mundusq; videbit.
 Est quoq; pacificus domini proles & amicus.

De fide & circa quæ consistit.

Vera fides credit, quæ non videt, his & obedit.

De qua præscripti, cur his non plus tibi scripsi.

De spe & affectibus eius.

Eternam spectat vitam spes, & meritis stat
 In domino fixa, secus est præsumptio dicta.

Spernit terrena spes, coeli sperat amoena.

Aegris solamen, tribulatis dat releuamen.

Non in diuitijs proprijs speres vel amicis.

In domino spera qui donat gaudia vera.

Qui vult prodesse speranti, nescit abesse.

Debet quisq; fore cum spe, simul atq; timore.

Vt non diffidat peccans, nimirum neq; fidat.

De claritate, & primo in generali.

Charus amor dictus est vere maxima virtus.

Qua fit homo gratus domino, tandemq; beatus.

Constat amans plenus virtutibus, alter egenus.

Nullus habet florem meriti, nisi propter amorem.

A quo incipit, & quō diligēd' est quisq; indifferenter.

Ordō seruetur vt primo deus perametur,

Postea dilige te super omnia, sed magis hunc te.

Proximus est hinc plus peramendus iustus amicus.

Postea vult dominus vt ametur inimicus.

In quantum bonus est homo, sed non vt iniquus.

Post corpus proprium perametur & hinc alienum.

Dilige sic homines, vt eorum crimina vites.

Ac odias culpas hominum, non qui faciūt ipsas.

De prudentia, & circa quæ consistit.

Præsens in rebus transactis solertia necit.

Constat in insidijs prudentia vera cauendis.

FLORETI.

Ac disponendis sapienter rebus agendis.
Præsens dispone, transactum mente repone.
Prospice ventura, sic est prudens tua cura.
Cum quid vis agere debes bene primo videre.
An tibi conveniat, liceat, simul utile fiat.
Omnia prudenter fac finem cerne frequenter.
Et primo metæ quæ possunt inde venire.

De iusticia, & impediētibz ipsam.

E Sto vir iustus cunctis reddendo suum ius.
Redde creatori ius maioriq; minori.
Serua dulcorem iuris moderando rigorem,
Sævit iustitia, nisi sit pietas sibi iuncta.
Vt bene procedas, non verba nimis cito credas.
Te prius informa, ne lædas quem sine norma.
Qui subito credit alios, & se male lædit.
Qui cito procedit, a iusto sepe recedit.
Turbant sæpe metus / odium / dilectio / minus
Iudicium rectum, cur est utrumq; cauendum.
Non licet iniustam te causam ducere iustam,
Dicas prudenter seruando iura decenter,

De animi fortitudine.

F Ortis sis animo, semper peccata cauendo.
Sis constans, fortis, cum tentat te malus hostis.
Tempore si mæsto vexaris, fortior esto.
Nam post aduersa dominus bona dat vice versa,
Vt non deficias, constans in turbine fias.
Tunc debes esse magis fortis, quando necesse.
Semper magnanimus aduersus fortior est plus.

De modestia vel temperantia.

V T domino gratus viuas esto moderatus.
Non vult sobrietas rationis frangere metas.
Quanto plus poteris, in cunctis te modereris.
Vincere cor proprium, plus est quam vincere mundum,
Temperet excessus qui non vult esse repressus.
Semper adest vitium, si non sit temperamentum.
Quanto maior eris, moderatior esse teneris.

LIBER

Nam cito stultus eris, ni velle tuum modereris.

De timore, & circa quæ consistit

PRæ cunctis timeas dominum, simul & reuerere.
Nisi deum timeas, opus est te cuncta timere.

Si dominum metuis, contraria nulla timebis.

Si quis amat dominum, semper reueretur ipsum.

Humano amore non est amor absq; timore.

Non sibi seruilis, sed amicabili & reuerenti.

Non timeas hominem, nec mundum te tribulantem.

Sed dominum metue, qui regnat semper ubiq;.

Qui valet in Patria te ponere, sine gehenna.

Si christum metuis, semper peccare canebris.

Si metuis dominum, tibi donabit paradysum.

De pietate, & misericordia.

SI vis gaudere, semper miseris miserere.

Si pius es miseris, pietate dei potieris.

Vulvis est pietas, plusquam terrena potestas.

Nemo potestate saluatur, sed pietate.

De operibus misericordiæ corporalibus.

SEptem corporea, fac corporibus pia facta.

Palce famentes, pota nimium sitientes.

Indue nudatos, reddimas de carcere captos.

Aegros conforta, peregrinos collige porta.

Defunctos sepeli, sic sumes gaudia coeli.

De operibus misericordiæ spiritualibus.

SEptem fac opera pia, spiritualia dicta.

Corrige peccantes, ac instrue pauca scientes.

Consule non dictis, exora pro tribulatis.

Conforta moestos, porta patiens onerosos.

Offensas sponte ledenti corde remitte.

De elemosyna quibus prodest, & quando debet fieri.

SI tibi sit multum, studeas dare multa frequenter.

Si tibi sit modicum, da iuxta posse libenter.

Si non sufficias dare, sit tibi prompta voluntas.

Si dare non poteris, saltem pro velle mereris.

Tempus confirmat elemosyna foedera firmat.

FLORETI.

Christo consiliat, dantes à crimine seruat.
 Crimina mortificat, redimit, poenamq; relaxat.
 Gratos conseruat, miseros semperq; visitat.
 Omnia multiplicat bona, pro donantibus orat.
 Dæmonis expugnat fraudes, à morteq; saluat.
 Prodest defunctis purganti carcere vinctis.
 Hic cui das manus, sit vel videatur egenus.
 Res quàm das propria sit, christus sit tibi causa.
 Da bona dum tua sunt, quia nunc data plus tibi profunt.
 Quàm si præberes, cum non retinere valeres.
 Erras si speres, quod plus te diligit hæres
 Sub terra positum, quàm tu te diligis ipsum.

De scientia: & ignorantia.

Multi multa sciunt, & se bene scire relinquunt.
 Temet cognosce, dominum cognoscere polce.
 Tu melior fieres, si te prorsus bene scires.
 Quàm si negligeres, te cætera corde teneres.
 Discere ne cesses, si doctor maximus esses.
 Nam per doctrinam poteris vitare ruinam.
 Non curans scire, merito quod scire tenetur.
 Si in per hoc erret, non excusatus habetur.
 Præcipue regere, qui debet sibi docere.
 Est quasi vile pecus ignorans, & quasi cæcus.
 Cæcus ducens cæcum, facit ipsum sternere secum.

De consilio: & experientia.

Omnia consilia tua sint in numine fixa.
 Non te præcipitas, si consilio domini stas.
 Consilio tracta maturo propria facia:
 Nam cito peccabis, quando nimis accelerabis.
 Consule maiores, prudentes, & meliores.
 Ut non deficias, nec damnosus tibi fias.
 Consilium verum docet experientia rerum.
 Amplior in senibus est experientia sensus.
 Si defendendo causam stimas vel agendo.
 Hoc fac consulte, nec consumas bona stulte.

De intellectu.

TVnc intellectus hominis constat bene rectus,
Cum super omne deum timet, ac intelligit ipsum;
Ac recte credit, & in sibus eius obedit.
Cur intellectum teneas in numine fixum,
Sæperoges dominum, qui confert hoc tibi donum,
Hunc non abscondas in terra, sed bene condas,
Vt tibi donatum, reddas domino geminatum,
Si collauderis à christo non reprobberis;

De sapientia.

ESt immortalis, sapientia spiritualis,
Quamuis mundana, fertur sapientia vana,
Christum diligere, super omnia, crimina flere,
Mente deum gerere, peccata futura cauere,
Mundum despiciere, coelestia corde tenere,
Singula sic sapere sicut sunt, sic & habere,
Hæc est sincera mentis sapientia vere.
Exoptat supera mentis sapientia vera,
Deuitat scelera, mundum contemnit & ara,
Optima discernit à prauis, crimina cernit,
Omnia vult agere consulte, recta tenere,

De paupertate.

PAupertas grata, virtus est magnificata.
Cui sunt collata, coelorum regna beata,
Pauperies læta, stat multa laude repleta.
Cor leuat ad christum, quia mundum non amat istum;
Spernit terrena, paradisi sperat amœna.
Pauo contenta, patiens, non est violenta.
Quamuis inducta male sit, stat libera tuta.
De modico læte viuit, sine lite, quiete.
Vix aliquem lædit, humilem mentem quoq; reddit;
Carnem compescit, quia non bene pasta macrescit,
Munere ditatur, diuino fine beatur.
Est humilis talis pauper, sit spiritualis.
Nam non inflatur, quare super astra leuatur;

De humilitate,

Sis humilis mente/verbis/factus retinens te.
 Sis humilis gestu,semper meditando quis es tu:
 Nullum contemnans, sed te, mundum quoq; spernas.
 Sperneq; te sperni,noli landatus haberi.
 His gradibus quinq;, referes humilis bona vitæ.
 Quanto dignior es,humilis potius fore debes.
 Qui non est humilis,confundetur quasi vilis.
 Cerne quid es,quid eris,humilis sic efficieris.
 Vile cadauer eris,hoc ergo frequens mediteris.
 Sub di maiori decet,æquariq; minori.
 Sic humiles grati,chrifto sunt associati.

De mititate,& mansuetudine.

Sis animo mitis,vt odorem des quasi vitis.
 Esto mansuetus,& simplex,atq; quietus.
 Hæc faciunt hominem domino similemq; placentem.
 Non reddas prauis malefacta, sed esto suavis.
 Hoc tibi dat meritum,dens autem punit iniquum.
 Cum magis es dignus,debes magis esse benignus.
 Nanq; fit indignus,domini pietate malignus.

De malorum contentione.

Sis saluari debes primo lachrymari
 Qui bene plorabit,deus ipsum lætificabit.
 Fiere pro peccatis,& pro miseris tribulatis.
 Pro desiderio paradisi flere memento.
 Si non des lachrymas,ipfas optando gemifcas:
 Cum de corde venit dominum mox lachryma lenit.
 Mentem lætificant lachrymæ,peccamina purgant.
 Et chrifto placant,paradisi gaudia donant.

De virginitate,& castitate.

Sis mundus corde,verbis,factis sine sorde.
 Vt dominum vere possis super astra videre.
 Mundiciæ vitam virgo tenet,& benedictam.
 Dicitur angelicus merito vir, virgo pudicus.
 Virginitas flores virtutum fert,& odores.
 Humanos mores transcendit,& auget honores.
 Propter maiores mundanos spernit amores.

Si virgo non sis, castus tamen esse teneris.
 Cuiuscunq; status quisq; debet fore castus.
 Si non sit castus: nemo poterit fore saluus.
 Non sunt fœdati, sed mundi corde beati.

De pace.

Estto pacificus, & pacis semper amicus.
 Cum cunctis pacem coneris habere tenacem.
 Christus pacificus dixit sermone beatos.
 Nascens portauit pacem moriens reparauit.
 Surgens induxit pacem, testando relinquit.
 Conserua triplicem christo fratri tibi pacem.
 Ecclesiam placa, suffragia sint sacramenta.
 Hostes pacifica, sed prudenter iniqua.
 Pax conseruat tam vitam, mentemq; quietam.
 Sedat rancores, fouet, & augmentat honores.

De patientia.

Vir patiens esto, nunquam sis corde molesto.
 Nemo sui dominus fertur patiens nisi vernus.
 Serua prudenter animam vinens patienter.
 Nam flos cunctorum fertur sapientia morum.
 Fer mala cum pausa, nemo patitur sine causa.
 Quamuis hic multa patiatur homo sine culpa.
 Hic homo torquetur, vt sic patientdo probetur.
 Vt mens purgetur, & præmia multa lucretur.
 Ne sublimetur, vt Christo gloria detur.
 Vt præseruetur, ne perpetuo crucietur.
 Vt mala prudenter tua portes & patienter,
 Inspice maiores aliorum sæpe dolores.

De obedientia.

Debet obedire domino quicunq; subire
 Vult regnum coeli, parando corde fideli.
 Qui non parebit, coelesti cede carebit.
 Qui bene parebit, paradisi munus habebit.
 Vt nequeas ledi, maiori semper obedi.
 Ni tibi constaret, q; non licitis oneraret.
 Non est illicitum, iustum maioris agendum.

FLORETI.

Est domino semper parandum cuncta regenti;
Plurquam praelato, non iustum precipiente.

De contemplatione, & vita actiua.

Contemplare bona coeli, pascens tibi dona;
Iugiter æterna conferri, sede suprema,
Vt sic terrena spernas pro luce serena.
Dicitur actiua bona vita, bonum faciendo.
Contemplatiua melior sit excelsa petendo.
Martha bonam partem sumpsit, domino famulando,
Magdalena tamen melior fert speculando.
Cur speculatiuus in domino sis, vt bene viuas;
Sancta gerens opera, sic sumes gaudia vera.

De oratione,

Sedululus exora, deum reuerenter adora.
Vt tibi nunc gratum faciat te, postq; beatum.
Sæpe deum placat oratio, cor bene mundat.
Hostes exuperat, coelos penetrando subintrat.
Christo præsentat quæ posces sedulus optat.
Auxilium prestat, his quos tribulatio vexat.
Nos deus orare inssit, simul & vigilare.
Discipulis formam dans, orandi quoq; normam.
Quæ breuis est, digna tamen in se cuncta petenda.

Septem petitiones orationis dominicę.

O Pater in coelis regnans, te posco fidelis.
Nomen primo tuum, sit semper sanctificatum;
Adueniat regnum coelestetuum benedictum.
Velle tuum terris, fiat per nos & in altis.
Da panem nostrum nunc nobis cotidianum,
Et parcas nobis mala, sicut nos inimicis.
Et si tentemur, non permittas separemur.
Sed nos a cunctis, defende malis iniquis.

De condicionibus orationis.

Sit deuota, gemens oratio, sit pia, feruens,
Pura sit, assidua, discreta, sit operosa.
Iusta sit, ac humilis, attenta, sitq; fidelis.

De ieiunio, & quomodo debet fieri; & de precepto.

LIBER.

Abstineas seruans ieiunia, nulla relaxans,
Quæ iubet ecclesia seruari, scilicet.
Vult christus natus, ascensio, spiritus almus.
Sumpta dei genitaix, ieiunando vult venerari,
Ante diem festi, nec non apostolus omnis.
Exceptis iacobo, philippo, sicq; iohanne.
Cum quadragesima iunguntur tempora quarta,
Et quæ pontifices, in sede sua instituere.

Quomodo debet fieri ieiunium
de consequentibus ad ipsum.

Cum ieiunabis, horam non anticipabis.
Crimina vitabis: epulis non te onerabis.
Præperibusq; dabis: dominum laudando rogabis.
Carnem castigant ieiunia: crimina vitant.
Ad dominum mentem eleuant: faciuntq; placentem.
Donant virtutes & præmia, dantq; salutes.

De verecundia.

Esto verecundus, si vis fore crimine mundus.
Erubeas fari res turpes, ac operari.
Custos virtutum pudor est, contra mala scutum.
Virtutum florem perdis, perdendo ruborem.
Non tamen erubeas tantum q; commoda linguas.
Quæ debent fieri, seu crimina cuncta fateri.
Nam rubor hic stultus, crimen est, & non bona virtus.
Sæpe rubor generat scabiem, quia nescins extat.

De veritate.

Sis verax opere, sis corde verus & ore.
Verax laudatur, sed mendax vituperatur.
Verus doctrina sis, iustitia, quoq; vita.
Hoc semper teneas, nec propter scandala linguas.
Nunquam mentiri debes, nec falsa tueri.
Ut mala vitentur aliquando vera tacentur.
Sed cum iurabis, q; quicquid scis referabis.
Verum non cæles vnquam, nec mala reueles.

De moderatione lingue.

Non sis infestus, in cunctis esto modestus.
 Optima res modus est, nam semper ad omnia prodest.
 Noli laxare linguam, quoniam renocare.
 Non poteris verbum, quod dices forsan acerbum,
 Coram quo dicas, quid, quomodo, quando relinquoas.
 Dicas dicenda docte, sileas reticenda,
 Modice responde pulchre, taceas verecunde.
 Ut sic placetur: quando te maior habetur.
 Cum de maiore lequeris, sis cautus in ore,
 Vtere sermone moderato cum ratione.
 Qui spait ad coelum sputum foedat sibi vultum.

De fidelitate.

Si vis in coelis fore gaudens, esto fidelis.
 Cunctis praefertur vir, qui legalis habetur.
 Legalis domino sis, semper ipsum amando.
 Ac sibi parendo, nec non ipsum reuerendo.
 Et dispensando domini bona multiplicando.
 Legali probior non est, nec nomine maior.
 Tanquam perfectus legalis stat bene rectus.
 Non vult fraudare quemquam, nec damnificare.

De ingratitudine.

Non sis ingratus domino: si vis fore gratus.
 Redde vices danti, plus qui dat cuncta tonanti.
 Sumens donatum, debes te reddere gratum.
 Grates reddendo verbis, factis recolendo.
 Dicitur ingratus benefactori male gratus.
 Obliviscendo, non reddendo, venocendo.

De solutione debitorum.

Debita solue cito, ne damnum detur amico.
 Si cito non soluis, te ipsum crimine voluis.
 Soluere si tardas, fieri tibi grata retardas.

De discretione.

Virtutum natrix discretio dicitur esse.
 Insuper est nutrix, quare non debet abesse.
 Esto discretus, rerum libamine fretus.
 Non bene discernes, nisi te ratione gubernes.

LIBER

Omnia discerne, quæ sunt bona vel mala cerne.
Elige quæ bona sunt, sed respue quæ nimis obsunt.
Sis circumspectus, vt nunquam sis male rectus.
Et sint directæ per te, quæ sunt male rectæ.

De prudentia.

Prouideas cura vigilanti sæpe futura.
Non nocet cura, quæ sunt caueas nocitura.
Ac bona procura, non spectans tempora dura.
Ne tibi quid desit, prouisio prouida præsit.
Qui de venturis non prouidet, erit inermis.
Non confundetur qui præmunitus habetur.
Nescit prouidisse, qui nescit prouidus esse.
Prouidus est plenus, improuidus extat egenus.

De largitate.

Sis largus & parcus, non vastator nec auarus.
Stat medio virtus, extrema tenet loca virus.
Prodigus est dando, nimium cupidus retinendo.
Largus dans danda, parcus retinens retinenda.
Prodigus in vanis consumit, cur sit inanis.
Qui sua consumit, eget, & post vndiq; sumit.
Prodigus est prauus, sed peior fertur auarus.
Nam semper obest alijs, nunquam sibi prodest.
Quilibet excessus malus est, cur sit bene pressus.
Tu medium retine, modus est seruandus vbiq;
Serua mensuram semper multum valituram.
Da cito gaudentes, gratis, iuste, sapienter.
Nam dona decorant hæc, & meritum meliorant.

De prædicatione, & conditionibus prædicatorum.

Vt valeas esse doctor bonus, ista necesse.
Sunt tibi præcepta, quæ debes corde tenere.
Sit tibi vita decens, bona lingua, scientia, prudens.
Conueniensq; modus, intentio sit tibi Christus.
De his quæ prædicanda sunt & quomodo.

Commoda dic verba, sint sacra lege probata,
Sic vt ab errore doctor caueasq; pudore,
Sancta fides, culpa, virtus, & gloria plena.

FLOR ETI.

Hæc sunt præcipue per te sermone probanda.
Sermo tuus gratus, sit verax & præmeditatus.
Clare prolatus, seruens, bonus & moderatus.
Vtilis, ornatus, sit congruus atq; probatus.
Non tamen elatus sit, nec nimium phaleratus.
Semper sermones, fac iuxta condiciones
Illorum qui sunt præsentēs, nam magis profunt.
Verba dei recita, documentis facta merita.
Prodest doctorita, si constet ei bona vita.

De correctione.

Fratrem corripere peccantem quisq; tenetur.
Vt careat scelere, nisi quando per ista timetur.
Deterior fieri, vel non correctus haberi.
Vel si speretur q; proximus inde granetur.
Aut si tardetur, quia nondum tempus habetur.
In simili peccans publice superis prohibetur.
Vt bene corrigere valeas te corrige vere,
Vt sic correctus possis reprehendere rectus.
Qui non corrigitur aliorum facta videndo,
Corrigitur digne aliorum malefacta sequendo.
Pruos corrigere virtus est maxima vere.
Iusti vexantur, nisi prauis corripiantur.

De somno & vigilia.

Prudenter vigila, ne fallat mors neq; culpa.
Sunt promissa bona vigilantibus atq; corona.
Se benedictabit meritis, bene qui vigilabit.
Sunt dormitantes reprobati, non vigilantes.
Christus ad orandum monuit nos, & ad vigilandum.
Vt cum tentemur, in nullo decipiamur.
Nam veniat absq; mora, mors qua non creditur hora.
Debes vitare nimium sero vigilare.
Nam vigilare nimis sero, nocet quando sit ignis.
Nempe sitim generat, in verbis tempora vastat.
Corpus sæpe grauat, animam quandoq; molestat.
Multa mala quæ facit nimis somnus.

NOli dormire nimis, aut pausando pigrire.
 Somnus enim nimis, est valde saepe nocivus,
 Cor enim reddit pigrescens, rheumata nutrit.
 Vulnerat & mentem, sic oia vana sequentem.
 Tempus perdendo, & vitijs alimenta gerendo.
 Dat lasciuiare carnem, faciendo perire.

Quomodo se debet homo regere dum intrat
 lectum, & quid dicere debet dum se lenat.

CUm vis dormire debet crux sancta praerire.
 Te sic comendes, domino reuerenter & ores,
 Me tibi commendo semper deus alme, petendo.
 Ut male pausantem conseruer, & vigilantem.
 Me tibi virgo pia, genitrix commendo Maria,
 Tu mihi saluatric, sis semper & auxiliatrix,
 Angele qui menses custos pietate superna,
 Me tibi commissum serua, defende, gubernas;
 Sis mihi tutela Michaeli, Raphaelq; medela.
 Et Gabriel fortis, sis contra pericula mortis.
 Heceadem facies de somno quando resurges.

De constantia.

SI vis regnare, studeas bona continuare.
 Fac bona continue, poteris sic vinere tute.
 Omnes virtutes currunt querendo salutes.
 Continuans cursum scandit constantia sursum;
 Incipiunt multi, non perficiunt bona stulti,
 Stultas mutatur, vt luna cito variatur.
 Quilibet a vento agitur sicut arundo,
 Sed prudens constans, vt sol sua lumina prestat.
 Quod bene coepisti comple, nam premia donat
 Christus vincenti, finis non pugna coronat.

De custodia quinque sensuum.

Visus, adoratus, auditus, visio, tactus.
GPer te claudantur, ne sordes ingrediantur.

De visu.

NOli respicere, quae possunt visa nocere.
 Auertas visum tibi, ne tollat paradisum.

Intrat mors animas per visus sæpe fenestras.

Cor clausis portis enitat vulnera mortis.

De auditu.

A Verbis vanis, mendacibus, atq; prophanis.

Anres auertas, & ipsa ad commoda vertas.

Audi sermones, missas, horas, rationes.

Sic te disposes ad rectas condiciones.

De odoratu.

Non sit odoratus, nunq; tuis immoderatus.

Christus odor tibi sit, cum plusquam cetera profit.

De gustu.

Stringe tuum gustum, qui vult consumere multum.

Plurima gustare, vult ventrem sæpe grauare.

Si gustum sequeris, nunquam bene proficies.

Si tibi crederis, non sobrius efficiaris.

De tactu.

Sic compescé manus, ne tactus sit tibi vane.

Tangens immunda, manus ex hinc est male munda.

Vt vites poenas, res non tangas alienas.

Non aliquid tangas male, pro quo postea plangas.

De incessu.

Sic pedes cohibe, ne vadant ad mala prompte.

Non ad rixandum vadas, nec damnificandum.

Non ad cernendum res vanas, nec recipiendum.

Ad dominum gressus dispone, tuosq; regressus.

Et quæ de facili, nequeunt assueta relinqui.

Non sumas vsum, qui gignere possit abusum.

De honestate vitæ.

Sit tua mens munda semper, meditatio sancta.

Actio sit iusta, nec non intentio recta.

Commoda sint verba: sit conuersatio grata.

Sit placidus gestus, gressus, maturus, honestus.

Congrua sit vestis socijs, sociatus honestis.

Compositos mores, habeas laudabiliores.

Quomodo trahendum est bonum
exemplum ab omnibus.

Inspice maiores, mediocres atq; minores;
 Collige sic flores, virtutum commodiores;
 Cum quibus orneris, salueris, & auxiliaris.
 Sis bene morosus, & ad impia facta morosus.

De modo viuendi, & conuerfandi.

Sis bene discretus, inter continia latus.
 Tunc parce comede, mage parce pocula fume,
 & c. parce loquere, socios large renerere.
 Non sis ad riuum pronus nisi sit tibi visum,
 Quod bene conueniat & honeste tunc tibi fiat.
 Illum homo deridet, qui multum vel cito ridet;
 Non discurrendo, procedas vel saliendo.
 Non vadas nocte, vel saltem eas bene docte,
 Si possistende sociatus bene & honeste.
 Signa mali fugias, ne suspectus tibi fias.
 A prana specie debet, se quisq; cauere.

Non habeas socios stultos, sed dogmate fultos;
 Cum sanctis habita, quæ sunt puenilia vita,
 Elige doctorem, qui te faciat meliorem.
 Elige consortem, qui sanctam det tibi sortem;
 Qui bene vult agere, vel vilia facta cauere
 Prætorum fugere debet consortia vere,
 Si sanctos sequeris, sanctus sic efficieris.
 Sed peruerteris, si peruersos comiteris.
 Pomum corruptum cito corrumpit sibi iunctum;
 Omnia contacta denigrat pix calefacta.
 Sic maculat cunctos prauus socios sibi iunctos.

De ludis cauendis.

Non ad taxillos ludas, nam insuetat illos.
 Ludi, vitantur, ne plurima damna sequantur.
 Ludens disperdit res, famam, tempora perdit.
 Fraudem committit, mendacia, scandala nutrit.
 Se male ditare cupit, ac alios spoliare.
 Clamat, blasphematur, irascitur, & male damnatur.
 Infert litigia, periuria, verbaq; furta.
 Ecclesiam spernit, nocet huic qui ludere cernit,

Languet/maetescit/dolet/amittendo calefcit;
 Perdens infanit,moleftando corpus inanit.
 Quamuis lætetur,modicum fi forte lucretur,
 In hoc non ditatur,iniufte fit teneatur,

Defama.

V Ir bone femper ama,q. fit tibi fplendida fama.
 Nomen habere bonum,fertur domini fore donum;
 Quifq. habens vitam,non debet fpernere famam,
 Sancta tibi vita prodeft,alijs tua fama.
 Si propriam famam fieri vis femper honeftam,
 Crimina diuita,nam famam dat bona vita.
 Necdum per crimen poffes amittere nomen,
 Sed mala per figna,fiet tua vita maligna.

De difpofitione domus.

N Eperdas subito domui difponere fcito.
 Sic tua difpone,fac omnia cum ratione;
 Sic,vt portare valeas,ſumptus moderare.
 Qui nimis expendit,alienum poſtea prendit.
 Vt bene ſufficias,ſeruare ſtatim ſapienter,
 Sumptus non facias,nifi iuxta poſſe libenter;
 Nec plures teneas famulos inconuenienter,
 In vitijs caueas vaſtare quid inſipienter,
 Sed tibi pronideas derebus ſufficienter.
 In cunctis habeas menſuram conuenienter.
 Diſcrete videas,quæ ſunt facienda frequenter,
 Et ſic diſponas,prout expedit ipſa decenter.
 Quotidie multa nobis naſcuntur agenda.
 Cum ſunt iam nata,velocius expedienda;
 Aut aliter plura remanebunt perficienda.
 Cum tibi ſit cura,patrare negocia plura,
 In primo cura,cuius mora plus nocitura,

C Vltimum cap. de morte, & eius ſequela;

M Ordet mors cuncta;quæ naſcuntur ſine cuncta;
 Quæ prius vnita,ſoluit feriendo ſagitta.
 Nemo vitare mortem valet aut ſuperare.
 Nam clauſis portis intrat loca ſingula fortis,

LIBER

Nocte die cuiq; mors insidiatur ubiq;
 Sæpe necat subito, multos gladio bis acuto.
 Quamuis incipias, bonus in medio quoq; fias;
 Si bene non finis, malus hic fert ad mala finis.
 Cur bene credendo, peragens bona prava cauendo,
 Ne sis damnatusq; semper, obedire paratus.
 Vinere coneris bene, nam bene sic morieris.
 Vix bene vinentem, vidi prave morientem.
 Non est mors subita, quam conscia bona vita,
 Defunctos opera sociant, non arta nec æra.
 Sis animo fortis instanti turbine mortis.
 Sis bene contritus, confessus, menteq; punctus.
 Corpore munitus christi, membrisq; perunctus;
 Cunctis ignosce, veniam tribui tibi posce.
 Mundum postponas, nec amicos corde reponas;
 Summa tibi cura sit, q; mens sit bene pura.
 Christum laudare satagas, & sæpe rogare.
 Ut tibi condonet tua crimina, teq; coronet.
 Subde voluntati domini, te corde libentia.
 Est virtus facere gratum, facienda necesse.
 Tunc bene nitaris, vt denote moriaris.
 Tanquam catholicus, & christi verus amicus.
 In domino spera fidens, in virgine vera.
 Omnia denote, velit intercedere pro te.
 Mortem commemoras christi, cum ingiter ores;
 Te cruce signando, veramq; fidem recitando.
 Commendans animam domino, qui condidit ipsam.
 Sed ne sis victus, caueas tunc dæmonis ictus.
 Nam tunc conatur plus dæmon & insidiatur.
 Ut desperare faciat, quem vult cruciare.
 Sed sibi non credas, nec ab his quæ dico recedas.
 Nunquam desperes, de diuina pietate.
 Nec propria speres, fieri saluus probitate.
 Te potius firmes, saluatoris bonitate,
 Qui bene contritos, sperantes in deitate
 Saluat clementer, miseranti fertilitate.

FLORETI.

Quantumcunq; malus fueris, poteris fore saluus,
 Si bene contereris in fine libensq; fateris.
 Si nequeas ore, tunc saltem corde fateri,
 Pectus tundendo, signumq; crucis faciendo:
 In cruce pendentem latronem post morientem
 Christus saluauit, quia compatiendo rogauit.
 Ergo fide firma te christi nomine firma,
 Qui nunquam spernit quos contritos bene cernit.

De poenis inferni.

Post mortem poena sequitur vel gloria plena
 Poena tamen purgans est vna, altera damnans,
 Mortali vicio moriens mors traditur orcho.
 Semper passurus poenam, nunquam rediturus.
 Nam non sunt digni residentes morte maligni,
 Quod sint saluati, quia sunt valde maculati,
 Quamuis spectati spernerunt esse beati.
 Cursunt damnati iuste, & semper cruciati.
 Et velut ingrati nunquam sunt inde leuati.
 Vermes cum tenebris, & verbera frigus & ignis
 Dæmonis aspectus, scelerum consilio, lucinus.
 Fœtor, serpentes, languor, sine fineq; vrentes.
 Prauos torquebunt, semperq; quiete carebunt.
 Elurient, sitient, deformes corpore fient.
 In terræ centro percussi turbine retro.
 Non est orandum pro damnatis, neq; dandum.
 Nam supportari non possunt, neq; iuuari.

De poenis purgatoriij.

Qui sine mortali moritur tamen in veniali
 Vel nondum plena facta de crimine poena,
 Carcere seruatur, in quo grauiter cruciatur.
 Donec purgatus, scandit super astra beatus.
 Hos supportare nos possumus, atq; iuuare,
 Ut cito purgentur, ac inde cito releuentur.
 Profunt defunctis, purganti carcere punctis;
 Missa, preces, dona, profunt, ieiunia prona.
 Ac per eos facta propere legata soluta.

De gaudijs paradisi.

Qui mnadus moritur, penitus mox pace potitur.
 Gaudens in domino cum sanctis in paradiso.
 Non decet orare pro sanctis, immo rogare
 Debemus, canere, atq; ipsos semper celebrare.

De celorum numero.

Deni sunt coeli referandi corde fideli.
 Luna stat in primo, stat Mercuriusq; secundo.
 Ac venus interno, Sol vult lucere quaterno.
 Mars nitet in quinto, sed Iuppiter ordine sexto.
 Saturnus coelo septeno sistitur alto.
 Octavo coelo stellas tibi ad esse reuelo.
 Stat crystallinum super istos luce serenum.
 Fulget in empireo summo paradisos olympo.
 In quo sunt iuncta sine defectu bona cuncta.
 Hic deitas trina regnat super omnia digna.
 Astat regina sibi mater virgo benigna.
 Inde hierarchia triplici sunt agmina nona.
 Dat cherubin seraphinq; choros distinctio summa.
 In medio dominans princeps simul atq; potestas.
 Hinc virtutes sistunt: archangelus, angelus atq;
 His homines grati reuerenter sunt associati.
 Iuxta promerita praesente data sibi vita,
 Secum laudantes dominum semper spectantes.
 Cernit, amatq; deum sanctus, fruitur, tenet ipsum.
 Sic gaudet, psallit, laudat, sine fine quiescit.
 Dives honoratus, tntus, liber, & sociatus.
 Clarus, subtilis, agilis, non passibilis sit;
 O quam ditati sunt coeli sede beati.
 Semper honorati summe sunt glorificati.
 Ergo mundanis rebus spretis quasi vanis,
 Coelica poscimus, & sursum cor teneamus.
 Ut deusa poenis protectos atq; catenis.
 Post mundi cursum faciat nos scandere sursum.
 Ut (velut optamus) ibi semper eum videamus.
 Quidat cuncta bona, det nobis haec pia dona.

LIBER PRIMVS.

Iste liber scriptus Floretus nomine dictus.

Per me collectus sic, per te sæpe relectus.

Ac intellectus, ac firmo corde receptus.

Factus productus, & sic pariet tibi fructus.

Cum quibus hic gratus fies, & sine fine beatus.

Christo clemente florum cultore refauente.

Laus tibi sit Christe bone simul sine fine.

Quo duce floretum scripsi bonitate repletum,

Te rogo des flores nobis fructus & odores.

Sic q̄ per mores summos habeamus honores.

FINIS.

DE QVINQVE CLAVIVM SAPIENTIAE.

Cliber primus incipit.

Tilis est rudibus præsentis cura libelli.

Et facilem pueris præbet in arte viam.

Lactis & istar habet q̄d mater ab ubere fuggit.

Infans qui nondum mandare dura potest.

Hæc rudium mentes doctrina repente subibit

Vt facili saliant ad potiora gradu,

Huc properate rudes cupitis qui dona sophiæ.

Et dominum præcibus sollicitate pñs.

Non (nisi dante deo) sapientia dabitur vlla.

Et sine quo nullus rite peritus erit.

Omnia namq; salus, omnis sapientia ab illo est.

Qui pater est rerum, conditor & dominus.

Principium lenetur magnis in rebus habere.

Quiq; potest, sed non sic sibi finis erit.

Ne cito quæ cupiunt deservisse velint.

Non datur exemplo bona post primordia merces.

Congrua: sed rectus præmia finis habet.

Qui cupit ergo decus cuiuslibet artis habere.

Inchoet, & finem tendat ad vsq; bonum.

Vt non ergo putes doceat q̄ vana libellus.

Hoc (vt scire poteris) commoditatis habet.

Hic & discipuli per congrua verba mouentur.

Hic quoque quid doceat quisque magister erit.

Donec discipuli vult quisque sumere formam.

Quid sibi conueniat prae-monet iste liber.

Inra magisterij cupiunt qui recte tenere.

Hic quid eos doceat rite libellus habet.

VT tradunt veteres sapientia quinq; seratur
Clauibus, sic statuit omnipotentis opus.

At quoniam Christus sapientia patris habetur.

Hanc ipsam velut est, ducere nemo potest.

Hac igitur volumus mundano iure notare.

Discere quam studeas: est labor omnis homo;

Quae possesores reddit quandoque superbos.

Saepeius & veram deseruisse facit.

Sed tamen ista dei dat multis cognitionem.

Et facit ut recolant, atque sequantur eum.

Ista monet mundi contemnere saepe ruinas.

Vnde fit ut multos relinquere vana iunet.

Philosophi atque etiam (quamuis errasse probentur)

Mundum cum pompis deseruisse patet.

Istius ergo donum si vult accedere quisquam,

Clauibus his aditum prorsus habere potest.

Prima sapientiae clavis est, legendi assiduitas.

ERgo qui prima vult ostia pandere clauis,

Hec legat assidue, & viuere nolit iners.

Et sua non vanis, immo tunc tempora ludis.

Ne coeptum studium sic cito despiciat.

Abque labore graui vix munera magna dabuntur.

Gratior est plenus utilitate labor.

Clauditur omnino sibi ianua prima sophiae.

Cui custodita lectio non fuerit.

Sed datur accensus facilis cui tempore in omni

Et legisse placet, neque vacasse iuuat.

Dogmata forte leui capiuntur magna labore.

Artis & ad summum sat cito currit homo.

Ast opus magno (fateor tibi vera) labore

Si quis nosse cupit littera quid doceat.
 Autorum magno simulatum scriptura profundo.
 Et pelagi immensi non minus instar habet.
 Tempore non magno tantum nisi scripta leguntur.
 Qualiter ergo breui discere quis poterit.
 Consulit ergo tibi lector res ipsa patenter.
 Cantus ut assidue dogmata sumpta legas.

Secunda clavis sapiētiæ est memo-
 rię cōmēdatio.

SI cupis ergo aditum clavi referare secunda,
 Protinus ipsorum quæ leges esto memor.
 Lectio crebra valet, quam non obliuio tollit.
 Ut recolas plene, cum tibi præbet opus.
 Proficit ille nunquam, cui semper lecta nouantur.
 Quod putat esse aliud hoc erit illud idem.
 Est igitur decens repetantur ut ista frequenter.
 Quæ cupias menti fixa manere tux.
 Ut cum forte tibi fuerint iam lecta necesse.
 Ipsorum facile, possis adesse memor.
 Cuique dare voluit naturæ pronida cura,
 Dissimiles vultus, dissimilesq; animos.
 Sunt cito qui capiunt doctrinam quamlibet, atq;
 Quæ memorari discunt, omnia corde tenent.
 Sunt qui difficile capiunt, sed dogmata sumpta
 Corde tenent memori: quæ di discere semel.
 Atq; melancolicis cædit vis ista frequenter.
 Vnde fit ut tales discere pauca velint.
 Sunt hodie facile qui plurima dogmata discunt,
 Cras memores horum nullius esse valent.
 Quosdam sic ebetes prorsus natura creauit,
 Qui summis studijs dicere nulla valent.
 Consulit his ratio q; opus commune frequentant,
 Nec sua tempora propter requiem dent vitij:

Tertia clavis sapiētiæ est, ho-
 nor magistri.

Si præceptor referas studiosus honorem,
 Tunc reuoluta tibi tertia clauis erit.
 Quisq; vicem domini retinet de iure magister.
 Dignus honore quisq; ob hoc magister erit.
 Discipulis Chironis orat cum magnus Achilles.
 a. Plus etiam domino sæpe timebat eum.
 Plato etiam Socrati dignum ferebat honorem.
 Philosophus summus quamuis & ipse foret.
 Magnus Alexander, qui toto regnabit in orbe
 Profluit ex cursu, quando vidit Socratem.
 Quanto maior fueris, sis subditus ipe magistro.
 Hæc tibi vera loquar, gloria maior erit.
 Nam sunt nonnulli qui delectantur honore,
 Et sibi latus honor numris instar habet.
 Et si quidem magnum placidum retinere magistrum.
 Vt documenta sibi perstudiosa ferat.
 Est enim expertum, q; si contraria menti
 Dogmata det doctor, discere male potest.
 Ergo discipuli lætum seuare magistrum.
 Perstudeant, ut sic dogmata grata ferant.
 Pertimeant, venerentur enim, meritumq; laboris.
 Non retrahant, optat præmia quisq; labor.
 Nam qui doctori gratum præ tendit honorem.
 Suscipiet & similem quando magister erit.

Quarta clauis sapientiæ est,
 contemptus dinitiarum.

Clanis quarta monet contemptus dinitiarum.
 Quas qui corde tenent discere vix poterunt.
 Sperne diuitias, moneat cum philosophia
 Ipsas qui sequitur qualiter eius erit.
 Vtile sit cunctis cor non apponere gazis.
 Est tamen utilis discere quæ cupiunt.
 Diuitias nullas sanctus cupiuit habere.
 Afflue diuitijs, sed non peccabis in ipsis.
 Cor non adponas, psalmos ut ipse docet.

SECVNDVS.

In se cor apponit qui ni studiosus exoptat.

Et præponit eas omnibus officijs.

Qui faciles aditus clauis vellit pandere quarta!

Hæc stabili semper iussa tenore legat.

Dinitia multis excæcant corda cupite.

Quisquis eas optat. hic nec honestus erit.

Ni sapiens diuina refert in pagina falsum

Auctorem studijs nec bene proficient.

Ex his procedunt periuria, furta, rapina,

Criminis & multum vilia lucra ferunt.

Has magis quisq; cupit, quanto magis multiplicantur.

Vnde sit vt subeat crimen anaricie.

Quas quis sectatur colit idola, paulus vt inquit.

Atq; creatorem deserit ille suum.

Et quibus ergo tibi tot crimina progrediuntur.

Dinitias lector linguere rude stude.

Quinta clauis sapientiæ est,

frequens interrogatio.

H And procul à vero potior quàm reliquarum:

Clauis quinta monet nosse velut potens,

Hoc est vt quæras quæ sunt ignota frequenter,

A quocunq; vides posse satisfieri.

Prudentis mos est varias inquirere causas,

Vt valeat mentem certificare suam.

Et quanto potior est: tanto prudentior extat.

A quocunq; valet discere, si studeat.

Qui super ambignis cognoscere certa laborat,

Landibus eximijs hic dignus quoq; erit.

Discere si quengquam verecundia forte retardat.

Improbis, insipientis, & reprobandus adest.

Opportuna tibi semper prudentia gliscit,

Nanq; solet dubitans quærare certa fari.

Pandit enim gratis quæstio certa frequens.

Pythagoram legimus memphis petisse poetas,

Vt quæ nesciret discere posset ab his.

Hunc philosophum iam græcia tota tenebat.

LIBER

Miratur tanto nemphis & ipsa viro.

Summis gymnasijs academia tota Platonis,

Cognita magnifici partibus orbis erat.

Hinc tamen ægyptum nimio peragrande labore,

Venit ad Architam qui quoq; magnus erat,

Lac pueros foueat, forte hoc panis adultos

Vt triplici studio congruat ordo triplex.

Tunc non diffident pueri grauitate laboris,

Nec doctrina rudi congrua fortiterit.

Nec leuitas nimia prolectum reddit inertem,

Cum sibi quæ dantur plena laboris erunt.

Indiscretus homo merito reprehenditur omnis,

Qui proprijs factis spernet habere modum.

Omnibus in rebus res est discretio summa.

Et modus in rebus facit & esse bonum.

Nam quæcunq; facit si non discreueris ante,

Ad reprobum finem sæpe venire solent.

Si quondam Tilbe melius discreta fuisset,

Non denigrasset sanguine poma suo.

Si genitus Phœbi, Pheton discretior esset,

Hic fuit exemplo scribendi iussa potestas.

Sed ditare alijs carmine cura fuit.

Terpsicore Vrania manu venere tenendo.

Quas Erato sequitur musa iocunda satis.

Confedere simul sumpto quoq; themate ditant.

Atq; liber dicunt iste secundus erit

¶ Liber secundus de quinque moderaminibus, quæ erga discipulos magister debet habere. Incipitur foeliciter.

Actenus hic noster per dogmata certa libellus
Discipulos docuit congrua iura sequi,
Ammodo qd deceat reuerēdos cura magros,
Imparibus metris, talia nostra refert.
Nemo tamē speret q; deroget ipsa magistris
Doctrina, tantos instituendo viros.

SECVNDVS.

At bene quę noscunt ad eorum corda reducit.

Vt nihil indignum quisq; quod oblit amet,

Ledere doctores si mihi foret vlla voluntas,

Percuterem pectus forsitan ipse meum.

Sed nihil referam veterum nisi verba virorum,

Quod velut auctorem tempora nostra colunt.

Quod sint doctrine merito moderamina quinq;

Credo q; in promptu quisq; magister habet.

Primum moderamen est, vitiorum correcti,

Ordine namq; prius correctio sit vitiorum.

Quæ iuuenum mentes prorsus ad ima trahunt.

Sicq; monent animos, nisi sit castigata frequenter,

Vt nil vel modicum discunt in his residentes.

Ergo si quis habet socios, quos diligit ipse,

A vitis retrahat, vocibus & baculo.

Siquem forte nimis correctio digna grauabit,

Iura magisterij, tu tibi firma tene.

Et si noluerit habere te forte magistrum,

Ipsam discipulum non fateare tuum.

Quamuis nobilibus stultis tamen esto superbus,

Nec melius stultos perdomuisse potes.

Ibit ad alterius forsan documenta magistri.

Sed nisi qualis erit nullus habebit eum.

Tu probus vitium tibi displicet illud,

Pro quo te refugit cui viciosa placent.

Sed si forte alios socios nanciscitur ipse,

Omnes prorsus eant quis viciosa placent.

Iple magisterij teneas tibi recte vigorem.

Esto constans animo ne moueare tuo.

Commoueas alios, ipse placitura ministres.

Qui se doctrinæ supposuere tuæ.

Stulta loqui satius consuevit, recta peritis.

Conuenienter eos non tenet vna domus,

Si viciū semper reprehendis discipulorum

Primum doctrine tunc moderamen habet.

¶ Secundum moderamē est, bonoꝝ & morum informatio.

Sicupis iuxta moderamen habere secundum.

Informes socios moribus ipse bonis.

Nam bene tunc rectus seruatur in omnibus ordo,

Vt demptis vitijs instituare bonis.

Dic quid eos doceat, quid competat, vt documenta

Quæ dederis nullo præiudicante ferant.

Vt per honesta sequi totiens quis viderit eos.

Dicat qui docet hos iure magister adest.

Semper crescit honor, & gloria celsa magistro,

Cuius discipulus dicitur esse bonus.

Moribus at prauis fuerit si forte repletus,

Ipsius in culpa iure magister erit.

Hic quoq; discipulus fuerit si forte superstes,

Vix vnq; poterit immemor esse tui.

Rebus & exemplis (illa informatio vera est)

Instituas socios sapiens ipse tuos.

Rebus idem, vt te videant exemplar honesti.

Sed quodcunq; monens tu videre sequi.

Nam quicunq; docet bona, cum male vixerit ipse.

Se perimit iaculo reprobis ipse suo.

¶ Tertium moderamē est, magistri tēperata correctio.

Non nimium socijs consuecas esse seuerus.

Indociles feritas immoderata facit.

Sæpe iurare solent, si ludrica congrua tangas.

Et recreant animos talia verba suos.

Maxima cum fuerit nimium vel lectio fortis.

Latificent mentes qualiacunq; feras.

Tullius illud idem, quotiens auditor abescit.

Iubet vt orator ludrica ponat ei.

Austerum vitijs semper decet esse magistrum.

Præsertim in scholis cum coiungere simul.

Sed decet vt gratus ipso sermone notetur.

Bro minimis etiam congrua verba ferens.

Congrua facta loco grauet hunc & questio nulla

Sed sibi grata ferat nouerit vt melius,

Non nimium nugas referat cum quærit ab ipso;
 Talia namq; animos, sepe gravare solent.
 Non debet doctor sociorum spernere quemquam,
 Vnus enim socius doctior esse solet.
 Si noscent omnes quantum scit & ipse magister,
 Vix cuperent forsan discere dogma suum.
 Necnon pro minus solet aptior esse magister.
 Pro quibus & reliquis gratia maior erit.
 Fama volat, transitq; modum quocunq; feratur.
 Hec cito mortales deprimit atq; leuat.
 Quicunq; ergo sibi famam seruat honestam
 Promeruit decori munera magna suo.
 Neglector fame fiet neglector honorum,
 Et merito cunctis ille perosus erit.
 Quicunq; ergo sibi famam gliscit retinere,
 Omnibus hic studeat gratus adesse bonis.
 Sit cunctis mitis, tractabilis, atq; benignus.
 Subleuet vt nomen prospera fama suum.
 Et si displicet prauis, non sollicitetur.
 Quis (nisi sit prauus) nemo placere potest.
 Opto placere bonis, prauis odiosus haberi.
 Namq; solent odio prauos habere bonos.
 Quartum moderamen est magistri
 discipulos triplex modus docendi.

Nunc superest quarti moderaminis optima cura;
 Qua sine perfectus nemo magister erit,
 Congrua personis studeat conferre quibusq;
 Nec superexcedat iura magistræ.
 Instar habet siquidem veræ sapientia matris.
 Lacte fouens pueros, pane cibans validos.
 Cum iuuenilis habet quid dens rodere possit,
 Vnde queat vires sollicitare suas,
 Quæ possessores reddit quandocq; saperbos,
 Sepius & veram deservisse facit.
 Sed tamen ista dei dat multis cognitionem.
 Et facit vt recolant, atq; sequantur eum.

Ista monet mundi contemnere sepe ruinas.

Vnde fuit, vt multos linguere vana innet.

Philosophi atq; etiam (quammis erasse probentur)

Mundum cum pompis deseruisse pater.

Istius erga donum si vult accedere quisquam.

Clauibus his aditam prorsus habere potest.

Prima species clauis est, legendi assiduitas.

Ergo qui prima vult hostia pandare clauis,

Hic legat assidue, & vinere nolit iners.

Non aliqua tellus parte perusta foret.

Aschalaphus speciem nondum bubonis haberet,

Si discretus homo per sua verba foret.

Ex indiscretis veniant mala plurima rebus.

Discretum merito quisq; probabit opus.

Quintum moderamen est magistri erga discipulos
frequens quæstio cum satisfactione.

Quintum restat ei solum moderamen habendum

Qui vult doctoris munera bona sequi

Hos igitur curet sat sollicitare frequenter,

Qui documenta sequi propoluerit sua.

Nam solet esse vagum genus hoc nimiumq; petulcū,

Respicias socios, vt documenta firment.

Atq; cateruatim verba benigna refer.

Omnes sollicita videas quos fore vagantes.

Quid dubitet quæras, atq; satisfacias.

A minimo poscas si nonerit omnia recte.

Hunc ignota docens præcipe q; studeat.

Vtq; rudes doceant inbeas per sepe peritis.

Exortando viros sepius ipse tuos,

Paulatim subeant morum documenta moderni.

Diffident aliqui lectio quando granat.

Sed diffidenti conuitia congrua profer.

Quemlibet exemplo restituendo virum.

Torpentem in medio referas quemcumq; vagantem.

Dic socijs coram quàm male cessit ei,

Et te siue alium ponas in honore magistrum.

Quem labor & vehemens cura dedere tibi;
 Si ingeniosus erit per idonea verba loquenda.
 Cur poteris facile sollicitare suum,
 Quid prodest tibi nobilitas, quid virtus clara parentum
 Vt Iuuenalis ait, schemata quid faciunt?
 Multa sub exemplis prodest recitare magistrum.
 Multoties animos talia verba movent
 Discipulis quæcunq; potes placitura referre.
 Iugiter vt faciant dicta vel acta stude.
 Verum confiteor simul omnibus opto placere.
 Si nequeo, saltem glisco placere bonis.
 Inuidiæ vitium, probitas cui displicet omnis
 Absit, & vestrum cuiq; placebit opus.
 Cui bona nulla placent, nisi quæ mala iure probantur;
 Respuo, quod placeant crimina nostra sibi.
 Omne bonum reprobatur ergo qui reprobat istud,
 Argumenta feram hoc opus esse bonum.
 Cur non ergo bonis quæ sunt bona iure placebunt,
 Si bona placent, cur mala forte placebunt.
 Nullus & auctorem (quia sit fortasse modernus)
 Spernat adhuc priscus (non dubitetur) erit.
 Tempore Nasonis fuit idem Maro modernus,
 Sed tamen est habitus iure poeta bonus.
 Non ego q; tanto similis ferar esse poetæ.
 Consuevere tamen infima summa sequi.
 Quod si magnates sua sic tunc metra colebant,
 Cur est indignum crimina nostra colit?

Isteliber merite rudium doctrina vocatur;
 Quod leniter rudibus præparat artis iter.
 Hic quasi primus erit, quia lac puerile ministrat.
 Atq; valent, leuius dogmata nulla legi.
 Sum rudis, iccirco rudibus satis opto placere.
 Et dare quo valeam gratus eis fieri.
 Hæc sibi si placeant citius potiora feremus;
 Nam bene pierides ad mea vota fauent.

LIBER SECVNDVS.

Lac degustetur pranis sine dentibus aptum.

Dentibus exortis ammodo panis erit.

Cumq; renascentur septeno tempore dentes,

Ossa parabit eis philosophia parens.

Incolumes propius sapientia fernet alumnos.

Namq; scit discrete matris habere modum.

Cuius corde humili si quis fomenta requirit,

Non sinit expertem quemlibet esse sui.

Scripserat, sed totas impleuit masa tabellas.

Si foret vlla vacans, carmina plura forent.

Tunc alias poscit, prohibet se calliopeia.

Cuius ad imperium quæq; camœna fauet.

Ipsa thalia dedit tabulas mihi grata camœna;

Addidit hoc scribas, edere iussa paro.

Scribe recedentes dixerunt quinq; camœnæ,

Nos iterum reuoces; si tibi præbet opus.

Et tunc eximias refero pro munere grates.

Urbem, ego nemorum hæc loca grata petunt.

Dogmate perfecto socijs exemplar habendum.

Tradimus, & nostrum fert cita fama librum

Constituere simul doctores deniq; ut ipsum

Suscipiant pueri discipuliq; rudes.

CLAVSDEO.

APVDYNCLITAM GARNATAM

MENSE NOVEMBRI,

M.D.XXXIIII.

DE CONTENTV MUNDI.

Artula nostra tibi mandat dilectie salutes;
 Pauca videbis ibi, sed non mea dona refutes
 Dulcia sunt animæ solacia, quæ tibi mando.
 Sed prosunt minime, nisi serues hæc perando.
 Quæ mea verba monent, tu noli tradere vento.
 Cordis in aure sonent, & sic retinere memento.

Vt tibi grande bonum nostri monitus operetur.
 Per quod dei donum tibi coelica regna parentur.
 Menti sinceræ possint hæc verba placere.
 Hoc iter ostendit quò mundi gloria tendit.

Vox diuina sonat, quod nemo spernere sibi ponat
 In rebus mundi, quæ causam dant percundi.
 Quisquis amat christum, mundum non diligit istum;
 Sed quasi fetorem spernens illius amorem
 Aestimât obsoletum, quod mundus credit amœnum,
 Totum vilescit sibi quicquid in vrbe nitescit.
 Vitat terrenum decus vt mortale venenum,
 Abiectoque foris coeno carnalis amoris.
 Ad regnum cœli suspirat mente fideli.
 Iamque fide plena paradisi sperat amœna.
 Tu quoque frater ita carnis contagia vita.
 Vt placeas christo, mundo dum viuus in isto.
 Ne tibi sint curæ res ad nihilum reddituræ,
 Quæ cito labuntur, Magnoque labore petuntur.
 Nec modo læteris, quia forsitan cras morieris.
 Per nullam sortem poteris de pellere mortem;
 Nullus tam fortis, cui parcant vincula mortis.
 Cur caro lætatur, quia vermibus esca paratur?
 Nunc locus est flendi, locus est peccata luendi.
 Postea gaudebit, qui nunc sua crimina flebit.
 Iam iam lætetur, qui gaudia summa meretur.
 Gaudia stultorum cumulant augmenta dolorum;
 Talia prudentes fugiunt, ea despicientes.
 Cur cito non spernis, quæ præterantia cernis?
 Nonne vides mundum nimis miserum & moribundum,
 Sub gladio diræ mortis languendo perire?

Mors relecat, mors omne necat, quod carne creatur.
Magnificos præmit, modicos, cunctis dominatur.
Nobilium tenet imperium, nulli reueretur.
Tam ducibus quam principibus communis habetur.
Morsiuuenes rapit atq; senes, nulli miseretur.
Illa fremit, gens omne tremat, quod in orbe mouetur.
Illa ferit, tota caro perit, dum sub pede mortis
Conteritur, & non eripitur vir robore fortis.
Cur igitur qui sic moritur vult magnificari?
Cur nimias sibi diuitias petit ille parari?
Instabiles sumus, & fragiles multisq; ruinis
Atterimur, sic iam trahimur sub tempore finis.
Prætereunt & non redeunt mortalia quæq;
Hæc statio manet in dubio sic nocte dieq;
Vita brevis velut vmbra levis sic annihilatur.
Sic vadit, subitoq; cadit, dum stare putatur.
Quis redimit, cum mors perimit, quia fœdera nunquam
Nec precium, nec seruitium, mors accipit vñquam.
Sed quid plura loquar? nulli mors impia parcat.
Non euadit inops, nec qui marsupia faslit.
Non igitur cesses ea, quæ bona sunt, operari.
Nam mors non cessat tibi nocte dieq; minari.
Amplius in rebus noli sperare caducis.
Sed cupiat tua mens æternæ gaudia lucis.
Fallitur insipiens vitæ præsentis amore,
Sed sapiens nescit quantum sit plena dolore.
Quicquid formosum mundus gerit aut preciosum
Floris habet morem, cui dat natura colorem.
Mox vt siccat, totus color annihilatur.
Postea nec florem monstrat, nec spirat odorem.
Regia maiestas, omnis terrena potestas,
Prosperitas rerum, series longinqua dierum,
Transiet absq; mora, cum mortis venerit hora.
Mundi quid sit honor quod nunc tibi scribere conor.
Nosti, quippe satis, quia nil habet utilitatis.
Inspice quàm fragilis, quàm fallax, quàm sit inanis
Mundus, & illius gloria quam cupimus ipsi.

Prædia terrarum, possessio diuitiarum.
 Fabrica murorum, grandis structura domorum,
 Gloria mensarum cum dilectis epularum,
 Insignesq; thori, cuppæ cyphiq; decori,
 Resplendensq; vestis, quæ moribus obstat honestis,
 Grex armentorum, spaciosus cultus agrorum,
 Fertile vinetum, diuersa vite repletum,
 Gloria natorum, dilectio dulcis eorum.
 Cuncta relinquentur, ne post hæc inueniantur.
 Quod breuiter durat, quis prudens acquirere curat?
 Non metuens hominem faciet mors aspera finem,
 Rebus mundanis mendacibus & male sanis,
 Causa granis scelerum cessabit amor mulierum,
 Colloquium quarum nihil est nisi virtus amarum,
 Præbens sub mellis dulcedine pocula fellis.
 Nam decor illarum laqueus fallax animarum,
 Cum verbis blandis fallacibus atq; nefandis
 Illaqueant stultos, & ferunt ad tartara multos.
 Tempora transibunt, & gaudia vana peribunt,
 Et parient fructum tristem per sæcula luctum.
 Omnibus hoc dico, ne se subdant inimico.
 Ne supplantetur, qui captus in his retinetur,
 Noli confundi misera dulcedine mundi,
 Nam sua dulcedo dilabitur omine foedo,
 Quæ trepidas mentes, & mollia quæq; sequentes
 Fallit mulcendo, carnem blandeq; fauendo.
 Postea finitur, nec iam dulcis reperitur,
 Sed fit amara nimis, non æquans vltima primis.
 Et graniter pungit miseros, quos primitus vnxit.
 Nam sicillosos, & semper mollibus vfos.
 Damnatos digne post mortem mittit in ignem.
 Atq; voluptatem conuertit in anxietatem.
 Et fit flamma furens illos sine fine perurens.
 Talia lucra ferent, studijs qui talibus hærent,
 Sed qui saluari vult perpetuòq; beari,
 Christo deuotum studeat se tradere totum,
 Eius inhxrendo præceptis & faciendo,

Quæ scripturarum monstrant documenta sacrarum,
Accipiet vere qui vult hæc iussa tenere,
Sedibus in lætis æternæ dona quietis.
Quæ cunctis dantur, qui corde deo famulantur,
Hic est serorum requies, & vita sanctorum.
Gaudia quæ præstat, tribulatio nulla molestat.
Gloria solemnis manet ille paxq; perennis.
Semper honoratos semper facit esse beatos.
Quos recipit secum, quia quamvis iudicet æquum,
Plura tamen dantur sanctis, quam promereantur,
Omnia dat gratis diuinæ fons pietatis.
Pro labore leui confert bona perpetis æui
His qui saluantur, sic bona multa parantur.
Sic mala multa malis mors præparat exitialis.
Isti gaudebunt, ille sine fine dolebunt.
Nemo potest fari nec cernere nec meditari
Gaudia iustorum, sed nec tormenta malorum.
Quam male fraudatur, quam stulte ludificatur.
Qui propter florem mundi vanumq; decorem,
Qui prius apparet, & quasi ros protinus aret,
Vadit ad infernum, perdens diadema supernum.
Quod dominus donat cunctis, quos ipse coronat.
Errat homo vere, qui cum bona possit habere,
Sponte subit poenas infernalesq; catenas.
Huius amor mundi putei parat ima profundi.
Protinus extinctus moritur qui mittitur intus.
Semper ad ima cadit, semper mors obuia vadit.
Nec venit ad metas mortis miserabilis ætas.
Nescia finiri, semperq; videtur oriri.
Semper vexando, semper gemitus renouando,
Ingerit ardores infinitosq; dolores.
Sunt ibi serpentes flammas ex ore vomentes,
Funeffos dentes & guttura torua gerentes.
A flatu quorum pereant animæ miserorum,
Sunt ibi tortores serpentibus horridiores.
Deformes, nigri, sed non ad verbera pigri.
Nunc lassantur, sed semper ad hæc renouantur,

Et mala fermentes sunt ad tormenta recentes,
 Semper tristati, semperque ferire parati,
 Semper inardescunt, nec cessant, nec requiescunt.
 Sic exercentur, nec parant, nec miserentur.
 Quam male damnatur, quam fortiter excruciat,
 Qui fert tantorum feritatem suppliciorum.
 Quid tunc thesauri? quid acernus proderit auris?
 Cum peccatores mittentur in inferiores
 Inferni letebras, ignem pariterque tenebras.
 Semper passuri, nec ab his unquam redituri.
 Tunc flens & tristis qui poenis traditur istis,
 Malet prae teritis quae in omni tempore vitae
 Pauper vixisset, quam diuitias habuisset.
 Stat male securus, qui protinus est ruiturus.
 Nec bene laetatur, cui poena dolorque paratur.
 Non igitur cures gazas acquirere plures,
 Gazas fallaces incertas atque fugaces,
 Quae magis optantur, cum plenius accumulatur,
 Nec satiant mentem, semper maiora petentem.
 Diuitiae tales sunt omnibus exitiales,
 Nam sibi credentes faciunt miseros & egentes.
 Post carnis vitam per blandimenta nutritam,
 Expertesque boni tradentur perditioni.
 Nemo tamen credat quod ab ista luce recedat
 Ignibus arsurus, vel propter opes periturus,
 Si proprium seruet, si diuitias coacernet.
 Quamuis sit rarum, poterit possessor earum
 Iuste saluari, si fugiat nomen avari.
 Viuat prudenter, gazas habeat sapienter.
 Non abscondendo, sed egenis distribuendo.
 Sed satis est notum, quia plus dimittere totum
 Prodest, quam temere quae sunt incerta tenere.
 Tutius est vere morsus fugiendo cauere,
 Quam prope serpentem procumbere virus habentem.
 Sic est de mundo, quare tibi consilium do,
 Quatenus hoc spreto te tradas pectore laeto
 Seruitio christi, cui traditus ipse fuisti,

Hic tibi præbebit regnum, quod sine carebit.
Huic si serueris, cellis opibus potieris.
Tollere quas fures nequeunt, nec rodere mures.
Collige thesaurum, qui gemmas vincit & aurum.
Quære bonos mores thesauros interiores.
Gazas congestas præcellit mentis honestas.
Nam miser est & erit, qui mundi prospera quærit.
Est dives vere, qui non ea curat habere.
Qui bonus est intus fidei munimine cinctus.
Cum bona quæstrat, cum se virtutibus aptat.
Semper honestatis studium tenet & probitatis.
Si nihil est sordis, quod polluat intima cordis.
His delectatur dominus, qui cor speculatur.
Thesaurus talis præciosus spiritualis
Comparat æternam vitam, patriamq; supernam.
Congregat in coelis thesauros quisq; fidelis.
Per quæ bonos mores ad summos tendit honores.
Nec modo vult fieri locuplex, nec magnus haberi.
Sed semper minimus semper despectus & intus.
Plus paupertatem cupiens q̃ prosperitatem.
Hæc ideo tolerat, quia coeli gaudia sperat.

PAUPER amabilis & venerabilis & benedictus.
Dives inutilis & miserabilis & maledictus.
Qui bona negligit & mala diligit, intrat abyssum.
Nulla potentia nulla pecunia liberat ipsum.
Irremeabilis insatiabilis illa vorago.
Hic ubi mergitur horrida cernitur omnis imago.
Hæc cruciamina per sua crimina promerere.
Vir miserabilis æuq; flebilis hæc subiere.
Iussa dei pia iussa salubria si tenuissent,
Vir neq; foemina nec sua semina morte perissent.
Sed quia spernere, iussaq; soluere non timuerunt.
Mors grauis irruit, hoc merito fuit, & perierunt.
Tanta mortis passio fortis crimen eorum.
Attulit orbi semina morbi totq; malorum.
Illa parentes atq; sequentes culpa peremit.

Atq; piarum deliciarum munus ademit,
Flebile fatum dans cruciatum, danq; dolorem,
Ipsa mereri perdere veri regis amorem.
Tam lachrymosa tamq; perosa morte perire
Atq; ferorum suppliciorum claustra subire.
Est data saeva causa per eam perditionis,
Dum meliorem sperat honorem voce draconis,
Hæc male credens, nos quoq; lædens crimine magno
Omne tristi subdidit isti sæcula damno.
Stirps miserorum plena dolorum postea crenit.
His quoq; damnis pluribus annis subdita fleuit.

Sed dens omnipotens qui verbo cuncta creuit,
Sic cecidisse dolens hominem quem semper amauit,
Ipse suum verbum transmisit ad infama mundi
Exilibus miseris aperire viam redeundi.
Filius ergo dei descendit ab arce superna,
Nunquam discedens à maiestate paterna.
Qui corpus sumens animatum numine saluo
Processit natus sacræ de virginis aluo.
Vernus homo verusq; deus pius & miserator,
Saluator vernus, nostræ salutis amator,
Vinendiq; volens vobis ostendere normam,
Se dedit exemplum rectamq; per omnia formam.
Insuper & multos voluit sustinere labores,
Atq; dolore suo nostros auferre dolores.
Sponte sua moriens mortem moriendo peremit.
Et sic per petra miseris à morte redemit.
Quod non debebat soluens, ita fons pietatis
Succurrit nobis mortali peste grauatis.
Pondera nostra ferens penitus nos exoneravit,
Et quicquid crimen vetus attulerat, reparavit.
Nam de morte pia confurgens vt leo fortis,
Restituit vitam prostrato principe mortis,
Sic domini pietas mundum non passa perire,
Fecit nos miseros ad gaudia prima redire.
Hoc satis audisti frater, q; gratia christi
Sic nos saluauit, nostrumq; genus renouauit,

Silapis hoc credas, nec hac ratione recedas:
Sed quid lucratur credas, qui non operatur?
Eic male se ledit, male vivens non bene credit.
Crede mihi, magnum fides illa facit sibi damnum.
Mortem mercatur, quia mortua iure vocatur.
Hunc facit ipsa mori sub iudicio graiori,
Quam si nescisset, fidei quid dogma fuisset.
Quod loquor est notum, retinentibus utile totum,
Frater id ausculta, venient tibi commoda multa
Si retinere velis, quia sic eris ipse fidelis,
Hanc per virtutem poteris sperare salutem.
Atq; beatus eris, si quæ bona sunt, oppræris.
Ergo verborum semper memor esto meorum:
Contra tuæ mentis sit semper in his documentis,
Si vis saluari, semper studeas imitari
Vitam iustorum, fugiens exempla malorum.
Illis iungeris quorum nunc facta sequeris.
Elige sanctorum consortia non reproborum:
O quam distantur quicœlica regna lucrantur,
Sic exaltantur, qui sanctis associantur.
Vivunt iucundi, qui spernunt gaudia mundi,
Qui carnis miseræ norunt viciosa carere.
Sub pedibus quorum victus iacet hostis eorum,
His dabitur vere dominum sine fide videre,
Angelicosq; choros divina laude sonoros.
Dnm quibus ante deum referent cum laude trophæum,
Quod tibi nunc dico, si serues corde pudico,
Hos inter cœtus viues sine tempore lætus.
Sed miseri flebunt, quia gaudia nulla videbunt.
Nonquàm cum reprobis tribuatur portio nobis.
Ad poenas ibunt, & sic sine fine peribunt.
Mundus ad hanc partem trahitur per dæmonis artem.
Istæq; damna ferent, qui sordibus eius adherent,
His igitur monitis tactis toties repetitis
Sensu discreto, quæ sunt nocitura caneto.
Prenigili cura semper meditare futura.
Quàm fera, quàm fortis veniet distinctio mortis,

Quæ via pandetur, cum spiritus egradietur
Quid sit facturus, vel quos comites habiturus.
Quàm miser infernus, quàm nobilis ordo supernus.
Quæ mala damnatis, quæ sunt bona parta beatis.
Quantum gaudebunt, quos gaudia summa replebunt,
Quos ille instrabit, quos semper letificabit
Vultu sancta dei, splendorq; suæ faciei.
Talia volenti dabitur noua gratia menti.
Cum studio tali dulcedine spirituali
Mens tua pascetur, si iugiter hæc meditetur.
Hoc studium mentem domino facit esse placentem,
Curas terrenas magno cruciamine plenas
Funditus expellit, vitiorum gramina vellit,
Exitus ostendit, quò mundi gloria tendit.
Sic æternorum mens tacta timore dolorum
Deserit errorem, mundiq; depellit amorem.
Confert tale bonum domini mirabile donum.
Nam cum mutatur male mens, deus hæc operatur.
Virtutum munus præstare potest deus vnus,
Qui sic fernorum docet intus corda suorum.
Gaudia dat menti verax deus hæc facienti.
Postea summorum flagrescit amore bonorum
Qui bona sectantur, vel dicant, vel meditantur.
Sic dominus mores illos leuat ad meliores,
Quos hic lugentes videt auxiliumq; petentes.
Ergo fide pura te christo subdere cura,
Auxilio cuius fugias mala temporis huius.

Atria sunt coeli mente patefacta fideli.
Semper ibi vines diuino munere diues.
Si vis sincere christi præcepta tenere.
Christo iunguntur, sua qui præcepta sequuntur.
Nam deus æternum dabit his, regnumq; supernum;
Gloria coelestis paradisi dedita festis
Hos faciet lætos, & pax æterna quietos.
Iam delecteris cum talia præmediteris.
Ista libens audi, & ad hæc pia gaudia plaude.
Non tamen ignores per magnos ista labore

Sanctis acquiri, nec fortuito reperiri.
Nam quàmuis gratis tribuat dens ista beatis.
Nemo tamen segnis vitæ fert dona perennis.
Ni melior factus proprios correxerit actus.
Quem facit his dignum, dominus vult esse benignum;
Promptum, feruentem, non oia vana petentem,
Sed regnum cœli non credit corde fideli
Insipiens & hebes, sed tu bene credere debes.
Christo dicenti, rapiunt illud violenti,
Scilicet austeri se distringendo seueri.
Mollia spernentes, & carni vim facientes.
Ingiter intenti domino parare iubenti.
Res est nota satis, q̃ nil habet utilitatis.
Spiritus inde pent, dum corpus dulcia quærit,
Et dum vexatur caro, spiritus alieniatur.
Cumq̃ relaxatur, mortaliter ille grauatur.
Omne quod ostendo, potes videre legendo.
Indice scriptura poteris cognoscere plura.
Vitam quærenti dat iter sacra lectio menti.
Accipe scriptorum frater documenta meorum,
Quæ tibi monstravi, quæ dulcitet insinuavi.
Non ea corde graui videas, sed mente suavi.
Quicquid enim scripsi, multum tibi proderit ipsi,
Si via virtutis deleat iterq̃ salutis.
Nam res coelestis (cui nil latet) est mihi testis,
Nil tibi narraui, nisi quod prodesse putavi.
Ne ratio veri debet tibi dura videri.
Namq̃ per angustum tibi dixi currere iustum.
Sic probus ascendit, dum semper ardua tendit,
Hunc facies cursum, si vis ascendere sursum.
Fortassis puero tibi frustra mittere quæro,
Sed pater immensus det perspicuos tibi sensus,
Roboret aetatem, tribuatq̃ tibi probitatem.
Filius ipse dei spes nostræ progeniei.
maior honestatis, fons perpetuæ bonitatis.
atque flores & honestos det tibi mores.
ambo enim qui tangit corda suorum,

Et sine verborum sonitu sit doctor eorum,
Ipse tuam mentem regat, & faciat sapientem.
Recte credentem, sacros monitus retinentem
Et bene viuendo, mandata deiq; sequendo,
Leticiam verę lucis merearis habere.

Quę tenebras nescit maiorq; nitore nitescit,
Et cuiusq; datur sine fine beatificatur.
Hoc tibi det munus, qui regnat trinus & vnus,

In re terrena nihil aliud est nisi poena.

In re terrena labor eminet atq; catena.

In re terrena nec lex nec iuris habena,

A re terrena factorum mens aliena.,

A re terrena requies remouetur amoena.

A re terrena procedunt mille venena,

Pro re terrena procul est homo luce serena.

Pro re terrena manus enssem trahat egena.

Pro re terrena diues vexatur harena.

De re terrena non sit tibi plena crumena.

De re terrena tua mens non fiat amana.

De re terrena non sit tibi gloria plena.

Exitus ostendit quo mundi gloria tendit.

Hierusalem ciuis fragili dum corpore viuīs,
Integer & sospes transi peregrinus & hospes.

Dum peregrinaris, nolo terrena sequaris.

Effuge res viles christi fortissime miles,

Effuge iocundi laqueos & retia mundi,

Non cœlum quæret, qui terrę totus adhæret.

Quem mundana ligant, quem curę mille fatigant,

Quem nec honor miserum satiat, nec copia rerum.

Aspice festina, pererunt quęcunq; ruina.

Morte repentina vi furto fraude rapina.

Vitęq; cunctorum breuis & plena dolorum.

Quid caro? vilis humus, quid carnis gloria? fumus.

Omnis honor fluxus, rerum perit illico luxus.

O Diues diues, non omni tempore viues.

Fac bene dum viuīs, post mortem vinere si vis.

Fac quod christus amat, dum pauper ad ostia clamat,

Pauperis in specie, nam læpe deus latet ipse.
Aurum quod nosti, forsân seruabitur hosti.
Collige fragmentum, quia pauperis est alimentum.
Nescis quod seruas, ad opus cuius coacernas.
Aurum quod seruas auare quid coacernas?
Quod parcus quæres, effundet prodigns hæres.
Tu modica fossa clauderis pellis & ossa.
Heu stolidæ mentes pereunt peritura sequentes.
Sed sapiens spernit, quicquid mutabile cernit.
Et nihil esse putat, quod totum labile mutat.
Ergo tu totis contemnens in fima votis.
Ad vitam æternam curras palmamq; supernam.
Hostem funestum patieris, iterq; molestum.
Esto luctator fortis, cautusq; viator.
Non dantur segni cœlestis præmia regni.
Despice labentem mundum subito fugientem.
Delere festinus mundum, transi peregrinus.
Curritur absq; mora, cito transit nec credit hora.
Mundi calcator vacuus transitq; viator.
Ad patriam sospes veniet, qui transit vt hospes.
Ad mortem cursus breuis est, non inde recursus.
Mors subito veniet, puluis caro sordida fiet.
Mundus transibit, sua gloria vana peribit.
Nullus in hoc fructus sequitur sua gaudia luctus.
In fima temnamus, ardenter summa petamus.
Thesaurizemus nobis, dum tempus habemus.
Regnum cœlorum requies est plena bonorum.
Hic non algores nebulæ nox atra colores.
Hic viret æternum tempus, sine turbine verum,
Hic sol iusticiæ radiat splendorq; sophiæ.
Hic omnes iusti iuuenes formæq; venusti
Vt sol fulgebunt, domino similesq; manebunt.
Nil ibi decrescit, nil languet, nilq; senescit.
Nil deformatur, nil transit, nil variatur.
Non ibi merores, omnes procul inde dolores.
Cuncta manent læte, sunt omnia plena quiere.
Omnes exultant, omnes laudando resultant,

Omnes exultant, omnes laudando resultant.
Angeliciq; chori diuina laude sonori,
Hec laudant quod amant, quod sæcla per omnia clamant.
Est tibi solennis iucunda diesq; perennis.
Dulcis contentus, famosa canora iuuentus,
Pax tibi iucundans, quasi flumen vbiq; redundans.
Vnanimis cuncti velut vno corpore innesti,
Omnia cernentes sunt, & sua corda videntes,
Nil tibi deficiet, deus omnibus omnia fiet.

O Gens mortalis, gens ferrea, gens animalis,
Hic cito, festina, res exul, res peregrina.
Huc gressus fuge, mundi de stercore surge,
Mundo ne credas, quia nescis quando recedas.
Te rege solcite, fragilis reminiscere uitæ.
Postquam migrabis, huc postea non remeabis.
Est iter angustum quod ducit ad æthera sursum.
Hoc pauci quærent, pauciq; sequi potuerunt.
Cum paucis esto, semper mortis memor esto.
Plus amat exilium miseri miser orbis amator.
Quam patriam, semperq; cupit vagus esse viator.
Plus mare quam portum miseri miser incola mundi.
Diligit, atq; dolet fieri sine spe redeundi.
Infelix gaudet in valle iacens lachrymarum.
Ridet & exultat in carcere terrigenarum.
Qua gaudere potest peregrinus homo ratione.
Dum vagus incertus procul exultat regione.
Dum captiuatur miser in misera babilone.
Dum dire premitur, dum seruit sub pharaone.
Cur sodomam colitis perituri rem perituram?
Cur cito non fugitis ruituri rem ruituram?
Quid genus & species? quid opes & fama valebit?
Quando nil dines, sed totum pauper habebit.
Quando tremens mundus christo veniente panebit.
Vester Aristoteles, Socrates, seu Plato tacebit.
Qualis in hac vita fuerit, tunc quisq; videbit.
Mentes corruptas excecat blanda voluptas;
Audi doctrinam si vis vitare tuinam.

Fœminares fragilis, res lubrica, res puerilis.
Mobilis, indocilis, nil in ea nisi lis.
Cor rapit & tollit, & ferrea pectora mollit.
Primavirum primum mulier deiecit ad imum.
Fœmina Sansonem fregit David & Salomonem;
Non est sansone maior dauid & salomone.
Femina, credentem decepit prothoparentem.
Si dominum quæris, fuge colloquium mulieris.
Colloquium quarum nihil est nisi virus amarum.
Ebrius ille nimis est, qui submersus in imis
Propter foetorem mundi, qui perdit honorem.
Alea, bacchus, amor mulierum reddit egenum,
Hæc tria qui sequitur nullus ditabitur unquam;
Felix latet in melle, sed nec bibitur sine felle.
Rifushabet fletum, nectarq; molestat acetum.
Vitæ præsentis sic comparo gaudia mentis,
Cum neutrum daret, nemo comprehendere curet.
Quod breuiter durat, quis prudens quærere curat?
Omnis in hoc mundo fragilis stat sicut arundo,
Quem ventus agitat fluctibusq; simul labefactat,
Non bene lætatur cui flendi causa paratur.
Non stat securus, qui protinus est ruiturus.
Sic dare vita statim nulli valet illa beatum.
Cum sit inæqualis nunc lucida nunc pluvialis.
Quem si forte daret, mors hunc totum annihilaret;
Quicquid vita dedit, tollit dum vita recedit.
I Ob de præsentis vitæ breuitate quærentis.
Hæc sunt verba fere nalcens homo de muliere;
Ut flos apparet, venit æstus protinus aet.
Ergo sperne brenem, vitamq; præelinge longam.
Atq; labore breui requiem pete perpetis æui.
Fortune fragilis fiat tibi copia vilis.
Quæ nisi vilescat frustra quem linquit inescat.
Pauperibus large nunc dum tua sunt bona sparge.
Heres non curæ tibi sit tans o moriture.
Vos qui diligitis bona quæ retinere nequitis,
Et non diligitis quæ perpetua scitis,

Humana vitæ plandus audire, venite.
Vt pernoscatis quàm vtile sit quod amatis.
Et respiciatis ne cum fatana pereatis.
Forma puellarum deceptio mentis earum,
Et iuuenum vultus circa barbam vel adultus,
Quos lenitas morum laqueis innectit amorum;
Vno momento pereunt æqualia vento.
Fitq; cadaver humus, petit impia tartara fumus,
Flent illos chari, nequeunt sed flendo iunari.
Quid miser obscenas metuis vacuare crumenas?
Cur cito non parcis, tua dum marsupia farcis?
Nescis quod seruas, cuius ad opus coaceruas.
Aurum quod nosti forsitan seruabitur hosti.
Mors rapiet quod habes, fiet caro post tua tabes.
Nec tecum tolles plenos rubigine folles.
Infelix fletus iunet æternos cruciatus.
Ostro vestitus gemmis capite redimitus,
Potans præclarum, com edens bona deliciarum,
Ins mucroni habens, & in omni crimine labens.
Contemptor iuris, & abutens iure securis,
Qui grauat atq; premit, quos christus ab hoste redemit.
Si venit hora cadit, moriens ad tartara vadit.
Sed si ploratur, nunquàm plorando iunatur.
Lingua facundi sectantes lubrica mundi.
Candida denigrant, atq; nigra loquendo dealbant.
Dum dissoluuntur, nec nigra nec alba loquuntur.
Longum tormentum manet hos in valle silentium.
Nam lachrymis fletum sit poena minor patientum.
Scitur in omne latus, nocuus cibus immoderatus,
Et nimis potus veneris solet edere motus.
Tempora longæui brevis esca tibi dabit æui.
Non tibi sit venter dominus, sed viue decenter
Parcus vescendo, parcissimus esto bibendo.
Serua gustando quid/quantum/quomodo/quando.
Ergo cura datur si victis parcus amatur.
Vt phisicus satur parcus de morte leuatur.
Ex nimia coena stomacho sit maxima poena.

Ut sis ergo leuis sit tibi cæna breuis.

Coena breuis vel coena leuis sit carne modesta.

Magna nocet, medicina docet, res est manifesta.

Sume cibum modice, modico natura fouetur.

Sic carnem refice, ne mens ieiuna grauetur.

Qui studet in nummis hic præfert infima summis.

Umq; creaturam periturus amat perituram,

Condita factori præponit & eius amori.

Semper habere parum Flaccus testatur auarum.

Hunc amor augendi cruciat terrorq; carendi.

Nil secum gustat moriens, nil tunc bene restat.

Nullus ei fructus remanet, nisi mors, nisi luctus.

Hunc timor exagitat quem gaza superflua ditat.

Sed nihil hic dubitat, qui cuncta superflua vitat.

Viuat securus, paupertas est sibi murus.

Dines nil audet, paupertas libera gaudet.

Excubat & pallet dines, torquetur in ostro.

Tutus in exiguo stramine dormit in ops.

Posse foramen acus citius transire camellum.

Scimus, q̄ valeat homo diues scandere coelum.

Si quis nos lædat patienter sustineamus.

Nec male factori mala, sed bona retribuamns.

Non satis esse putes vt ames, quem credis amicum,

Rex nouus & noua lex iubet hoc, vt ames inimicum,

Dat deus iratus nobis male si quid agamus.

Denegat & nobis sæpe misertus idem.

Sele cognoscat si quis vult esse beatus.

Spernere mundum, spernere nullum, spernere sese.

Spernere se sperni, sunt quattuor hæc bona nostri.

Cum quis turpe facit, & me spectante rubescit.

Cur ipe spectante deo non magis ille rubet?

Si patriæ iudex sciret sua facta, timeret.

Scit dominus rerum, cur nihil ergo timeret?

Sed tacet, & differt, & mundi crimina punit.

Puniet, & meritis arbitet æquus erit.

Gaudia perpetuos paruit mundana dolores;

Tollit & æterum viuere vita breuis.

Mens tua terrenis non hæreat atq; caducis,
Sed semper cupiat æternæ gaudia lucis.
Quæ carnem mulcent, mentibus illa nocent.
Exiguus labor est, sed merces magna laboris.
Præterit ille cito, præmia sine carent,
Iusticiæ montes virtutis ad ardua nullus
Scandet, dum mundi rebus amicus erit.
Non satis expurgat vitæ maculas vitiosæ,
Qui delectatur viuendo deliciose.
Filius à seruo sic dispar esse probatur.
Ille timet, & amat, qui filius est, & amatur.
Ingrediens animum timor introduxit amorem,
Introductus amor expellit & inde timorem.
Qui se laudari gaudet, qui vult venerari,
Flatibus inflatur, ventum colit & veneratur.
Ebrius & plenus vini fit mentis egenus.
Ille facit fraudem domino, qui vult sibi laudem;
Si quis laudatur merito deus hæc operatur.
Exitus ostendit quo mundi gloria tendit.
Qui timet esse bonus, non timet esse malus.
Esse bonus propera, nunq; nimium properabis,
Ergo cito propera, nam cito mors properat.
Nanq; caro foenam, flos foeni gloria carnis.
Præterit omnis homo, præterit esse suum;
Sola manet virtus, faciet te sola beatum.
Cætera prætereunt, despicere quæ pereunt.
Me miserum quid agam? porto sub pectore plagam.
Plangam peccati foetentis & inueteratis;
Tanq; si portem sub eodem pectore mortem.
Quam quonies laui, toties amplius tra ligavi.
Ac corruptela toties est rupta medela.
Mille ligaturas ammonui, nil valituras.
Semper rupta cutis, semper spes nulla salutis.
Sic totis horis mea mens est plena doloris.
Nam formidat ita, cito discedere vita.
Flammæ æternas infernalesq; catenas,
Et flammæ horret; quibus vitio crimina torret,

Et si animas horret, quibus vitio crimina torret.
Dum tamen hæc meditor, frustra consurgere nitor,
Herens quippe luto præ consuetudine nuto,
In tot & tantis violantibus iussa tonantis
Cur prope despero? spero, melioraq; fero.
Sed quāuis sero, tamen adiutoria quero.
Non humana quidem, quia sunt mihi cognita pridem,
Sola diuina saluandis sum medicina,
Filius est iræ, qui vult sine fine perire,
Et sine fine perit, qui non sibi congrua querit.
Ad te suspiro coeli non subdite gyro.
Summe sacerdotum tibi profero debile votum;
Dextera saluatrix fac careat ista cicatrix.
Christe dei verbum, qui despicias omne superbum,
Exaltas humiles, tollis de puluere viles,
Plasmator rerum, lumen de lumine verum,
Hunc adhibebo manus, vt fecit samaritanus.
Ablue diuino saniem cum sanguine vino.
Et donec vino perfundito vulnus oliuo.
Et vino lotum sanetur in inguine solum.
O maior coelo tibi quod dolet omne reuelo.
Culpas agnosco, laxari debita posco:
Spernere me noli, quia peccani tibi soli.
Nec me trade neci, quia coram te malefecis.
Mundi saluator nostræq; salutis amator,
Per cuius numen recipit cecatio lumen.
Per cuius nutum replet facundia mutum,
Ex oculis cordis mihi tolle quod est tibi sordis,
Et linguam mutam fac ad bona verba solutam.
Languida qui sanas, cura reple, aspera plenas,
Rectificas tortum, mentem conuertis ad ortum,
His alisque malis, mihi quæso sis venialis.

STella maria maris, quæ cum domino dominaris;
Me pia virgo inna matura dulcior vna.
Virgo parens christi mihi placa quem genuisti,
Et tu care deo qui natus es ex zebedeo.
Exora pro me Petre nobilis incola romæ,

Et tu Paule facer vir spiritualis & acer.

Atq; dei sanctissime pacificate tonanti.

Omaes electi faciant dominum prece flecti.

Questio magna diu multis meditantibus orta est.

Cur deus omnipotens reliquos formando creauit.

Quos peccaturos nonerat ipse prius.

Dives ab æterno, quid iueserat sine mundo.

Quid pro factura contulit ipse sibi.

Cur facit, quia sic voluit, cui tanta potestas.

Vt quicquid verbo diceret esse opus.

Dixit enim lint illa vel hæc, & facta fuerunt.

Protulit & fecit cuncta creata simul.

Et quia sic voluit deus, est eiusq; voluntas

Causa creaturæ, q; sit in esse suo.

Ad quid fecit eam, nisi vt laudetur ab ipsa.

Omnia nam laudant voce velle deum.

Iste deus trinus trinum dedit esse creatis.

Inde quod edocuit littera sacra docet.

Hæc quæ sunt, vel erunt, vel quæ iam præterierunt.

Omnia diuina mente fuere dei.

Sic status æternus fuit & sine tempore rerum.

Qua vita viuunt omnia vita deus.

Cur fecit peritura sciens cui cuncta patebunt.

Ordo diuinus consiliumq; sui.

Sicut enim dominus perituros nonerat ante.

Quam faceret iuste deficiente malo.

Nam dedit arbitrij libertatem faciendi

Omne, quod ex libito cuiq; placeret, opus.

Ergo posse bonum: vel posse malum dedit illis.

Vt virtus aliquem posset habere locum.

Nam malefactorum sequitur damnatio iusta.

Et iustus iuste iusta caroq; datur.

Si deus ad partem nos tantum cogeret vnâ,

Tunc nihil afferret gratia vel meritum.

Ergo credo deus bona vel mala quæq; futura

Novit, & ex illis quid bonitatis agant.

L Vñser ex merito cecidit delapsus ad ima,
Quod spreuit domino subditus esse suo,
Ordine præcellens socios superabat honore,
Lumine transcendens lumina clara poli.
Nec vir nec mulier, nec serpens obstitit illi,
De se præsumens perdidit omne decus.
Sed quia sponte sua nullòq; mouente superbus
Exitit, a summa corruit arce poli.
Sic merito caruit venia cum luce peremni.
Qui nec adhuc veniam, nec loca clara petit,
Vnde dolens se muneribus caruisse supernis.
Atq; sua culpa deseruisse deum.
Humano generi virus meditando parauit,
Quo miser in mortem subuertetur homo;
Sed quia serpenti mendaci credidit vxor,
Decipitur coniunx: qua mediante ruit.
Hanc deus ex costa sociam formauerat illi,
Vt subiecta viro vineret ipsa suo.
Sed fuit exitium cui debuit auxiliari.
Et submersa prius merfit ad ima parem.
Et quia fallacis fallacia fallere sponsum
Verba solent sponsa, fallit & ipsa suum
Hoste malo mala fit mulier, vir per mulierem.
Credidit uterq; malo, factus uterq; malus.
Hostis eum fallit peream, sed eos perimendo
Tollit vtrunq; deus, donat vtrunq; sibi.
Hostis foemina vir tentat, lætatur, obedit.
Et trino mortis vulnere peccat homo.
Claustra puella domo, iuuenis delatus ab urbe,
Et foetus tumultu lazarus ista notat.
Adam peccauit, sed ei caro foemina serpens
Fluxa dolosa tamens hoc monnere refas.
Hunc miserando deus redimens, mundans, reparansq;
Sanguine fonte sacris sanat, adornat, alit,
Ritus vita decus pro fletu morte pudore,
Sic redemit homini compatiēte deo.
Foemina causa fuit humanæ perditionis.

Qua reparatur homo foemina causa fuit.

Foemina causauit cur homo ruit a paradiso.

Qua redit ad vitam foemina causa fuit.

Foemina prima parens iratum reddidit illum.

Quem facit esse pium foemina virgo parens.

Eua fuit medium q homo foret absq patrono,

Virgo fuit medium q deus esset homo.

Foemina prima parens exosa maligna, superba,

Foemina virgo parens casta, benigna, pia.

Si deas est homo, & vult atq potest misereri

Quod velit, hoc homini confero posse deo.

Ex supradictis iam quaestio soluitur ista,

Cur deus in mundo condidit omne quod est.

O Mortalis homo casus reminiscere vitæ.

Dilige pauperiem, mortales effuge gazas.

Nam reddunt cupidis post carnis dulcia flammæ.

Quamuis conspicuus auro gemmisq nitescas,

Pauper & exiguus exibis nudus ad umbras.

Id solum tecum post facta manebit in ævum,

Quod bene, quod iuste, quod recte feceris ipse.

Quisquis amat mundum, tibi prospice quo sit eundem,

Hæc via qua vadis, via pessima, plenaq cladis.

Hæc via pœnarum trahit ad loca mortiferarum.

Et nunquam redit huc, quisquis semel fuerit illac.

Nec prece, nec precio rerum, spacioue dierum,

Soluitur illorum de carcere suppliciorum.

Semper in æternum nox obscurabit æternum.

Est ibi densarum nigra congeries tenebrarum.

Nec sol, nec luna, nec stella videbitur vaa.

Segnior est ethæ flammis locus ille gehennæ

Magnus & horrendus omni magis igne timendus.

Semper flagrabit, miseros sine fine cremabit.

Sunt ibi pro lignis homines miseri, cibus ignis.

Hic reprobi cuncti, quasi fasciculi sibi iuncti

Esuriunt, sitiunt, deformes corpore fiunt.

Hic horrendorum consortia dæmoniorum.

Sæpi tortores omni gladio grauiore,

Hic dolor, hic metus, sæcula per omnia luctus.
Sæcula per mille dolor innumerabilis ille
His in tormentis non est spes ulla salutis.
Hæc luctra tibi feret mundi qui sordibus hæret.
Hæc semel ingressus, nullos habet inde regressus.
Qui fugis, infernum regnum quarisq; supernum,
Tu diuersorum fuge discipulos vitiorum.
Sperne voluptatem, pulchram cole sobrietatem.
Hæc quos prostravit, virtutibus euacuanit,
Hæc quos subiecit, pectus sine robore fecit.
Altera virtutum genitrix dat pectus acutum
Sensus subtiles, animos clarosq; viriles,
Hanc breuiter ama, per eam crescet tibi fama,
Hæc regit & munit superis, coniungit & vnit.
Altera foctorem generat, deformat honorem.
Flammam flagrantem maculat dextra radiantem,
Non tibi sit venter dominus, sed vine decenter.
Parcus vescendo, parcissimusesto bibendo.
Vino mutatur sensus, mens infatuatur.
Vinum nudauit Noe sanctum, Loth maculanit,
Venter propensus ebetat pinguedine sensus.
Prouocat ardorem veneris, mentisq; soporem,
Est dilatari porci, postremo vorari.
Nos dilatemur intus nos, foris attenuemur.
Sperne vagam venerem, fuge blandiloquam mulierem,
Rem despectinam, rem fluxam, remq; nocinam.
Cmnibus illa modis re se est plenissima nodis,
Resq; venenosa, res vilis, res vitiosa.
Nemo modum seruare potest imbutus amore,
Et quacumq; iuuat, posse iuuare putat.
Cum sis imago dei res inclyta digna trophæi
Hæres cælorum comes & gemma deorum,
Fulgentem cultum, fallacem despice vultum.
Forma decora foris, tamen intus plena doloris
Stercoris atq; luti, pecorisq; simillima bruti,
Despice foctorem veneris, scdare pudorem.
Hæc mens insanit, hæc corpus frangit, inanit,

Altera florentem reddit cum corpore mentem.
Nec nimia cura periturus ames peritura.
Nec seruus serues, nec auarus opus coacerues.
Crescit amor nummi quantum pecunia crescit.
Orco siue mari mens æquiparatur anari.
Est velut hydropicus, aut ignis diues iniquus.
Extimat omne parum cupidus, nil implet anarum.
Anxius augendo diues, timidus retinendo.
Nunquam securus, pauperq; repente futurus.

Lazarus & diues tibi sunt fomenta futuri.
Fac bene dum viuis ni vis moriturus ad vri.
Indignit stillæ nam diues splendidus ille.
Fac bene dum viuis post mortem viuere si vis.
Nil moriens differt cum summis infima profert.
Dinitia restant, post mortem tartara præstant.
Quam foelix anima est in qua sibi ponere fidem
Dignatur summi spiritus ipse dei.

Omnis habet subitum terrena potentia finem,
Atq; fuga celeri deserit ipsa suos.
Ergo time, quisquis cellos ascendis honores.
Atq; ruinoso stare memento loco.

A macula sordis munda præcor intima cordis,
Ne cordis lumen faciat sordescere crimen.
Sis animo magnus, sis moribus agna vel agnes.
Vive deo soli, quod amat caro querere noli,
Fervigili cura pete gaudia non peritura,
Gaudia diuina, quibus est status absq; ruina:
Gaudia terrena, modo sunt ad tempus amœna,
Gaudia terrena, committatur deniq; poena.
Gaudia terrena, non petra tenet sed harena,
Gaudia terrena, cohibetur deniq; poena.
Gaudia vera petas, quæ nunq; terminet ætas.
His igitur spretis pete gaudia plena quietis.
Nec metuas mortem, communem despice sortem.
Communis fors est q; cunctis debita mors est.
Vt deus absq; mora tibi det quæ sunt meliora,
Dura nescis iura, fera lex, sententia dura,

In re tam durā pēsa quā poēna lutura.
Ergo verēre mori lachrymas miscendo timori;
Sit icēlus horrori, virtus habeatur honori.
Crimina deplora quibus amodo subtrahe lora;
Fletibus exora dominum dum sufficit hora,
Dum supereſt hora, fuge quę sunt deteriora.
Hęc pete, praua caue, tibi ſit graue vinere prae,
Dulcis amice vale, quod ſit peccas veniale.

Cognitio talis ſit ſignis generalis.
Omnibus in rebus terquinis ante diebus
Atq; dies vnus mundi dans cernere ſumus
Teſtes horroris tot habens diriq; furoris.
Eſt oſtendendus per ſigna timenda timendus.
Aequor inundabit, montesq; tumens ſuperabit
Terquinis cubitis excedens quattuor iſtis.
Non inuoluendo ſeu fluctibus alta petendo.
Ruſus ſubmiſſum ſubterfluet æquor abyſſum.
At vix cernatur, quō curſus & vnda feratur.
Antiquuſq; ſtatis poſtquā fuerit reparatus,
Quicquid aquis tegitur vita ſenſuq; ponitur
Aequor inundabit, incerta voce ſonabit,
Voce ſua plangent volucres nec paſcua tangent.
Aera linquentes in campis conuenientes.
Solis ab ocaſu crebro labentia caſu
Fulgura ſplendentem pertranſibunt orientem.
Sydera flammabunt, & longo crine micabunt.
Motus terra dabit, animal nullum pede ſtabit.
Linguaq; frondentum nemorum genus omne virentum,
Sanguinis humorem ſudabunt omnia rorem,
Montes ſoluentur, quaſi puluis efficientur.
Saxaq; viſ ſcindet partem pars altera ſindet,
Quodq; laborauit noſter labor ædificauit.
Tunc confundetur, tunc ad nihilum redigetur,
Abdita ſilvarum fugiet genus omne ferarum,
Et quaſi ploratus dabit in campis vlulatus.
Venturamq; metum reſonans communeq; letum,
Buſtis contraſtis ac omnino patefactus,

Surgere nitentur quæ corpora clausa tenentur.
Vribus exhibunt homines properantes, & ibunt
Passim plangentes sine sensu, nilq; loquentes.
Summa dies rerum post hæc eritq; dierum.
Et quotquot viuunt morientur, postq; resurgent,
Mundi defecti, nec non ab origine mundi.
Hi qui saluantur qui perpetuo cruciantur,
Huius terrorem quis diceret atq; dolorem?
Cum tot ormentis conturbatis elementis,
Coelum .terra. mare monstrabunt hæc properare,
Dantia maiorum multis documenta malorum,
Huius terrorem timeamus, amemus honorem.
Quo se noscendum plene deus atq; videndum
Iustis præbebit, secreti nilq; latebit.
Quod non cernatur, ac in deitate sciatur.
In qua gaudebunt, quia gaudia sine carebunt.

¶ FINIS.

DOCTRINA MENSÆ

¶ IOANNIS SVLPICII VERVLANI
viri discretissimi de moribus puerorum precipue
in mensa seruandis Carmen inueniẽ.

Vos decet in mensa mores seruare docemus:
Virtuti vt studeas: litterulisq; simul.
Que prius admoneo miti puer indole seruare
Perq; tuis oculis hec mea iussa tene.
Sit sine labe toga, facies sit lanta manusq;.
Stiria nec nalo pendet vlla tuo,
Et nihil emineant, & sint sine sordibus vngues.
Sit coma, sit turpi calcens absq; lntu.
Linguaq; non rigeat, careant rubigine dentes,
Atq; palam pudeat te fricuisse caput.
Exprimere & polices, scabiemq; vrgere nocentem,
Ne te sordidulum qui videt ista vocet.
Seuspnis aut mungis nares, nutasse memento,
Post tua conculum vertere terge caput.

Macronem hand tangas digitis: spatum veresorbis,

Panniculo nasum mungere nempe decet.

Etrastare caue, quin ora interga reflectas,

Strige os: & crepitum coge tenere nates.

Mundiciæq; tibi placeant: medio quoq; cultu;

Vtere: ne turpis vel videre levis.

Nec maledicta refer: nec promas turpia dictis:

Est stomachosa quidem dicere turpe tibi,

Moribus urbanis curato peditus esse,

Parce gulæ turpi, luxuriamq; fuge.

Parce & auariciæ, bilem frenare memento,

Invidulus, timidus, nam odiosus eris.

Dei diam fugies, atq; omnia turpia pelle,

Et ludi turpes sint procul, atq; viri.

Fidus sis, audensq; bonus, temerarius esse

Despice, non audax sis, timidusq; nimis.

Nec penitus mutum, nec te decet esse loquacem,

Consentit ille thoro, conuenit ille foro.

t mansuetus eris, restum te lectus habebit.

Detege nec fornicium, nec tua membra moue,

Nec sis difficilis nimium, nec credulus esto,

Uedecus & metues, & reuerere bonos.

Fatalis & mendax nunq; nimiumq; seuerus

Esto, sed comen, munificumq; velim.

Sis pius, atq; colas superos, venerare parentes,

Et noceas nulli, surripiasq; nihil.

Nec sis vinosus, quamuis potasse catonem.

Fama refert fugias sumere vina meta.

Non sis derisor, non somiculosus iniquus.

Non index, nec tu testis iniquus eris.

Omnibus in rebus studeas precor esse modestum,

Sis audus laudis, sit tibi cura boni.

Sic bene moratum laudabimus atq; colemus.

Sic & honoras eris, sic eris ipse grauis.

Secundus libellus huius opusculi.

Nunc faciles aures, animum quoq; trade serenum,

Mori gerera mihi mollia iura dabo,

LIBELLVS

Qui inscribitur Cato; de præceptis
vitæ communis.

VM animaduertere quâ plurimos homines
grauiter errare in via moræ; succurrendum &
consulendum opinioni eorû fore existimaui; ma-
xime vt gloriose viuerent; & gloriâ contige-
rent. Nunc te fili charissime docebo quo pacto
mores tui animi cõponas. Igitur ita legito mea

pcepta vt intelligas. Legere enî & nō intelligere; negligere est.

Iracunde supplica.

Parentes ama.

Cognatos cole.

Datum serua.

For te para.

Cum bonis ambula.

Ad cõsiliũ ne accefferis; ante
quam voceris.

Mundus esto.

Saluta libenter.

Cede maiori.

Mutuũ da.

Cui des videto.

Magistrũ m etue.

Verecundiã serua.

Rem tuã custodi.

Diligentiã adhibe.

Familiã cura.

Conuina raro.

Quod satis est dormi.

Coniugem ama.

Iusiurandum serua.

Vino te tempera.

Pugna pro patriã.

Nil temere credideris.

Meretricem fuge.

Liberos erudi.

Blandus esto.

Iraisci ab re noli.

Neminem irriseris.

In iudiciũ adesto.

Existimationem retine.

Iracundiã tempera.

Esto ad prætorium.

Disce litteras.

Consultus esto.

Benefacito bonis.

Ne esto maledicus.

Virtute vttere.

Trocho lude.

Aleas fuge.

Tute consule.

Nil temere credas.

Parentes patienter vince.

Minorem ne contempseris.

Nil arbitrio viriũ feceris.

Patere legem quã ipse tuleris.

Beneficiũ accepti memor esto.

Miseri noli irridere.

Minime iudica.

Alienũ noli concupiscere.

Illud stude agere quã rectũ est.

Amorem libenter ferto.

Oratio est.

Animus si
est deus.

carantia. i.

poeta. hic scis

animus. si co

lendus.

SI deus est animus; nobis vt carmina dicunt.

Hic tibi præcipue sit pura mēte colendus.

Plus vigila semper ne fomno deditus esto.

Nam diuturna quies vitij's alimenta ministrat.

Virtutem primam esse puto compescere linguam.

Proximus ille deo est; qui scit ratione tacere.

Sperne repugnando tibi tu contrarius esse.

Conuenit nulli; qui secum dissidet ipse.

Si vitam inspicias; hominum; si deniq; mores;

Cum culpent alios; nemo sine crimine viuít.

Quæ nocitura tenes quàmuis sint chara relinque.

Vulitas opibus præponi tempore debet.

Constans & lenis (vt res expostulat) esto.

Temporibus mores sapiens sine crimine mutat.

Nil temere vxori de seruis crede querenti.

Sæpe etenim mulier; quem coniunx diligit/odit.

Cumq; mones aliquem; nec se velle ipse moneri.

Sibi sit charus; noli desistere cœptis.

Contra verbosos noli contendere verbis.

Sermo datur cunctis; animi sapientia paucis.

Dilige sic alios; vt sis tibi charus amicus.

Sic bonus esto bonis; ne te mala damna sequantur.

Rumores fuge; ne incipias nouus auctor haberi.

Nam nulli tacuisse nocet; nocet esse locutum.

Rem tibi promissam; certo promittere noli.

Rara fides ideo; quia multi multa loquuntur.

Cum te aliquis laudat; iudex tuus esse memento.

Plus alijs de te; q̃ tui tibi; credere noli.

Officium alterius; multis narrare memento.

Atq; alijs cum tu benefeceris; ipse fileto.

Multorum cum facta senex & dicta recenses.

Fac tibi succurrant; iuuenis quæ feceris ipse.

Ne cures; si quis tacito sermone loquatur.

Conscijs ipse sibi; de se putat omnia dici.

Temporibus

Quia sapien

tis est muta

re consilium

temporibusq;

cedendum.

Honus au

toris; alieu

tus nouita

tis diffemi

nator.

Officium. be

neficium.

Cum fueris foelix; quæ sunt aduersa caueto.

Non eodem cursu respondent vltima primis.

Cum dubia & fragilis sit nobis vita tributa.

In mortem alterius spem tu tibi ponere noli.

Exiguum munus cum det tibi pauper amicus;

Accipito placide; & plene laudare memento.

Infantem nudum cum te natura creauit;

Paupertatis onus patienter ferre memento.

Ne timeas illam; quæ est vitæ vltima finis.

Qui mortem metuit; quod viuît perdit id ipsum.

Si tibi pro meritis nemo respondet amicus.

Incurare deum noli; sed te ipse coerce.

Ne tibi quid desit; quæsis utere parce.

Ut quod est serues; semper tibi deesse putato.

Quod præstare potes; ne bis promiseris vlli.

Ne sis ventosus dum vis bonus ipse videri.

Qui simulat verbis; nec cor est fidus amicus.

Tu quoque fac simile; sic ars deluditur arte.

Noli homines blando nimium sermone probare.

Fistula dulce canit; volucrem dum decipit auceps.

Cum tibi sint nati; nec opes; tunc artibus illos

Instrue; quo possint in opem defendere vitam.

Quod vile est carum; quod carum vile putato.

Sic tibi nec cupidus; nec auarus nosceris vlli.

Quæ culpæ soles; ea tu ne feceris ipse.

Turpe est doctori; cum culpa redarguit ipsum.

Quod iustum est petito; vel quod videatur honestum.

Nam stultum est petere, quod possit iure negari.

Ignotum tibi noli præponere notis.

Cognita iudicio constant incognita casu.

Cum dubia incertis versetur vita periclis.

Pro lucro tibi pone diem quicumque laboras.

Vincere cum possis; interdum cede sodali.

Obsequio quoniam dulces retinentur amici.

Ne dubites cum magna petas impendere parua.

His etenim rebus coniungit gratia charos.

LIBER SECVNDVS.

Litem inferre caue; cum quo tibi gratia iuncta est.

Ira odium generat; concordia nutrit amorem.

Seruorum ob culpas cum te dolor vrget in iram;

Ipse tibi moderare, tuis vt parcere possis.

Quem superare potes; interdum vince ferendo

Maxima enim morum semper patientia virtus.

Conserua potius quæ sunt iam parta labore.

Cum labor in damno est; crescit mortalis egestas.

Dapsilis interdum notis charis & amicis.

Cum fueris foelix; semper tibi proxime esto.

LIBER SECVNDVS.

Telluris si forte velis cognoscere cultus.

Vergilium legito; quod si mage nosse laboras

Herbarum vires; Macer tibi carmine dicet.

Si romana cupis & punica noscere bella;

Lucanum quæras; qui Martis prælia dixit.

Si quid amare libet; vel discere amare legendo;

Nasorem petito. Sin autem cura tibi hæc est.

Vt sapiens viuas; audi; quæ discere possis.

Per quæ semotum vitæ deducitur æuum.

Ergo ades; & quæ sit sapientia; discere legendo.

Si potes; ignotis etiam prodesse memento.

Vtilius regno; meritis acquirere amicos.

Mitte arcana dei; cælumq; inquirere quid sit;

Cum sis mortalis; quæ sunt mortalia cura.

Linque metum lœthi; nam stultum est tempore in omni

Dum mortem metuis; amittere gaudia vitæ.

Iratus de re incerta contendere noli.

Ira impedit animum; ne possit cernere verum.

Fac sumptum propere; cum res desiderat ipsa.

Dandū etenim aliquid est; cum tēpus postulat aut res.

Quod nimium est fugito; paruo gaudere memento.

Tuta mage est pupis; modico quæ flumine fertur.

Quod pudeat socios prudens celare memento.

Ne plures culpentid; quod tibi displicet vni;

Nolo putes prauos homines peccata lucrari.

CATONIS.

Temporibus peccata latent; & tempore patent.
Corporis exigui vires contemnere noli.

Consilio pollet; cui vim natura negauit.
Quem scieris non esse parem tibi; tempore cede;
Victorem à victo superari sæpe videmus.

Aduersus notum noli contendere verbis.
Lis minimis verbis interdum maxima crescit.

Quid deus intendat noli perquirere sorte.
Quid statuatur de te; sine te deliberat ipse.

Inuidiam nimio cultu vitare memento.
Quæsi non lædit; tamen hanc sufferre molestum est.

Esto animo forti; cum sis damnatus inique.
Nemo diu gaudet; qui iudice vincit iniquo.

Litis præteritæ noli maledicta referre.
Post inimici cæci iram meminisse malorum est.

Nec te collaudes; nec te culpaueris ipse.
Hoc faciunt stulti; quos gloria vexat inanis.

Vtere quæsis modice; cum sumptus abundat.
Labitur exiguo; quod partum est tempore longo;

Inspiciens esto cum tempus postulat aures.
Stulticiam simulare loco; prudentia summa est.

Luxuriam fugito; simul & vitare memento
Crimen auariæ; nam sunt contraria famæ.

Noli tu quædam referenti credere semper.
Exigua est tribuenda fides; qui multa loquuntur.

Quod potu peccas; ignoscere tui tibi noli.
Nam nullum crimen vini est; sed culpa bibentis.

Consilium arcanum tacito committe sodali.
Corporis auxilium medico committe fideli.

Succellus indignos noli tu ferre moleste.
Indulget fortuna malis; ut lædere possit.

Prospice qui veniunt hos casus esse ferendos.
Nam leuius lædit quicquid præuidimus ante.

Rebus in aduersis animum submittere noli.
Spem retine; spes vna hominem nec morte relinquit.

Rem tibi quam noscis aptam; dimittere noli.

LIBER TERTIVS.

Fronte capillata post hæc occasio calua est.

Quod sequitur spectâ; quod præminet ante videto.

Illum imitare deum; partem quis spectat vtrinq.

Fortius vt valeas; interdum partior esto.

Pauca voluptati debentur; plura saluti.

Iudicium populi nunq̃ contempseris vnus.

Nec vni placeas; dum vis contemnere multos.

Sit tibi præcipue (quod primū est) cura salutis.

Tempore ne culpes; cum sis tibi causa doloris.

Somnia ne cures; nam mens humana quod optat

Dum vigilat; sperat per somnum cernit id ipsum.

LIBER TERTIVS.

Hoc quicunq; velis carmen cognoscere lector.

Hæc præcepta feras; quæ sunt gratissima vitæ.

Instrue præceptis animum; ne discere cesses.

Nam sine doctrina vita est quasi mortis imago.

Commoda multa feres; sin autem spreueris illud;

Non me scriptorem; sed te neglexeris ipse.

Cum recte viuas; ne cures verba malorum.

Arbitrii nostri non est; quid quisq; loquatur.

Productus testis; saluo tamen ante pudore;

Quantuncūq; potes; celato crimen amici.

Sermones blandos; blâsosq; vitare memento.

Simplicitas veri sana est; fraus ficta loquendi.

Segniciem fugito; quæ vitæ ignauia fertur.

Nam cum animus languet; consumit inertia corpus.

Interpone tuis interdum gaudia curis.

Vt possis animo quemuis sufferre laborem.

Alterius factum aut dictum ne carperis vnq̃.

Exemplo simili; ne de te derideat alter.

Quæ tibi fors dederit tabulis suprema notato.

Augendo serua; ne sis quem fama loquatur.

Cum tibi diuitiæ superent in fine senectæ;

Munificum facito viuas; non parcus amicis.

CATONIS.

Vtile consilium dominus ne despice serui.

Nullius sensum si prodest; tempseris vnquam
Rebus & in censu si non est; quod fuit ante;

Fac viuas contentus eo; quod tempora præbent.

Vxorem fuge ne ducas sub nomine dotis.

Nec retinere velis; si cœperit esse molesta.

Multorum discite exemplo; quæ facta sequaris.

Quæ fugias; vita est nobis aliena magistra.

Quod potes id tentes; operis ne pendere pressus

Succumbat labor; & frustra tentata relinquas.

Quod nosti factum non recte; noli filere.

Ne videre malos imitari velle tacendo.

Iudicis auxilium sub iniqua lege rogato.

Ipsæ etiam leges cupiunt; vt iure regantur.

Quod mento pateris; patienter ferre memento.

Cumq; reus tibi sis; ipsum te iudice damna.

Multa legas facito; perfectis perlege multa.

Nam miranda canunt; sed nō credenda poetæ.

Inter conuiuas fac sis sermone modestus.

Ne dicare loquax; dum vis urbanus haberi.

Coniugis iratæ noli tu verba timere;

Nam lachrymis struit insidias; dum foemina plorat.

Vtere quæsitus; sed ne videaris abuti.

Qui sua consumunt; cum deest aliena sequuntur.

Fac tibi proponas mortem non esse timendam.

Quæ bona si non est; finis tamen illa malorum est.

Vxor lingua; si frugi est; ferre memento.

Nāq; malum est nil velle pati; nec posse tacere.

Dilige non ægra charos pietatē parentes.

Nec matrem offendas dum vis bonus esse parenti.

LIBER QVARTVS.

Securam quicunq; cupis producere vitam.

Nec vitis lædas animum; quæ moribus obsunt.

Hæc præcepta tibi semper relegenda memento.

Inuenies aliquid quod te vitare magistro.

Illustratur

ecce.

Abasistro

verum est;

pro peccato.

LIBER QVARTVS.

Despice diuitias; si vis animo esse beatus,

Quas quisuscipiunt: mendicant semper auari.
Commoda naturæ nullo tibi tempore deerunt.

Si contentus eo fueris; quod postulat usus,

Cum sis incautus; nec rem ratione gubernes.

Noli fortunam; quæ non est; dicere cæcam.

Dilige denarium; sed parce dilige formam.

Quem nemo sanctus nec honestus captat habere,

Cum fueris locuplex; corpus curare memento.

Aeger diues habet nummos; sed non habet usum;

Verbera cum tuleris discens aliquando magistri.

Fer patris imperium; cum verbis exit in iram.

Res age quæ profunt; rursus vitare memento.

In quibus error inest; nec spes est certa laboris.

Quod donare potes gratis; concede roganti.

Nam recte fecisse bonis; in parte lucrorum est.

Quod tibi suspectum est; confestim discute quid sit.

Namque solent primo quæ sunt neglecta nocere.

Cum te detineat veneris damnosa voluptas.

Indulgere gulæ noli; quæ ventris amica est.

Cum tibi præponas animalia cuncta timere;

Vnum præcipio hominem plus esse timendum.

Cum tibi præualidæ fuerint in corpore vires.

Fac sapias animo poteris sic fortis haberi.

Auxilium à notis petito; si forte laboras.

Nec quisquam melior medicus; quam fidus amicus.

Cum sis ipse nocens; cur moritur victima pro te?

Stultitia est morte alterius sperare salutem.

Cum tibi vel socium; vel fidum queris amicum:

Non tibi fortuna est hominis; sed vita petenda.

Vtere quæ sitis opibus; fuge nomen auari.

Quid tibi diuitiæ profunt; si pauper abundas?

Si famam seruare cupis (dum viuus) honestam.

Fac fugias animo; quæ sunt mala gaudia vitæ.

Cum sapias animo; noli irridere senectam.

Nam quocumque sene puerilis sensus in illo est.

Disce aliquid; nam cum subito fortuna recedit:

Ars remanet; vitamq; hominis non deferit vnq̃.

Prospicito cunctans tacitus; quid quisq; loquatur;

Sermo hominum mores & celat & indicat idem.

Exerce studium; quamuis perceperis artem.

Vt cura ingenium; sic & manus adiuvat vsum.

Multum venturi ne cures tempora fati.

Non timet is mortem; quis cit contemnere vitam.

Disce sed a doctis; indoctos ipse doceto.

Propaganda etenim est rerum doctrina bonarum.

Hoc bibe quod possis: si tu vis viuere sanus.

Morbi causa mali est homini quandoq; voluptas

Laudaris quodcūq; palam; aut quodcūq; probaris:

Hoc vide; ne rursus leuitatis crimine damnes.

Tranquillis rebus quæ sunt aduersa caueto:

Rursus in aduersis melius sperare memento.

Discere ne cesses; cura sapientia crescit.

Rara datur longo prudentia temporis usu.

Parce laudato; nam quem tu sæpe probaris;

Vna dies; qualis fuerit: ostendit amicus.

Ne pudeat; quæ nescieris; te velle doceri.

Scire aliquid laus est; culpa est nil discere velle.

Cum Venere & Baccho lis est; & iuncta voluptas.

Quod lautum est animo complectere; sed fugelites.

Demissos animo & tacitos vitare memento.

Flumen quod placitum est; forsan latet altius vnda.

Cum tibi displiceat rerum fortuna tuarum.

Alterius specta; quò sis discrimine peior.

Quod potes id tenta; nam litus carpere remis

Tutius est multo; quam velum tendere in altum.

Contra hominem iustum; prauè contendere noli.

Semper enim deus iniustas vlciscitur iras.

Ereptis opibus noli mœrere dolendo:

Sed potius gaude; si tibi contingat habere;

Est iactura grauis; quæ sunt amittere damnis.

Sunt quædam quæ ferre decet patienter amicum,

LIBER QVARTVS.

Te npora longa tibi noli promittere vitæ.

Nā quocūq; ingrederis sequit̃ mors corporis vmbra.
Thure deum placā; e vitulum sine crescat aratro.

Ne credas placere dum; cum cædelitatur.

Cede locum læsus fortunæ; cede potenti.

Lædere qui potuit; prodesse aliquando valebit.

Cum quid peccaris; castiga te ipse subinde.

Vulnera dum sanas; dolor est medicina doloris.

Dannaris nuncq; post longum tempus amicum.

Mutauit mores; sed pignora prima memento.

Gratiōr officijs quolis mage; charior esto.

Ne nomen subeas quod dicitur offici perda.

Suspectus; caueas; ne sis miser omnibus horis.

Nam timidis & suspectis aptissima mors est.

Cum fueris seruos proprios mercatus in vsus:

Etfamulos dicas; homines tamen esse memento.

Quām primum rapienda tibi est occasio prima.

Ne rursus quæras; quæ iam neglexeris ante.

Morte repentina noli gaudere malorum.

Fœlices obeunt; quorum sine crimine vita est.

Cum coniunx tibi sit; necres; & fama labore.

Vitandum ducas inimicum nomen amici.

Cum tibi contingat studio cognoscere mulra;

Fac discas multa; ne cesses velle doceri.

Miraris verbis nudis me scribere versus?

Hæc breuitas sensus fecit coniungere binos.

FINIS.

LIBELLVS EXPLICI

TVS QVI CATO

INSCRIBITVR.

DICTA SAPI ENTVM

PERIANDRI CORINTHII.

Omniſibus placeto.	Bona res quies.
Periculofa temeritas.	
Sēper voluptates ſunt mortales; honores autē imortales.	
Amicis aduerſa fortuna vrentibus idem eſto.	
Lucrum turpe; res peſſima.	
Quicquid promiſeris facito.	
Infortunium tuum celato; ne voluptate afficias inimicos.	
Veritati adhæreto.	Age quæ iuſta ſunt.
Violentiam oderis.	Principibus cede.
Voluptati tempera.	A iure iurando abſtine.
Pietatem ſectare.	Laudato honeſta.
A vitijs abſtine.	Beneficium repende;
Supplicibus miſericors eſto.	
Liberos inſtitue.	Litem oderis.
Sapientivtere cōſuetudine.	
Bonos in precio habeto.	
Audi quæ ad te pertinent.	Reſponde in tempore.
Probrum fugito.	
Ea facito; quorum nō poſſis pœnitere.	
Ne cui inuideas.	
Quod iuſtum eſt imitare.	Oculis moderare.
Bene meritos honora.	Spem foue.
Calumniam oderis.	Affabilis eſto.
Cum errariſ; muta conſilium.	
Diutinam amicitiam cuſtodi.	
Omniſibus te ipſum præbe.	Concordiam ſectare.
Magiſtratus metue.	Ne loquariſ ad gratiam.
Ne tempore credideriſ.	Te ipſum ne negligas.
Seniorem reuerere.	Mortē oppete pro patria.
Ne quauis de re doleas.	

D I C T A

Ex ingenuis liberos crea,
Sperato tanquam mortalis.
Parcito tanquam immortalis.

Ne efferaris gloria.

Cede magnis.

Mortalia cogita.

Ne prior iniuriam facias.

Mortuum ne videto.

Consule inculpate.

Arcanum cela.

Opportunitatē expectato

Largire cum vilitate.

Dolorem fuge.

Amicis vivere.

Delecta amicos.

B I A N T I S.

In speculo te ipsum contemplare; & si formosus apparebis;
age quæ deceant formam. Sin deformis; quod in facie min⁹
est; id morum pensato pulchritudine.

De numine ne male loquare; quid sit autem ausculta.

Audito multa; loquere pauca.

Prius intellige; & deinde ad opus accede.

Ne ob diuitias lauderis virum indignum.

Persuasionē cape; non vi.

Compara in adolescentia quidem modestiam; in senectute
verosapientiam.

P I T T A C I M I T Y L E N A E I.

Quæ facturus es; ea ne prædixeris; frustratus enim videbe-
ris.

Deposito redde.

A familiaribus in minutis rebus læsus feras.

Amico ne maledixeris.

Inimicum ne putes amicum.

Vxorē dominare.

Quæfeceris parentibus; eadem à liberis expecta.

Desidiosus ne esto.

Inter amicos ne fueris iudex.

Ne contende cum parentibus; etiam si iusta dixeris.

Ne geras imperium; priusquam parere didiceris.

Infortunatum ne irriseris.

Ne lingua præcurrat mentem.

Quæ fieri non possunt; caue concupiscas.

Ne festinaris loqui.

Nosce te ipsum.

Ante oia venerare numen.

Parentes reuerere.

Audito libenter.

Voluptatem coërce.

Inimicitiam solue.

Vxorem ducito ex æqualibus; ne si ex ditioribus duxeris:
dominos tibi pares; non affines.

CLEOBVLII

LINDII.

Ne sis vnquam elatus.

Libros euolue.

Liberos tibi charissimo erudi.

Iuste iudicato.

A maledicētia temperato.

Suspicionem abiicito.

Parentes pacenter vince.

Beneficij accepti memento.

Inferiorem ne reijcias.

Ne te ipsum præcipites in discrimen.

Res amici diliges; vt perinde serues vt tuas.

Quod oderis; alteri nefeceris.

Ne cui miniteris. est enim muliebre.

Citius ad infortunatos amicos; q̃ fortunatos proficiscere.

Lapis auri index; aurum hominum.

Voto nihil preciosius.

Mendax calumniā vitam corrumpit.

Mēdaces odit quisquis prudens ac sapiens.

CHILONIS LACEDAEMONII.

Nosce te ipsum.

Temperantiam exerce.

Tempori parce.

Multitudini place.

Moribus probatus esto.

Oderis calumnias.

Legibus pare.

Nequid nimis.

Domus curam age.

Bonis benefacito.

Aliena ne concupiscas.

Ne cui inuideas mortalia.

Turpia fuge.

Iuste rem para.

Sapientia utere.

Ne quid suspiceris.

Ne fueris onerosus.

DICTA
SOLONIS ATHENIENSIS.

Deum cole.	Parentes reuerere.
Amicis succurre.	Nemini inuideto.
Veritatem sustineto.	Ne iurato.
Legibus pareto.	Cogita quod iustum est.
Iracundiæ moderare.	Virtutem laudato.
Malos odio prosequitor.	

TALETIS MILESII.

Principem honora.	Amicos probato.
Similis tuis.	Nemini promittito.
Quod adest; boni consulto.	A vitis abstinet.
Gloriam sectare.	Vitæ curam age.
Pacem dilige.	Laudat ^{us} esto apud omnes.
Susurrionem ex ædibus eijce.	

DICTA SAPIENTVM EX AVSONIO.
PERIANDER.

Nunquam discrepat vtile à decoro.
Plus est sollicitus; magis beatus.
Mortem optare malum; timere peius.
Faxis; vt libeat; quod est necesse.
Multis terribilis; caueto multos.
Si fortuna iuuat; caueto tolli.
Si fortuna tonat; caueto mergi.

BIANTIS CARMINE.
HEROICO.

Quæ nam summa boni; mens quæ sibi conscia recti.
Pernicies homini quæ maxima; solus homo alter.
Quis diues; qui nil cupiat; quis pauper; avarus.
Quæ dos matronis pulcherrima; vita pudica.
Quæ casta est; de qua mentiri fama veretur.
Quod prudentis opus; cum possit nolle nocere.
Quod stulti proprium; non posse & velle nocere.

S A P I E N T V M.
P I T T A C I C A R M I N E

Iambico trimetro.

Loqui ignorabit; qui tacere nesciet.
Bono probari malo; quam multis maior.
Demens superbis inuidet foelicibus.
Demens dolorem ridet in foelicium.
Pareto legi; quisquis legem sanxeris.
Plureis amicos re leunda compares;
Paucos amicos rebus aduersis probes:

Cleobuli Carmine Asclepiadeo.

Quanto plus liceat; tam libeat minus.
Fortunæ inuidia est; immeritus miser.
Foelix criminibus nullus erit diu.
Ignoscas alijs multa; nihil tibi.
Parcit quisq; bonis; prodere vult bonos.
Maiorum meritis gloria non datur.
Turpis saepe datur fama minoribus.

CHILONIS CARMINE CHORIAM

bico; ex choriâbis tribus & aphibracho. Vide f. otadicu.
Nolo minor me timeat; despiciatq; maior.
Viue memor mortis; immemor visis salutis.
Tristia cuncta exuperans; aut animo; aut amico.
Tu bene si quid facias; non meminisse fas est.
Grata senectus homini, quæ parilis iuuentæ
Illa iuuentus grauior; quæ similis senectæ.

SOLONIS CARMINE TROCHAI CO.

Dico tunc vitam beatam; facta cum perata sunt.
Par pari iugato coniunx; deffide est quod impar est.
Non erunt honores vnq; fortuiti muneris.
Clam coarguas propinquum; sed palam laudaueris.
Pulchrius multo parari; quam creari nobilem.
Certa si decreta fors est; quid cauere proderit?
Siue sunt incerta cuncta; quid timere conuenit?

THALETIS VERSV PENTAMETRO.

Turpe quid ausurus te sine teste time.
Vita perit; mortis gloria non moritur.

Quod facturus eris; dicere sustuleris.
 Crux est; si metuas; vincere quod nequeas.
 Cum vere obiurgas; sic inimice iuuas.
 Nil nimium; satis est; ne sit & hoc nimium.

SECVNTVR

MIMI PVBLIANI.

Alienum est omne quicquid oprando euenit.
 Ab alio expectes; alteri quod feceris.
 Animus vereri quis cit; scit tuto agredi.
 Auxilium humilia firma consensus facit.
 Amor animi arbitrio sumitur; non ponitur.
 Aut amat; aut odit mulier; nihil est tertium.
 Ad tristem partem strenua suspicio.
 Ames parentem si æquus est; si alter; feras.
 Aspice re oportet; quod possis deperdere.
 Amici vitia si feras; facis tua.
 Aliena; homini ingenuo; acerua est seruitus.
 Absentem lædit; cum ebrio quis litigat.
 Amans iratus multa mentitur sibi.
 Auarus ipse miseriæ causa est suæ.
 Amans quid cupiat scit; quid sapiat; non videt.
 Amans quod suspicatur vigilans somniat;
 Ad calamitatem quilibet rumor valet.
 Amor extorqueri non potest: elabi potest.
 Ab amante lachrymis redimas iracundiam.
 Aperte mala cum est mulier; tū demum est bona.
 Auarum facile capias; vbi non sis idem.
 Amare & sapere vix deo conceditur.
 Auarus nisi cum moritur; nil recte facit.
 Astute dum celatur se ætas indicat.
 Auarus damno potius quam sapiens dolet.
 Auaro quid male optes nō viuat diu.
 Animo dolenti nil oportet credere.
 Alienum nobis; nostrum plus alijs placet.

Amare iuueni fructus est; crimen seni,
 Anus cum ludit; mortis delicias facit.
 Amoris vulnus idem qui sanat, facit.
 Ad pœnitendum properat; cito qui iudicat.
 Amicos res opimæ parant; aduersæ probant,
 Aleator quanto in arte est melior; tâto est nequior.
 Arcum intentio frangit; animum remissio.

B Is est gratum; qđ opus est; vltro si offeras.
 Beneficium dare qui nescit; iniuste petit.
 Bonum est fugienda aspicere alieno in malo.
 Beneficium accipere; libertatem vendere est.
 Bona nemini hora est; vt non alicui sit mala.
 Bis enim mori est; alterius arbitrio mori.
 Beneficia plura recipit; qui scit reddere.
 Bis peccas; cum peccanti obsequium accõmodas.
 Bonus animus læsus; grauius multo irascitur.
 Bona mors est homini; vitæ quæ extinguit mala.
 Beneficium dando accepit; qui digno dedit.
 Blanditia; non imperio fit dulcis Venus.
 Bonus animus nunquam erranti obsequium
 accommodat.
 Beneficium se dedisse qui dicit; petit.
 Beneficium sæpe dare; docere est reddere.
 Bonitatis verba imitari; maior malicia est.
 Bona opinio homini tutior pecunia est.
 Bonum tamen si supprimitur; non extinguitur.
 Bis vincit; qui se vincit in victoria.
 Benignus etiã dandi causam cogitat.
 Bis interimitur; qui suis armis perit.
 Bene dormit; qui non sentit qđ male dormiat.
 Bonorũ crimen est officiosus miser.
 Bona fama in tenebris proprium splendorem obtinet.
 Bene cogitata si excidunt; non occidunt.
 Bene perdit nummos; iudici quum dat nocens.
 Bonis nocet; qui quis pepercerit malis.

Handwritten signature and scribbles.

Bonis nocet; quisquis pepercit malis.
 Bono iustitiæ; proxima est seueritas.
 Bonum apud virum cito moritur iracundia.
 Bona turpitudine est; quæ periculum indicat.
 Bona comparat præsidia misericordia.
 Bonarum rerum consuetudo pessima est.
 Beneficium dignis vbi das; omnes obligas.

Crudelis in re aduersa est obiurgatio.
 Cauendi nulla est dimittenda occasio.
 Cui semper dederis; vbi neges; rapere imperas.
 Crudelem medicum intemperans æger facit.
 Coniunctio animi; maxima est cognatio.
 Cuius mortem amici expectant; vitam oderant.
 Cum inimico nemo in gratiam cito redit.
 Citius venit periculum; cum contemnitur.
 Casta ad virum matrona parendo imperat.
 Cito ignominia fit; superbi gloria.
 Consilio melius vincas: quàm iracundia.
 Cuius dolori remedium est patientia.
 Cum vitia profunt; peccat qui recte facit.
 Contemni leuius est; quàm stultitia percuti.
 Comes facundus in via; pro vehiculo est.
 Cito improbor; læta in perniciem cadunt.
 Crimen relinquit vitæ; qui mortem appetit.
 Cui plus licet quàm par est; plus vult quàm licet.

Discipulus est prioris posterior dies.
 Damnare est obiurgare; cum auxilio est opus.
 Diu apparandum est bellum; vt vincas celerius.
 Dixeris maledicta cuncta; quum ingrati hominē dixeris.
 De inimico ne loquere malum; si cogites.
 Deliberare vtilia; mora tutissima est.
 Dolor decrescit; vbi quò crescat non habet.
 Dediscere flere foeminam; est mendacium.

Discordia fit charior concordia.

Deliberandum est diu; quod statuendum est semel.

Difficilem oportet aurem habere ad crimina.

Dum vita grata est; mortis conditio optima est.

Damnum appellandum est cum mala fama lucrum.

Ducis in consilio posita est virtus militum.

Dies quod donat timeas; cito raptum venit.

Dimissum quod nescitur non amittitur.

Etiam innocentes cogit mentiri dolor.

Etiam peccato recte praestatur fides.

Etiam celeritas in desiderio mora est.

Ex vitio alterius; sapiens emendat suum.

Et deest; & superat miseris excogitatio.

Etiam obliuisci quod scis; interdum expedit.

Ex hominum quaestu; facta fortuna est dea.

Effugere cupiditatem; regnum est vincere.

Exuli ubi nusquam domus est; sine sepulchro est tanquam mortuus.

Cui nusquam domus est; sine sepulchro est mortuus.

Etiam qui faciunt; odio habent iniuriam.

Eripere telum; non dare irato decet.

se denegare patriae; Exilium est pati.

Etiam capillus vnus habet vmbra suam.

Eheu quod miser est; fieri metuendo senem.

Etiam hosti est æquus; qui habet in consilio fidem.

Excelsis multo facilius casus nocet.

Idem qui perdit; quo se seruet in reliquum.

Fortuna cum blanditur captatum venit.

Fortunam citius reperias; quam retineas.

Formosa facies muta commendatio est.

Frustra rogatur; qui miseri non potest.

Fraus est accipere; quod non possis reddere.

Fortuna nimium quae fouet, stultum facit.

Fatetur facinus is, qui iudicium fugit.

MIMI.

Fœlix improbitas; optimorum est calamitas,
 Feras; non culpes; quod vitari non potest.
 Futura pugnant; vt se superari sinant,
 Furor fit; læsa sæpius patientia.
 Ficta cito ad naturam redierint suam.
 Fidem qui perdit; nil potest vltra perdere.
 Facilitas animi ad partem stultitiæ rapit.
 Fides vt anima; vnde abijt; nunquam eo redit.
 Fidem nemo vnquam perdit; nisi qui non habet.
 Fortuna obesse nulli contenta est semel.
 Fulmen est; vbi cum potestate habitat iracundia.
 Frustra; cum ad senectā vctum est; repetes adolescentiā.
 Falsum maledictum; maleuolum mendacium est.
 Fœminæ naturam regere; desperare est omnium.
 Fer difficilia; vt facilia leuius feras.
 Fortuna nulli plus quàm consilium valet.
 Fortuna vitrea est; quæ cum splēdet frangitur.
 Feras quod lædit; vt quod prodest perferas.
 Facit gratum fortuna; quam nemo videt.
 Frugalitas miseria est rumoris boni.

Graue præiudicium est; quod iudicium non habet.
Grauiissima est probi hominis iracundia.

sentire nihil
perire peritiam
 Grauis animi pœna est; quem post factum pœnitet.

Grauis animus dubiam nō habet sententiam.

Graue est malum omne; quod sub aspectu latet.

Grauius nocet; quodcūq; in expertum accidit.

Grauior inimicus; qui latet sub pectore.

Grauiissimum est imperium consuetudinis.

Graue crimen; etiam cum dictum est leuiter; nocet.

Heu quàm difficile est gloriæ custodia.

Homo extra corpus est suum; cum irascitur.

Heu q̄ est timendus; qui mori tutum putat.

Homo qui in homine calamitoso est misericors;

meminit sui.

PVBLIANI.

Honestā turpīto est; pro bonā causā mori.
 Habet in aduersis auxilia; qui in secundis commodat.
 Heu quā miser est lādi ab illo; de quo nō possis queri.
 Hominem experiri multa paupertas iubet.
 Heu dolor q̄ miser est; qui in tormento vocem nō habet.
 Heu quā p̄nitenda incurrunt homines viuendo diu.
 Habet suū venenum blanda oratio.
 Homo toties moritur; quoties amittit suos.
 Homo semper in sese aliud fert; in alterum aliud cogitat.
 Honestus rumor; alterum est patrimonium.
 Homo nescit; si dolore fortunam inuenit.
 Honestē feruit; qui succumbit tempori.
 Homo vitæ commodatus; non donatus est.
 Hæredem scire; vtilius est q̄ querere.
 Hæredis fletus; sub persona risus est.
 Habent locum maledicti crebræ nuptiæ.

Inferior horret; quicquid peccat superior
 Inimicum vlisci; vitam accipere est alteram.
 Id agas ne quis tuo te merito oderit.
 Inuitum cum retineas; exire incitas.
 Ingenuitatem lādis; cum indignum rogas.
 In nullum auarus bonus est; in se pessimus.
 Inopi beneficium bis dat; qui dat celeriter.
 Instructa inopia; est in diuitijs cupiditas.
 Inuitat culpam; qui peccatum præterit.
 Lucundum nihil est; nisi quod reficit varietas.
 Ingenuitas non recipit contumeliā.
 Impune peccat in eum; qui peccat rarior.
 Ingratus vnus miseris omnibus nocet.
 In miseri vita nulla contumelia est.
 Inopiæ praua defunt; auaritiæ omnia.
 Ita amicum habeas; posse vt fieri inimicum putes.
 Inuidiam ferre; aut fortis aut foelix potest.
 In amore mendax semper iracundia.
 Inuidia tacite; sed minute irascitur.

Iratum breuiter vites; inimicum diu.
 Iniuriarum remedium est obliuio.
 Iracundiam qui vincit; hostem superat maximum.
 In malis est sperare bonum; nisi innocens nemo solet.
 In vindicando criminosa est celeritas.
 Inimicum quousque humilem; docti est metuere.
 In calamitoso risus etiam iniuria est.
 Iudex damnatur; cum nocens absoluitur.
 Ignoscere humanum; ubi pudet cui ignoscitur.
 In rebus dubijs plurima est audacia.
 Illo nocens se damnat; quo peccat die.
 Ita crede amico; ne sit inimico locus.
 Iratus etiam facinus consilium putat.
 Improbe Neptunum accusat; qui iterum naufragium facit.

Loco ignominiae est apud indignum dignitas.

Laus ubi noua oritur; etiam vetus admittitur.

Lasso doloris remedium inimici dolor.

Leuis est fortuna; cito reposcit; quae dedit.

Lex vniuersae est; quae iubet nasci & mori.

Lucrum sine damno fieri non potest.

Lasciuia & laus nunquam habent concordiam.

Legem nesciens vereatur; fortunam innoscens.

Luxuriae defunt multa; auariciae omnia.

Malignos fieri maxime ingrati docent.

Multis minatur; qui vni facis iniuriam.

Mora omnis otio est; sed facit sapientiam.

Mala causa est; quae requirit misericordiam.

Mori est foelicis; antequam mortem inuocet.

Miserum est tacere cogi; quod cupis loqui.

Miserima est fortuna; quae inimico caret.

Malus est vocandus; qui sua causa est bonus.

Malus ubi bonum se simulat; tunc est pessimus.

Metus cum venit; rarum habet somnus locum.

Mori necesse est; sed non quoties volueris.

P V B L I A N I.

Male geritur; quicquid geritur fortunæ fide.
 Mortuo qui mittit munus; nil dat illi; adimit sibi.
 Minus est quàm seruus; dominus qui seruos timet.
 Magis hæres fidus nascitur; quàm scribitur.
 Male in consilio foemina vincunt viros.
 Mala est voluptas; alienis assuescere.
 Magno cum periculo custoditur; quod multis placet.
 Mala est medicina; vbi aliquid naturæ perit.
 Mala naturæ nunquam doctrina indigent.
 Miseriam nescire; est sine periculo viuere.
 Male viuunt; qui se semper victuros putant.
 Maledictum interpretando facies acrius.
 Male secum agit æger; medicum qui hæredem facit.
 Minus decipitur; cui negatur celeriter.
 Mutat se bonitas; quum irrites iniuria.
 Mulier quum sola cogitat; male cogitat.
 Malefacere qui vult; nusquam non causam inuenit.
 Maleuolus semper sua natura vescitur.
 Multos timere debet; quem multi timent.
 Male imperando summum imperium amittitur.
 Mulier quæ nubit multis; multis non placet.
 Malum consilium est; quod mutari non potest.
 Nil agere semper infœlici est optimum.
 Nil peccent oculi; si animus oculis imperet.
 Nil proprium ducas; quod mutari possit.
 Non cito ruina perit vir; qui ruinam timet.
 Nescis quid optes; aut quid fugias; ita ludit dies.
 Nunquam periculum sine periculo vincitur.
 Nulla tam bona est fortuna; de qua nil possis quærere.
 Nusquam melius morimur homines; quàm vbi libeter vivimus.
 Negandi causa avaro nusquam deficit.
 Nimium altercando veritas amittitur.

Quotidie damnatur; qui semper timet.
 Quotidie est deterior posterior dies.
 Ridiculum est; odio nocentis perdere innocentiam.

MIMI.

PArs beneficij est; quod petitur; bene si neges.
 Stultum est timere; quod vitare non potest.
 Timidus vocat se cautum; parcum sordidus.
 Veterem ferendo iniuriam; inuitas nouam.
 Tam deest auaro quod habet; quam quod non habet.
 O vita misero longa; foelici breuis.

ALIQ VOT SENTENTIAE INSIGNES EX VARIIS COLLE CTAE SCRIPTO RIBVS.

PITTACVS.

Difficilia quæ pulchra.
 Magistratus virum arguit.
 Prudētis est prospicere; ne quid eueniat mali; Fortis tolle
 rare; si quid forte obtigerit.
 Ne cui calamitatem suam exprobraueris.
 Vxorem æqualem ducito.

BIAS.

Valere corpore; naturæ munus est. Diuitiæ dantur à for-
 tuna. Sapientia animi bonum est.
 Ita dispensa tempus; quasi & diu victurus; & mox
 moriturus.
 Delibera lente; quod decreueris constanter vrge.
 Ne præceps sis ad loquendum.
 Pessimi consultores ira & præcipitantia.
 Sapiens omnia sua bona secum portat.

CLEOBOLVS.

Amicos beneficijs foue; quo fiant amiciores; Inimicis be-
 nefac; quo fiant amici.
 Egressurus domo; tecum expendito; quid foris agere ve-
 lis; Domum vbiredieris; quid egeris putato.

INSIGNES.

Audiendi quàm loquendi studiosior esto.

Voluptati frenos inijcito.

Vxori præsentibus alienis nec blādire; nec iurgitū facito.

Rebus secundis ne efferaris; aduersis ne deijciaris.

PERIANDER.

Voluptas cito perit; honos immortalis est.

Tuta quies; periculosa temeritas.

In rebus prosperis esto moderatus; in aduersis prudens.

Cura potest omnia.

ANACHARSIS.

De arte non iudicat nisi artifex.

Ex alienis vitijs disce quàm foeda sunt.

Linguam; ventrem; & pudenda cohibe.

Potior est vnus amicus insignis; quàm multi vulgares.

THALES.

Difficillimum est omnium; nosse se ipsum.

Quæ in alijs damnes; ipse ne feceris.

Amicorū nō minus absētium quā præsentium memores
esse oportet.

Animus honestis artibus excolendus est potius; quàm
forma corporis componenda.

Nequæras fraude ditescere.

Quælem gratiam reruleris parentibus tuis; talem expe
cta & à liberis tuis.

SOLOON.

Virtus fidelior est iureiurando.

Quod præclarum est; accurate agendum.

Amicum ne temere recipito; receptum ne reiijcito.

Impera; sed prius edoctus imperio parere.

AESOPVS.

Aesopus. Cum regibus aut omnino non loquendum; aut
quæ sunt iucundissima loqui oportet. Solō correxit;

aut quæ sunt optima: Rationi pareto.

Malorum consuetudinem fugito.

In defunctum maledicta ne congerito.

SENTENTIAE.

Filius ne pentē alere cogitor à quo nullā artē edoctus est.
Vitę finem spectato. CHILO Lacedemonius.
Si dixeris quæ vis; audies quæ non vis.
Damnum turpilucro potius esto.
Ne lingua præuertitor animum.
Quæ fieri non possunt; ne tentes.
Index aurum; aurum explorat hominem.
Amato tanquam osurus; oderis tanquam amaturus.

ARISTIPPVS.

Opes eiusmodi tibi para; quæ nauifracta; simul cum domino enatent.
Fortunæ bona varij casus eripiunt; bona animi quæ sola vere bona sunt; nec incēdium nec naufragium potest eripere.
Disce puer; quæ viro sunt vsui futura.

THEOPHRASTVS.

Preciosissimus sumptus est tempus.

ANTISTHENES.

Regium est audire male; quum feceris bene.
Satius est hi in coruos; quam in adulatores incidere. Illi mortuum exedunt; hiuium etiam.
Quod rubigo ferro; hoc liuor homini.
Fratrum concordia quouis muro tutior.
Præcipua disciplina; dediscere mala.

DIOGENES.

Vir bonus Dei simulachrum est;
Amor ociosorum est negocium;
Miserrima res senex egens.
Perniciosissime mordent; ex feris bestijs obtrektor; ex cicuribus adulator.
Oratio blanda; melleus laqueus.
Venter vitæ Charybdis est.
Formosum scortum; lætale mulsum.
Qui præclara loquuntur nec faciunt; citharæ similes sūt; quæ sonat alijs; ipsa nec audiens; nec sentiens.

INS TITVTVM.

Ridicule faciunt qui in psalterio sonos aptant ligno; animus ad recte viuendum non componunt.

Frustra viuunt; cui vt bene viuatur nulla cura est.

Qui forma decorus indecore loquitur; ex eburnea vagina plumbeum educit gladium.

Serui heris improbi seruiunt cupiditatibus.

Eruditio iuuenibus sobrietas est. senibus solatium; pauperibus diuitiæ; diuitibus ornamentum.

Nobilitas; gloria; diuitiæ; malitiæ sunt velamenta.

S O C R A T E S.

Quæ supra nos; nihil ad nos.

Hoc vnum scio; me nihil scire.

C R A T E S.

Vt in omni malo puniceo granum aliquod putre est; ita nemo reperitur vndiquaque purus à vitio.

ZENON CITTIENSIS.

Nō quæ magnus statim bonus est; sed quæque bonus; idem magnus est.

Ideo natura dedit homini aures duas; os vnicum; vt plus audiamus; quam loquamur.

Auribus attrahendisunt homines potius; quam pallio; id est persuasione magis; quam violentia.

Lupinum aqua perfusum dulcescit; homo licet natura tristior; vino hilarescit.

THEMISTOCLES.

Prestat habere viros egētes pecunia; quam pecuniā egētē viris.

P E R I C L E S.

Amicum esse licet; sed vsque ad aras; id est; amici causa nō est violanda religio.

L A M A C H V S.

Non licet in bello; bis peccare.

I P H I C R A T E S.

Indecora sapiēti vox. Nō putarā; aut non expectaram.

M. C V R I V S.

Prestatius est impare aurum habētibus viris; quam habere aurum.

C A T O S E N I O R.

Mirum eam ciuitatem saluam esse posse; in qua minoris veneat bos quam piscis.

SENTENTIAE.

MYSONIVS. Apud Gellium.

Si per laborem honesti quippiā egeris; labor abit; honestum manet; Si per voluptatem turpe quippiā feceris; voluptas abit; turpitudine manet.

ERASMV ROT. LECTORI S.D.

Fac memineris lector; quæ hæcenus legisti; Ethnicorum esse decreta; ut scias cum iudicio esse legenda. Quæ nunc leges; ipsius Christi & sanctæ ecclesiæ sunt oracula; quæ tuto sequi possis; imò quæ sola beatum possint efficere. Proinde sic lege ut rem feriam; ac Vale.

CHRISTIANI HOMINIS.

institutum per Erasmus Roterodamum.

Ad Gal. v. Valet in Christo fides;

quæque dilectione operatur.

FIDES.

Credo Primus articulus.

Confiteor primum ore pio; venerorque fidei

Mente deum patrem; vel nutu cuncta potentem.

Hunc qui stilligeris speciosa volumina cœli;

Et solidum omniparæ telluris condidit orbem.

Et in Iesum.

ij.

Eius item gnatum Iesum; cognomine Christum;

Quem dominum nobis agnoscimus ac veneramur.

Qui conceptus.

iiij.

Hunc Maria a ffilatu diuini numinis a luo

Concepit virgo; peperit purissima virgo.

Passus sub Pontio.

iiij.

Et graue supplicium immeritus damnanter Pilato

Pertulit; infami suffixus in arbore; mortem

Oppetijt; tumulatus homo est; claususque sepulchro.

Interea penetrat populator ad infera regna.

Tertia die.

v.

Mox ubi tertia; hoc mœsto se prompsit orbi

Emersit tumulto superas rediit in auras.

Ascendit.

vi.

Inde palâm ætheream scandit sublimis in arcem;
Illic iam dexter patri affidet omnipotenti.

Iterum venturus. vii.

Idem olim rediturus; vt omnem iudicet orbem.
Et viuos pariter; vitâq; & lumine cassos.

Credo in spiritum. viij.

Te quoq; credo fide simili spirabile numen.
Halitus afflatusq; dei facer; omnia lustrans.

Sanctam ecclesiam. ix.

Et te confiteor sanctissima concio; qua gens
Christigena arcano nexu coit omnis in vnum
Corpus; & vnanimis capiti sociatur Iesu.

Hinc proprium nescit; sed habet communia cuncta.

Remissionem peccatorum. x.

Hoc equidem in cœtu sancto; peccata remitti

Credo; vel ipsi sacro fuerint qui fonte renati;

Vel qui diluerint vltro sua crimina fletu.

Carnis resurrectionem. xi.

Nec dubito quin examinata cadauera rursus

In vitam redeant; animas sortita priores.

Vitam æternam. xij.

Vtraq; pars nostri; corpusq; animusq; deinceps

Iuncta simul; vitam ducent sine fine perennem.

SEPTEM SACRAMENTA.

Hoc quoq; persuasum est; ecclesia mystica septem

Munera dispensat; quæ sacramenta vocantur.

Hinc variæ dotes; & gratia plurima menti

Cœlitus inseritur; si quis modo sumpserit apte.

Ordo primus.

Ordine namq; sacro; confertur sacra potestas.

Vt fungare minister ipsi; Christo auspice; sanctis.

Matrimonium. ij.

Munere coniugij nati hunc prodimus in orbem.

Vsque a deo pulchri; pulcherrima portio; mundi.

Baptismus. iij.

CHRISTIANI NOMINIS.

Munere baptismi longe foelicius ijdem;
Quam prius in te Christe renascimur; atq; nouamur.

Confirmatio. iij.

Deinde in amore dei nos confirmatio sacra
Constabit; mentemq; inuictio robore durat.

Eucharistia. v.

Mysticus ille cibus (Græci dixere synaxin)
Qui panis viniq; palam sub imagine Christum;
Ipsum præsentem vere exhibet; intima nostri
Viscera; coelestis aginat; & educat esca;
Inq; deo reddit vegetos; & reddit adultos.

Pœnitentia. vi.

Si quem forte deo capitalis reddidit hostem
Noxia; continuo Metanœa medebitur illi.
Restituet lapsum; rescissaq; fœdera rursus.
Sarciet. offensi placabit numinis iram;
Commisisti modo pœniteat; pigeatq; nocentem;
Isc; volens peragat præscripta piamina culpæ.

Vnctio. vii.

Vnguinis extrêmi munus nos in unit; & armat;
Migrantemq; animam per summa pericula; tuto
Transmittit patriæ; & superis commendat euntem.

Amor dei.

Hæc est indubitata fides; cui pectore certo
Nixus amabo patrem super omnia cunctipotentem;
Qui me condiderit q; & in hunc produxerit orbem.
Rursus amore pari dominum complectar Iesum;
Qui nos asseruit, præcioq; redemit amico.
Spiritus item sanctum; qui me sine fine benigno
Afflatu fouet; atq; anienetralia ditans
Dotibus arcanis; vitæ creat aura.
Atque hic ternio sanctus; & omni laude ferendus.
Toto ex corde mihi; tota de mente; supremis
Viribus obsequio; meritoq; coletur honore.
Hunc vnum reuerbor; & hoc semel omnis in vno

Spes mea figetur; hoc omnia metiar vno.
Hic propter sese mihi semper amabitur vnus.

Amor sui.

Post hunc haud alia ratione: ac nomine charus
Ipsi mihi fuero; nisi quatenus omnis in illum
Ille me referatur amor; fontemq; reuisat.

Fuga peccati.

Culpa[m] præterea fugiam pro viribus omnem.
Præcipue capitale tamen vitauero crimen;
Quod necat atque animam lætali vulnerat ictu.

Superbia. Inuidia. Ira.

Ne fastu tumeam; ne vel liuore maligno
Torquear; aut bili rapiar feruente: cauebo.

Gula. Luxuria. Pigritia.

Ne vel spurca libido; vel insatiabilis aluus
Imparet enitar; ne turpis inertia vincat.

Auaritia.

Ne nunquam saturanda fames me vexat habendi.
Plus satis vt cupiam fallacis munera mundi.

Fuga malorum hominum.

Improba pestiferi fugiam commercia cœtus
Omnia; summo animi cōnatu; proq; virili.

Studium pietatis.

Atque huc incumbam neruis; ac pectore toto.
Vt magis atque magis superet mihi gratia virtus;
Augescatq; pię diuina scientia menti.

Deprecatio.

Orabo; superosq; precum libamine puro
Placare adnitar; cum tempore sedulus omni;
Tum vero eximie; quoties lux festa recurret.

Frugalitas victus.

Frugales epulæ semper; mensaq; placebit
Sobria mundities; & auari nescia luxus.

Ieiunium.

Seruabo reuerens; quoties ieiunia nobis
Indicit certis ecclesia sancta diebus.

CHRISTIANI NOMINIS.

Mentis custodia.

Sancta vtilint mihi secretæ penetralia mentis.
Ne quid eò subeat fœdumue; nocensue studebo.

Linguæ custodia.

Ne temere iuret; ne vnquam mendacia promat;
Turpia ne dictu dicat mea lingua cauebo.

Manus custodia.

A furto cohibebo manus; nec ad vlla minuta
Viscatos mittam digitos; & si quid ademptum
Cuiquam erit; id domino properabo reddere iusto.

Restitutio rei forte repertæ.

Id quoque restituam; si quid mihi forte repertum est:
Me penes; haud patiar prudens aliena morari.

Amor proximi.

Nec secus atq; mihi sum charus; amabitur omnis
Proximus; est autem; ni fallor; proximus ille
Quisquis homo est; at sic; vt amor referatur amici
In Christum; vitamq; piam; veramq; salutem.
Huic igitur fuerit quoties opus; atque necesse;
Sedulus officio corpusq; animumq; iuuabo:
Vt mihi succurri cupiam; si forsam egerem.
Id tamen in primis præstabo vtrique parenti;
Per quos visibili hoc nasci mihi contingit orbe.
Tum præceptor; qui me erudit; instituitq;
Morigerus fuero; ac merito reuerebor honore.
Atrius dulcisq; scholæ studiique sodales
Semper (vri par est) sincero amplectar amore.

Confessio.

Si quando crimen fuero prolapsus in vllum;
Protinus enitar; pura aut confessio lapsum
Erigar; ac iusta tergatur noxia pœna.

Sumptio corporis Christi in vita.

Ast vbi sacra me ad corporis atque cruoris
Cœlestes epulas; pietasq; diesq; vocabit;
Illotis manibus metuens accedere; pectus

INSTITVTVM.

Ante meum; quanta cura studioq; licebit.

Purgabo maculis; virtutum ornabo nitelis.

Morbus.

Porro vbi fatalis iam terminus ingruet æui;

Extremumq; diem cum morbus adesse monebit;

Mature sacramentis me amare studebo.

Atque his muneribus quæ ecclesia sancta ministrat

Christigenis; reteget confessio crimina vitæ

Sacrifico; sumam Christi venerabile corpus.

Mors.

Quod si vicinæ propius discrimina mortis

Urgebunt; supplex accersam qui mihi rite

Oblinat; ac signet sacro ceromate corpus.

Atque his præsidij armatus: sic vti dignum est

Christicola; forti ac fidenti pectore vita

Decedam; bonitate Dei super omnia fretus.

Hoc fac & viues.

RODOLPHVS AGRICOLA IO,

ANNI AGRICOLAE SVO

FRATRI: S.D.

NIHIL habeo mi frater; quod vel ego aptius tibi
pro nostra necessitudine (vt qui frater sim tuus) as-
ferre possim; vel tu potius pro tua ætate (vt qui prima iu-
uentæ spacia ingrederis) ex me expectare debeas; quàm
vt vndecunq; possim; eam tradam tibi; quibus & erudi-
tione ornator; & vita melior euadas. Idq; dignum stu-
dij meis; dignū amore nro arbitror munus; ea parare ti-
bi. quorū vñs nō tēpore intercīdat; nō casibus obnoxius
sit; Sed quēadmodū natura ppetuo nos deuinxit pignore;
ita illa q̄q̄ a me accipis; solida p̄inde sint; ppetuoq; tibi ad
iumentum futura. Quod si pulchre apud poetam ille mo-
nuisse filium videtur; qui inquit.

Disce puer virtutem ex me; verumq; laborem

Fortunam ex alijs.

EPISTOLA NVNCVPATORIA.

Et ille quidem ; cuius omnis conatus pēdebat ex fortuna ;
 omnis ad fortunā labor dirigebatur ; non immerito vir-
 tutis ego tibi horramenta colligā ; qui vitā hactenus eis
 impēdi studijs ; quę vera ; certissimāq; ad virtutē dicūt
 via q̄q; in rebus humanis qd experendū sit ; quid fugiē-
 dū ; quid recte secusue fiat ; veluti in speculo cōspiciēdū
 nobis considerandūq; proponunt. Cum sint autē per
 multa quę ad vitę pertineant institutionē ; Gręcis Latī-
 nisq; litteris cōscripta ; egregia in primis & admirabilis
 Isocratis ad Dēmonicū Parēnesis mihi videtur . Ea enī
 suauitas est dicendi ; is ornatus ; & (vt ita dicā) sculptura
 orationis ; tanta pręterea maiestas ; vtilitas ; decor prę-
 ceptorū ; vti ; quemadmodum pugiles meditados q̄sdā
 nodos nexulq; habēt ; quibus incertam iēs subito vel nō
 cogitantes etiā vrantur : ita nos quoq; oporteat : certa
 quēdā & ad manum posita vitę habere pręcepta ; quę
 omnes n̄ras ; velut ad filiū dirigant actiones : quorumq;
 tenax infixamētib; n̄ris memoria ; recti nos limitem
 egredi vbicq; vetet ; hic libellus aptus v̄ maxime ad hęc
 rem ; atq; accōmodatus mihi videatur . Eū itaq; in Latī-
 nū sermonem ē Gręco conuerti ; rem scrupulosam co-
 natus ; vt numeros q̄q; q̄rū ille fuit obseruatissimus ; &
 schemata ; vel (vt nos dicimus) exornationes oratiōes .
 quo ad possē imitarer . Per similit̄ enim cadētia & desinē-
 tia ; & equata & contrapōsita ; & reliquos id genus or-
 natus ; voluitur oratio . Quorū vt studiosus pręcipue
 Gorgias Leōtinus p̄ceptor ipsius ; alijsq; ætatis illius so-
 phistę fuerūt ; ita diligentior ipse , vt secuta ipsum ; non
 affectata viderētur . Hūc ego legendum tibi etiam atq;
 etiam ; & ad verbū quoq; ediscendum cēseo ; semperq;
 velut ante oculos ; tanquam regulā quādā ; vitęq; prę-
 scriptū habendum . Ita fiet ; vt nō solum instruat os tuū ;
 verum animū quoque emēdet . Quemadmodū enim
 ad doctrinam pręcipuum est intelligere quę legas ; ita
 ad virtutem maximum facere quę intelligas .

ISOCRATIS AD DEMONICVM PA
R AENENSIS PER ERVDI.

tissimum virum Rodolphum

Agricolam e Græco in

Latinum sermo.

nē traducta.

N multis Demonice rebus multum inue-
nimus distantes bonorum mentes; atque
malorum cogitationes; multo vero maxi-
mum accipere discrimen circa mutua
consuetudinem vitæ. Hi enim p̄sentes solū
amicos venerantur. Alii eos q̄q̄ lōge ab-
sunt benivolētia p̄sequuntur. Ac malorū quidem amicitia
tempus exiguum dissoluit; at bonorum ne omnis qui-
dem æui tractus extinguit. Quū putem igitur eos qui glo-
riam expetunt; quicq̄ suos eruditioni conatus destināt; bo-
nos & nequaquam malos decere sectari; hanc orationem
dono tibi misi; indicium erga te benenolentiæ: signumq̄
cū Hipponico familiaritatis. Decet enim liberos quemad-
modum facultatum; ita amicitie quoq̄ paternæ heredita-
tem suscipere. Video autem & occasionem nobis conue-
nientem; & p̄sentis nos oportunitatem temporis adiu-
uantem. Tu enim erudiri cupis; ego erudire alios adnitor.
Tu sapientiæ studio adhuc teneris; ego deditos illi recta via
deduco. Quicumq̄ autem adhortatorias ad amicos suos
orationes conscribunt; pulchrum illi quidem opus assu-
munt; nō tamen circa id quod est in philosophia præstan-
tissimum laborant. Qui vero adolētibz p̄monstrāt
non ea quibus vehementiam in dicendo consequantur; sed
quo pacto vita moribusq̄ industrij fiant; tanto magis
quā illi audientibus prossunt: quātum interest; quod illi
ad sola ipsos verba confirmant; hi vero ipsorum quoque
facta emēdant. Quamobrem nos nō exhortationem tibi
parantes; sed institutionem tibi scribentes; pergemus nō

stri te consilij participem facere; quas res oporteat adulescentes desiderare; & quæ rursus opera uitare; qualibus item hominibus se coniungere; & quomodo suam ipsorum vitam instituire. Quicumque enim vitæ cursum hoc itinere fecerit; his soli ad ipsam virtutem ingenue adire poterunt. Qua non res honestior; non constantior est vlla. Pulchritudo enim vel valetudine perit; vel tempore flaccescit. Diuitiæ vitiorum sunt potius; quam integritatis ministræ; facultatem nempe desidii præbentes; & ad voluptatem iuvenes excitantes. Robur prudentiæ coniunctum profuit; sine illa vero sapius eum qui id habet offendit; & corpora quidem eorum qui se exercent; adornat; industriam iam vero natus obscurat. Virtutis autem possessio quorum bona fide mentibus ipsa coaluerit; sola consenscit; diuitijs potior, vtiliorque generis splendore; quæque fieri nequeunt ab alijs illa suis viribus subdens; & multitudinem metuenda; constanter expectans; desidiam; dedecus; laborem; laudem arbitrat. Hoc cognitu per facile est; ex gloria certaminum Herculis; operumque à Theseo gestorum. Quibus morum præstantia tantum laudis insigne; operibus adiecit; ut omnis temporum posteritas rebus; quas gesserunt offundere nequierint obliuionem. Sed & tu quoque memor patris tui viuendi sectæ; nonne habebis pulchrum ac domesticum eorum; quæ a me tibi dicentur; exemplum. Neque enim parui virtutem faciens; neque secordiæ deditus egit ætatem; sed corpus laboribus exercebat; animo pericula subibat; neque extra modum diuitias expetebat; sed præsentibus quidem fruebatur bonis; veluti mortalis; gerebatque curam futurorum; veluti immortalis. Neque vero contempe vitam instituerat; sed elegans erat & magnificus; simulque expositus amicis. Impensius laudabat officio ipsum prosequentes; quam generis sibi necessitudine deuinctos. Persuadebat enim multo ad amicitiam efficacior esse naturam legem; mores genere; electionem necessitate. Tempus in præsentia nos deficeret; si omnes illius actionis enu-

P A R A E N E S I S.

merare pergamus: exacteq; de illis nobis alio erit loco dis-
ferendum. Nunc signum quoddā Hipponici sustulimus
naturæ; ad quem velut exemplar vitam formes oportet;
legemq; tibi mores illius putes & imitatore[m] te emulūq;
virtutis paternæ præbeas. Turpe nāq; fuerit pictores pul-
cherrima quæq; exprimere animantium; & liberos non
imitari industriam parentum. Existimes autem nullū ita
pugilem contra aduersarios suos decere meditari; sicut te
considerare; quo pacto cum patris tui ratione viuendi de-
certes: fieri autem non potest: vt animū quisquā taliter
formet; nisi multis ante honestisq; præceptis fuerit exple-
tus. Corpora nāq; moderatis laboribus; animus vero a-
ctiōibus honestis roboratur. Experiar igitur breuiter ea
tibi exhibere; quibus obseruandis in vita plurimum vi-
dearis virtutibus additurus; & gloriam cunctos apud ho-
mines consequuturus.

PRIMVM quidem pie diuina colas; non solum sa-
crificans; verū etiam quodiuraris præstans. Illud em̄
affluentia opum est signū: hoc morū pbitatis iudiciū.

Numen venerare semper quidem; præsertim quod ci-
uitas; sicut enim simul videberis sacra deo facere; legibusq;
obtemperare.

Talem te exhibeas erga parentes; quales exhibere se-
tibi voles ex te progenitos.

Firma exercitationibus te corporis; non ijs quæ robo-
ri; sed quæ sanitati conducunt. Id assequaris si desinas la-
borare; tolerando adhuc labori sufficiens.

Neq; in risum proclitus esse velis; neq; in verba confi-
dens; illud enim stultum est; istud furens.

Quæ factū turpia sunt; ne dictū quidē putes honesta.

Fac assuescas nō tristis esse; sed cogitabundus. Propter
illud enim ferox; propter hoc prouidus esse crederis.

Putes in primis decere te modestiam; pudorem; iusti-
ciam; temperantiam. Istis enim omnibus contineri pro-

bitasadolescērium videtur.

Neq; latitur: teli turpe quippiā feceris speres vt eñ alios celes; teipsum tamē concitū habebis.

Deum time; parētes honora; amicos reuerere; legibus obedi; voluptates sectare gloriā vinctas; oblectatione eñ cum honestate nihil est melius; sine illa vero nihil est pei?

Obtrectationes deuites; tamedsi fuerint falsæ; vulgus enim veritatem ignorat; opinionemq; potius spectat.

Sic facito cuncta; velut neminem celaturus; tamedsi eñ parumper occultes; postea tamen detegeris.

Plurimum tibi opiniōis adiunges; si appareat ea te nō facere; quæ si fuerint ab alijs facta reprehendas.

Si cupide didiceris; multa quoq; disces. Quorum habes doctrinam; ea meditationum custodias curis; at quæ nescis ea perceptis adiunge doctrinis. Aequē nāq; turpe est eum qui vtilem audit orationē nō addiscere; & cui datur ab amicis munus aliquod; non recipere.

Vitæ ocium studio percipiendæ eruditionis impende. sic enim difficulter ab alijs inuenta; facile tibi percipere continget.

Putam multitudinem præceptionum multis opibus esse potiore. istæ enim celeriter dilabuntur. Illæ in omne præstant tempus. Sola enim rerum omnium immortalis est sapientia.

Ne pigeat longum facere iter ad eos; qui conducibile se aliquid docere profitentur.

Turpe nāq; fuerit mercatores tāta transire maria; quæ cumulationes suas opes efficiant; adolescentes vero ne terra quidem sustinere perficisci aliquō; quatenus meliorem suā faciant mentem.

Moribus facit is comis; verbis autem affabilis. Est autem comitatis benigne obuios appellare; affabilitatis; familiariter cum ipsis verba communicare.

Benignum te præbeas cunctis; optimis autē vtaris. Sic & illis inimicus non eris; & istis amicus fies.

PARAENESIS.

Necq; crebro conuenias eosdem; necq; diu cum eis agas de eisdem. Satietas enim est omnium.

Exerce spōtaneis teipsum laboribus; vt adaustos quoq; perferre queas.

A quibus turpe est animum vinci; eorum omnium tēperantiam exerce; lucri; iræ; voluptatis; doloris. Id autem continget; si lucrum putaueris id; quo gloriā augeas; non quo diuitijs addas.

In ira si talis sis aduersus peccātes; quales delinquenti tibi esse alios velles; In iucundis; si turpe putaueris; seruis te tuis impare; voluptatibus vero seruire; In aduersis; si alienas respicias calamitates; tibiq; quod homo sis in memoriam subinde deducas.

Verborum magis q̄ pecuniarum deposita tuere; decet nāq; viros iure iurando se fideliores præstare.

Consentaneum puto perinde malis non credere; quē admodum fidem bonis habere.

Quæ nolis efferrī; nemini dixeris; nisi tantūdem expediat ea taceri; & tibi dicenti; & illis qui audierunt.

Iusiurādum adaustum; propter duas accipito causas; vel vt teipm turpi crimine exoluas; v' vt amicos tuos in magnis periculis serues. Pecuniarum autē gratia nullum numen iuraueris. Videberis enim alijs peierare; alijs pecuniarum cupidus esse.

Nullū fac amicum; nisi exploraueris āte; quo pacto prioribus sit vsus amicis. Spera nāq; ipsum erga te futurū talem; qualis & erga illos fuit.

Tarde fias amicus; factus autē; da operā vt permanear. Tantundem enim dedecoris est; & nullum amicum habere; & crebros subinde amicos mutare.

Necq; cum dāno amicos probes; nec inexpertus ipsorū esse velis. Hoc autē facies; si & cum nullius indigeas; testimules indigere; & illa quæ vulgari nihil referat; velut occultāda concredas. deceptus enim opinione; nihil offēdes; nō decepti mores illorū rebus fictis nosces. amicos p̄ba; et

P A R A E N E S I S.

ex vitæ aduersitate & ex periculorū societate. Aurū enī igne p̄spicim⁹; amicos vero iter aduersā cognoscimus. Amicis hoc pacto vteris cōmodissime; si nō tu ab eis rogeris; expectes; sed pollice ns vltro ipsis in tpe succurras. Aequē putes turpe, & ab inimicis superare iniurijs, & ab amicis superari beneficijs. In familiaritate proba non solum malis tuis indolentes; verum etiam bonis non inuidentes; multos enim qui cū infœlicibus mœrent: profperitatis illorum inuidia torquet.

Absentiam amicorum fac memineris apud præsentes vt rationē etiam istorū quoq; absentīū habere videaris.

Circa vestitū elegans: nō splēdidus esse vellis. Est autē elegātis quidē magnificū; splēdidi vero p̄fussum. Ama rerū nō immēsam possessionē, sed moderatā p̄fruitionē. Cōtemne diuitiarū studio occupatos; atq; rē q̄ habent, vtī nescientes. Simile nanq; contingit illis quod equum possidenti bonum; & equitare nescienti.

Adnitere diuitias tibi; pecunias scilicet; atq; possessiones apparare. Sunt autē pecuniæ illorū: qui recte ipsis frui sciunt; possessiones quæ ipsis vtī queunt.

Diliges quas habes facultates duas ob causas; vt & magnum aliquod damnū refarcire; & amicis probis laborantibus possis opem ferre; ad reliquum vitæ vsum nō plus æquo; sed moderate ista concupisce.

Amplere quidem præsentiā; quæ rāq; meliora. Nulla calamitatem exprobaris; cōmunis enim est fortuna; & futurum incertum.

Bonīs benefac, honestus enim thesaurus est gratia; quæ à bono viro debetur.

Si malis bñficiās; simile tibi contīget; quod qui alienos canes pascāt. Illi enim dātī: sicut temere accurrētī; allatrāt: malī q̄q; eos q; p̄sunt: sicut q; nocēt s. millter effēdūt.

Adulātes aduersare p̄inde atq; fallētes; vtrīq; enim cū eis fides habetur; iniuriā afficiūt eos qui sibi crediderunt.

Si amplexus fueris amicos; q; ad pessima gratificat; nō ha

bebis vnquam; qui tibi ad ea quæ sunt optima sequendū assistant.

Comem te præbeas eis; quibus cum cōuerfari; & nō insolentem. Superborum enim fastum vix serui quoq; perferēt; at morū comitatem cuncti benigniter acceptāt.

Eris autem comis; si neq; iurgator sis; neq; implacidus; neq; cum omnibus contendas; neq; iræ eorum; cum quibus agis celeriter occurras; neq; si iniuste quidem fuerint irati; sed efferuescentibus concedas; deinde ipsos vbi relanguerit ira; reprehendas. Neq; inter ridicula serijs; neq; inter seria ridiculis gaudeas. Intempestiuum enim vbiq; est molestum. Neq; ingrate gratiam incas; quod multis euenit; qui faciunt quidem; sed egre tamen amicis inseruiunt. Neq; cupidus fueris; vel culpandi; quia graue est; vel castigandi; quia est acerbum.

In primis caue tibi à potandī cōsuetudine; quod si quādo tulerit tempus; ante ebrietatem surge; cum fuerit mēs vino corrupta; patitur idem quod currus solent; qui suos effuderunt aurigas. Illi nāq; nullo ordine (suis destituti rectoribus) feruntur; animus quoq; plurima peccat ratione subuersa.

Immortalia sentias; magnitudinem animi præ te ferendo; mortalia vero moderate præsentibus perfruendo.

Tanto modestiam meliorem immodestia putes; quantum est quod alia quidem omnia puerse facta lucro sunt eis; qui illa admittunt; solā autem immodestia damno afficit eam habentes; plerunq; enim quos verbis offenderūt; illis rebus pœnas luunt.

Quorum conciliare tibi amicitiam velis; boni quippiā de eis prædices apud illos; qui sunt renunciaturi. Principium enī amicitiae laus est. Inimicitiae vitupium.

Quum consulis; præterita sumas in exemplum futurorum; latens enim ex eo quod apertum est; expeditissime poteris cognoscere.

Delibera diu; celeriter vero confice quod decreuisti.

ISOCHR. AD DEMONICVM.

Optimum puta cōtingeren obis à Deo prosperitatem; & à nobis ipsis prudentiam.

Quibus de rebus libere proloqui te pudet; visq; cum amicis aliquibus de eis communicare; verbis velut de alie nō negotio vtere. Sic enim & illorum sententiam noſces; teq; ipsum haud quaquam manifestum reddes.

Quum super tuis rebus aliquem in consiliū tibi assumes; considera primum quo pacto suas ipse res gessit.

Qui enim male administravit suas; nunquam bene consulet in alienis.

Ita poteris maxime ad consulendum excitari; si calamitates quas affert temeritas spectes; sanitatis nāq; tunc præcipue curam habemus; cum valetudinis aduersæ dolorū recordamur.

Regum imitare mores; illorūq; vitæ rationem sectare; videberis enim amplecti illos; vel æmulari. Itaque apud multitudinem tibi maiorem continget laudem assequi; & constantiore regum benevolentia perfrui.

Obsequere legibus quas reges statuunt; firmissimam tamen legem mores illorum putes. Sicut enim qui rem publicam gubernat; opus habet populum obseruare; ita sub principatu viuētem; maxime regem decet honorare.

Magistratu præditus nemine ad obeunda ministeria malo vtere. Quæ enim ille deliquerit; eorum in te culpare referetur.

Ex publicis administrationibus ab eas; non opibus cumulation; sed gloria honestior.

Multis enim opibus præstatiō est multitudinis laus.

Nullam rem inhonestam neque dicto; neque facto iurueris. Videberis enim ipse talia facere; qualia facientes alios rueris.

Sic te compara; vt alijs superior esse possis; sis tamen æquo contentus; vt iustitiam videaris expetere; non propter imbecillitatem; sed propter æquitatem.

Elige iustam potius paupertatem; quàm diuitias iniur

PARAENESIS.

itas. Tanto enim præstator opibus est iustitia; ut illæ solis diuitibus prosint; hæc vero defunctis etiam gloriam præstet; & illæ passim improbis contingant; hæc malis prorsus sit inaccessa.

Neminem tibi iuxeris eorum; quibus iniusticia lucro est; sed potius eos; qui propter iusticiam ferunt iacturas. Iusti enim & si nulla alia resuperent iniustos; honesta tamen spe ipsos antecellunt.

Omnium curam gere; quæ ad vitam pertinent; maximeque omnium providentiam tui ipsius exerce. maximum enim in minimo est mens bona in humano corpore.

Operam da; ut sis corpore laborum patiens; animo sapientiae appetens; ut illo perficere possis decreta; hoc decernere facienda.

Quicquid dicturus es; prius apud animum tuum expende. Multorum enim cogitationem lingua præcurrit.

Pura rerum humanarum nihil esse firmum; ita nec in prosperis læticia gesties; nec in aduersis dolore concides.

Duo tibi tempora ad discendum deputa; vel cum sint aliqua de quibus exploratum habeas; vel de quibus dicere est necesse.

In solis enim istis potior est silentio sermo; In reliquis melius fuerit tacere; quam loqui.

Gaude cum tibi contingerint bona; moderatèque dole; ubi inciderint mala; neutritus tamen animi in alijs esse velis manifestus; absurdum enim est recoditas in domibus opes asseruare; & cogitationem in pectus positam circumferre.

Magis dedecus vites; quam periculum.

Oportet enim malis formidabilem esse finem vitæ; pro his vero vitam cum turpitudine coniunctam.

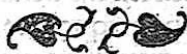
Conare in primis vitam in tuto collocare. Quod si tamen contigerit in periculum te deuorari; quære in bello salutem cum honesta opinione; & non cum pudenda fama. Mori namque cunctis providentia decreuit; sed honeste vita decedere; id bonis tuisque proprium natura concessit.

NEc mirum tibi videatur; si multa quę diximus haud
quaquam pręsenti tuę cōueniunt ætati. Non enim
id me latebat; sed statui eadem opera & pręsentis vitę cō
siliū tibi proferre; & futuri temporis monita relinquere
quę quanto tibi sint vsui futura; facile cognoscas; qui ve
ro tibi cum beneuolentiā consulat; difficulter cōsequeris.
Vt ergo reliqua non ex alio requiras; sed hinc velut ex
ærario proferas; decreui nihil eorum prętermittere quę
cum ꝑ tibi possem in consiliū afferre. Gratiam autem ha
beo deo ingentem; si quem de te concepī; nō me fallat opi
nio. Plærotꝑ enim videmus; vt tibi iucundissimis potius
quā saluberrimis delectari; ita seducētib; a vero amī
cis potius accedere; quā illis; qui ad meliora hortentur.
Te vero puto contra instituisse pergere; iudiciū mihi tuā
circa reliquū vitę cultum industriā sumens. Qui enim
rectissima sibi ipse agere indicit; consentaneum est eū ali
orum ad virtutem exhortantium monita non segniter am
plecti. Pręcipue excitabit te; vt rerum honestarū amore
tenearis; si perspexeris; quod ex ijs voluptates perquā
legitime habemus. Insecordia nāꝑ satiādarumꝑ libidi
num studio; cōtinuo sunt labores voluptatibus adiuncti;
enixus vero ad virtutem conatus; modestaq; vitę institu
tio synceras semper; certioresq; referunt oblectationes. Et
illic quidē gauisi primū; postea dolemus; hic post laborē
voluptates capimus. In cunctis autē rebus non ita pricipij
meminimus; quēadmodum exitus sēsu mouemur. Pluri
ma enim in vitā non propter res ipsas agimus; sed conse
quentium gratia elaboramus. Cogita autem quod malis
conuenit passim quicquid obuiū est agere. Hęc enim
protinus vitę sibi regulā pręscripserunt. Bonos ꝑo oport
et nequaquam virtutem negligere; vel in multorū incur
rere rephensiones. Cuncti enim non perinde oderunt eos
qui se fallunt; sicut qui probos esse se iactant. nullaꝑ in re
vulgo sunt pręferēdi. Recte quidem. Nam si eos qui solis
verbis fraudē struūt improbamus; quomodo eos; qui to

ta oberrant via; non aspernandos putabimus? merito
 q; credimus istos non solū in seipso delinquere; sed & ani
 misui esse proditores; ipse enim opes illis gloriāq; & ami
 cos peperit; illi vero seipso indignos hac sua fœlicitate fe
 cerunt. Quod si oportet eum; qui mortalis sit; scrutari con
 iectura cœlestium mentem; arbitror in familiarissimis suis
 maxime ostēdisse; quomodo bonis sint malisq; affecti ho
 minibus. Iupiter enim Herculem & Tantalum genuit;
 quemadmodum fabulæ tradunt; cunctiq; credunt; & illū
 quidem ppter virtutem immortalitate donauit; hunc pro
 pter improbitatem grauissimis calamitatibus oppressit.
 Quibus vtentem exemplis expetere decet honestatē; &
 non modo his quæ nos diximus; sed ex poëtis pulcherri
 mum quodq; ediscere; & reliquos eruditos; si quid dixe
 runt; vtile scrutari. Quēadmodum enim videmus apem
 omnibus flosculis insidētem; & de vno quoq; optima car
 pentem; ita oportet; qui vitæ disciplinā expetunt; nullius
 rei rudes esse; & vndiq; quæ sunt vtilia colligere. Vix enī
 quis hac diligenciā naturæ poterit errata superare.

F I N I S.

D E S. E R A S M V S. R O.
 T E R O D A M V S
 S T V D I O S I S
 S A L V T E M.

P L V R I M A M quidē gratiā deberi fa
 teor ijs; qui bonos autores vel obsoletos in
 lucem reuocāt; vel deprauatos repurgāt;
 vel obscuros illustant; verum hoc religio
 nis debetur scriptorum monumentis; præ
 fertim vitæ defunctor; ne permixtis alienis cōtaminētur;
 id quod fieri cœptum est in Lexicis; tum Græcis; tum La
 tinis. Et in Græco quidem videbatur ignoscēdum; eo qd

id quod primum ex Aldi prodijt officina; nullum certum
 autorem prætulerit. Quāquam hic quoq; magis inge-
 nium fuerit notulis discernere; quod quisq; adiecerit; vel
 ob id ne quis sua laudis portiōe fraudetur; vel quo minus
 supinifint qui apponunt auctarium; dum intelligunt hoc
 suæ fame periculo fieri. In Calepino minus excusabiliter;
 idem factum audio. In Perotto vero vix ferendum sit. In
 cæteris autoribus; idem audere piaculum etiam fuerit. Ve-
 lut si quis Guilhelmi Budæi Assen passim assutis appē-
 dicibus contaminet; an non vir ille capitis accersēt inquit/
 natorem; & falsi reum peraget? Atqui crimen erit atro-
 cius; vbi Libitina sacrarit opus; nec iā liceat auctori repur-
 gare. quod conspurcatum est. Ac fortasse leuius piaculū
 videtur; quod id nūc fiat à doctis; verum semel receptum
 exemplum mox vsurpabitur à quibuslibet in quoslibet.
 Itaq; dum seruitur quæstui typographorum; confunden-
 tur omnia veterum monumenta; & fient publica quæ rā-
 tis eruditorum vigilijs condita sunt. In re tam periculosa
 si dormiunt leges; si conuiuent principes ac magistratus;
 certe senatus populusq; Musarum; debet omnibus copijs
 tam impiam audaciam; vel excludere; vel coërcere; & si
 nihil aliud licet; publicis execrationibus deuorare; stilo-
 rumq; mucronibus confodere. In meo Catūculo in quo
 mutantur ordinem; leuis est iactura. Nec id tam meū
 ago negocium; quā omniū eruditorum; qui suis
 laboribus de publicis studijs bene merentur. Et
 nihil est tam impium quod non audeat lu-
 cri cupiditas; quæ & numinum re-
 bus admolitur manus; nec à
 mortuorum oculis si-
 bi tēperat. Bene
 valete & caue-
 te in tem-
 pore.

